

Rekenkamer
OOST-NEDERLAND

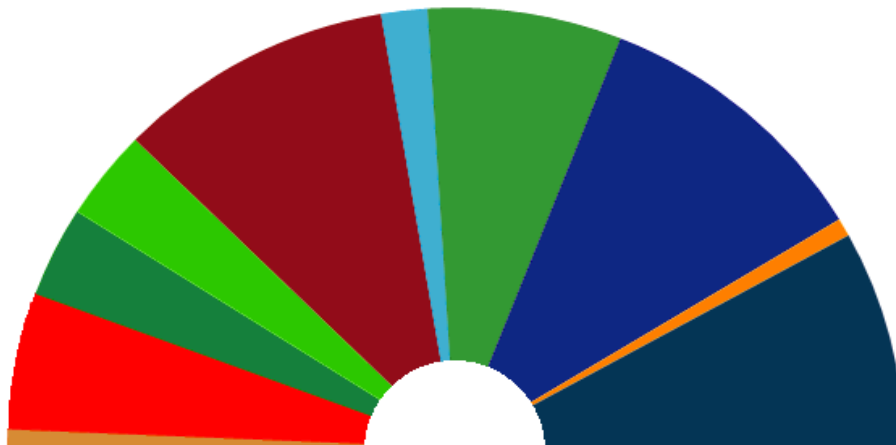
Radboud Universiteit

Het functioneren van het provinciale parlement in stemming

Een kwantitatief onderzoek naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over moties in de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel

Nijmegen, 2021

Freek Collé
S1030250

Master bestuurskunde
Faculteit der Managementwetenschappen
Radboud Universiteit Nijmegen
12-03-2021

Begeleiding universiteit: Dr. Shelena Keulemans
Stageorganisatie: Rekenkamer Oost-Nederland

Voorwoord

Met dit onderzoek sluit ik mijn Masteropleiding Bestuurskunde met de specialisatie publiek en management aan de Radboud Universiteit af. Ik heb onderzoek gedaan naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen tijdens stemmingen over moties in de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel.

Met de afronding van dit onderzoek komt er een einde aan een bijzondere en leerzame periode. Het uitvoeren van dit onderzoek in een periode waarin je veel op jezelf bent aangewezen, vroeg veel discipline. Ondanks dat het corona-virus het fysieke contact met veel mensen vrijwel onmogelijk maakte, heb ik toch veel steun gehad in de afgelopen periode.

Allereerst wil ik graag de Rekenkamer Oost-Nederland bedanken voor de mogelijkheid voor het uitvoeren van dit onderzoek. Ook wil ik mijn collega's bij de Rekenkamer Oost-Nederland bedanken voor de waardevolle feedback die ik heb gekregen over mijn rapport en de gezellige virtuele koffierondjes. In het bijzonder wil ik graag mijn stagebegeleider Taco Schaaf bedanken voor de betrokkenheid bij mijn onderzoek en afstudeerproces. Ik heb ons contact als zeer prettig ervaren en ben dankbaar voor de goede ondersteuning gedurende het proces. Ten tweede wil ik mijn scriptiebegeleider Shelena Keulemans bedanken voor haar opbouwende kritiek en adviezen die ik heb mogen ontvangen gedurende de uitvoering van dit onderzoek. Tenslotte wil ik mijn ouders en vriendin bedanken voor de steun gedurende deze periode. Zij hebben mij het vertrouwen gegeven dit onderzoek tot een goed einde te kunnen brengen.

Freek Collé
Nijmegen, maart 2021

Samenvatting

De verdeling van een parlementaire democratie in twee typen partijen: politieke partijen die deelnemen aan de regering – coalitiepartijen – en partijen die de oppositie vormen – de oppositiepartijen, is leidend voor hoe in een parlement wordt gestemd (Louwerse et al., 2016; Tuttnauer, 2018; Hix & Noury, 2014). De interactie tussen deze typen partijen wordt gezien als meest onderscheidende karakteristiek van een parlementaire democratie (Dahl, 1966). Desondanks, is er in de literatuur nog maar weinig bekend over het stemgedrag van deze typen partijen in parlementen. De Rekenkamer Oost-Nederland wil graag bijdragen aan het verkleinen van deze kennislacune en heeft daarom de mogelijkheid geboden om onderzoek te doen naar het stemgedrag in de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel. Om meer inzicht te krijgen in het gedrag van de politieke partijen in de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel, is getracht het stemgedrag over moties van coalitie- en oppositiepartijen te verklaren. Voor het bereiken van dit doel is de volgende vraagstelling centraal gesteld: *Welke verklaringen kunnen worden gegeven voor de mate waarin het conflicterende stemgedrag over moties tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in de Provinciale Staten van Gelderland en Overijssel?* Om antwoord te kunnen geven op deze vraag, is een kwantitatief onderzoek uitgevoerd.

Aan de hand van de literatuur is het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen geduid als de mate waarin coalitie- en oppositiepartijen in conflict stemmen tijdens stemmingen. In dit onderzoek zijn een vijftal factoren naar voren gekomen die dit stemgedrag mogelijk verklaren. Wel te verstaan: de mate van politieke fragmentatie van het parlement (het effectief aantal partijen), de ideologische beleidspositie van de coalitiepartijen (afstand tot het ideologische midden), de indienende partij van het voorstel (coalitie of oppositie), de ervaring die een partij heeft opgedaan in de oppositie en het moment waarop de stemming plaatsvond (tot het moment van de verkiezingen). Deze verklarende factoren zijn onderzocht onder controle van de onderwerpcategorieën van de ingediende moties.

Voor de verzameling van de kwantitatieve gegevens om de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in beide parlementen te onderzoeken, zijn middels deskresearch in totaal 1449 stemmingen over ingediende moties verzameld. Vervolgens zijn deze gegevens met een multiële regressieanalyse, een Kruskal-Wallis test en een Man-Whitney U test getoetst. Resultaat van het onderzoek is voor de provincie Gelderland drie empirische bewijzen en voor de provincie Overijssel twee empirische bewijzen die de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet deels kunnen verklaren. Deze bewijzen voor een verklaring van het stemgedrag hebben allemaal betrekking op de omstandigheden waaronder de stemming over een motie plaatsvindt.

De eerste verklarende factor laat zien dat tijdens een stemming over moties die worden ingediend door een coalitiepartij, de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet minder sterk is in vergelijking met stemmingen over moties ingediend door oppositiepartijen. Dit effect geldt vrij sterk voor beide provinciale parlementen, waarbij dit effect zelfs nog sterker waarneembaar is in de provincie Overijssel. De tweede verklarende factor laat zien dat naarmate een stemming over een motie dichter bij de verkiezingen plaatsvindt, de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet steeds verder afneemt. Ook dit effect geldt sterk voor beide provinciale parlementen. Tot slot leidt uitsluitend in de provincie Gelderland de ideologische beleidspositie van de coalitie tot een toename van de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet in stemmingen.

Op basis van dit onderzoek zijn meerdere aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. Allereerst wordt aanbevolen om een vergelijkbaar onderzoek ook uit te voeren voor andere provinciale parlementen. Dit maakt het mogelijk om meer inzicht te krijgen in het functioneren van een tot nu toe in de literatuur nogal onderbelichte bestuurslaag. Daarnaast wordt aanbevolen dit onderzoek

ook uit te voeren voor andere politieke instrumenten zoals amendementen en met kwalitatief onderzoek het stemgedrag van provinciale politieke partijen nog diepgaander te analyseren. Tot slot wordt aanbevolen de dataset die in dit onderzoek is gecreëerd voor vervolgonderzoek te gebruiken.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Probleemstelling	8
1.3 Voorbeschouwing theoretisch kader	9
1.4 Voorbeschouwing methodologisch kader	9
1.5 Relevantie	9
1.6 Leeswijzer	10
2. Beleidskader	11
2.1 Taken van de provincie	11
2.2 Het provinciale bestuur	11
2.2.1 De Provinciale Staten (PS).....	12
2.2.2 De Gedeputeerde Staten (GS).....	14
2.3 De beleidscyclus provinciaal bestuur	14
3. Theoretische kader	15
3.1 Coalitie & oppositie	15
3.1.1 Coalities en coalitiepartijen	16
3.1.2 Oppositie en oppositiepartijen	19
3.2 Stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen.....	20
3.2.1 Uiteenzetting van het stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen	20
3.3 Verklaringen voor het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen	22
3.3.1 Verklaringen op partijsysteemniveau.....	22
3.3.2 Verklaringen op bestuursniveau	23
3.3.3 Verklaringen op voorstelniveau	24
3.3.4 Verklaringen op tijdsniveau	27
3.4 Conceptueel model	27
4. Methodologie	28
4.1 Onderzoeksbenadering	28
4.2 Caseselectie	29
4.3 Onderzoeksstrategie	29
4.4 Operationalisatie.....	30
4.4.1 Afhankelijke variabele: het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen	30
4.4.2 Onafhankelijke variabele	31
4.4.3 Controle variabele: het onderwerp van de motie.....	33

4.5 Dataverzameling	35
4.6 Analyse	36
4.6.1 Assumpties	37
4.6.2 Multipele regressieanalyse	42
4.7 Betrouwbaarheid en validiteit	42
5. Resultaten.....	43
5.1 Beschrijvende statistiek.....	43
5.1.1. Aantal geanalyseerde moties	43
5.1.2. De mate waarin het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet	44
5.1.3 Onderzochte bestuursperiodes.....	46
5.1.4 Indienende partij	49
5.1.5 Onderwerpen van de ingediende moties	51
5.1.6 Tijdsniveau van de moties.....	53
5.2 Correlatiematrix	55
5.3 Multipele regressieanalyses	57
5.3.1 Multipele regressieanalyse Gelderland	57
5.3.2 Multipele regressieanalyse Overijssel	59
5.4 Kruskal-Wallis test & Man-Whitney U test.	61
5.4.1. Gelderland: Kruskal-Wallis test	61
5.4.2 Overijssel: Man-Whitney U test	62
6. Discussie	63
6.1 Reflectie.....	63
7. Conclusie	66
7.1 Beantwoording van de hoofdvraag.....	66
8. Aanbevelingen	67
8.1 Vervolgonderzoek	67
9. Bronnenlijst	68
10. Bijlage	72
Bijlage 1 Onderzochte besturen	72
Bijlage 2 Multipele regressieanalyse.....	77
Bijlage 3 Assumpties ANOVA & Independent Sample T test	79
Bijlage 4 Kruskal-Wallis test Gelderland.....	80
Bijlage 5 Man-Whitney U test Overijssel.....	82
11. Index.....	83

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

“When the Government of the day and the Opposition of the day take the same side, one can be almost sure that some great wrong is at hand” (Russell 1912 p. 250).

Bovenstaande quote geeft aan dat het vreemd is, of zelfs verkeerd, als een regering en de oppositie aan dezelfde kant staan. De basis hiervoor ligt in de verdeling van een parlement in twee typen partijen: politieke partijen die deelnemen aan de regering – coalitiepartijen – en partijen die de oppositie vormen – de oppositiepartijen. De interactie tussen deze partijen wordt gezien als meest onderscheidende karakteristiek van een parlementaire democratie (Dahl, 1966). Waarbij de coalitiepartijen het vaak oneens zijn met de oppositiepartijen in stemmingen en debatten over maatschappelijke vraagstukken op grond van hun politieke overtuiging (Otjes & Louwerse, 2012). In de meeste literatuur hierover wordt zelfs gesteld dat het stemgedrag van een partij nog meer bepaald wordt doordat de partij behoort tot de coalitie of de oppositie, dan dat het bepaald wordt door de ideologie van die partij (Tuttnauer, 2018; Hix & Noury, 2014). Dit is soms ook duidelijk terug te zien in de Nederlandse politiek. Bijvoorbeeld bij de wens vanuit oppositiepartijen in de Tweede Kamer om medewerkers uit de zorg een hoger salaris te geven vanwege de inspanningen tijdens de coronacrisis. Oppositiepartijen hebben om uitvoering te geven aan deze wens meermaals een motie, verzoek voor aanpassing van beleid, ingediend. De coalitiepartijen stemden in alle stemmingen over de moties tegen en daarmee kreeg de oppositie geen meerderheid in de Kamer voor hun voorstel (Rösken, 2020; Niels Markus, 2020).

Het voorbeeld over de zorglonen laat zien dat de verdeling van het parlement in coalitie- en oppositiepartijen bepalend kan zijn voor het functioneren van het parlement in stemmingen over moties. De zorgmedewerkers konden, doordat de coalitie- en oppositiepartijen lijnrecht tegenover elkaar stonden en bleven staan, niet rekenen op een loonsverhoging. Ondanks dat dit vaker voorkomt en stemgedrag patronen eerder onderwerp zijn geweest van onderzoek, is er toch nog weinig bekend over wanneer dit stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over voorstellen nu meer of minder tot uiting komt (Andeweg, 2013; Katz & Mair, 1995; Andeweg et al., 2008; Giuliani, 2008).

Welke partijen deelnemen aan de coalitie en welke partijen de oppositie vormen in een parlement, wordt ingegeven door de verkiezingsuitslag en de politieke onderhandelingen die daarop volgen om tot een coalitie te komen. De meest recente verkiezingen in Nederland vonden plaats in 2019. Dit waren de Provinciale Statenverkiezingen. Bij deze verkiezingen won het Forum Voor Democratie (FVD), als beginnende politieke partij in de Tweede Kamer, nogal fors en verkreeg in één klap gemiddeld genomen over alle provincies gezien de meeste zetels in de Provinciale Staten (PS). De belangrijkste motivatie van een kiezer om te kiezen voor een partij bij de Statenverkiezing, is doorgaans zijn oordeel over de landelijke politiek (Van den Berg, 2019). Dit bepaalde dat de gevormde coalities in Provinciale Staten voorheen voornamelijk een afspiegeling waren van de landelijke politiek en gevormd werden door een combinatie van de drie traditionele partijen, CDA, PvdA en VVD. Echter, de macht van de traditionele partijen neemt steeds verder af (De Collegetafel, 2019). Het gevolg is, nieuwe en telkens wisselende politieke verhoudingen door de toetreding van nieuwe partijen met andere ideologieën (Van den Berg, 2019). Deze ontwikkeling zou mogelijk invloed kunnen hebben op het beschreven stemgedrag van de coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over moties, en daarmee op het functioneren van het parlement. Samen met deze ontwikkeling, kunnen er mogelijk ook andere verklaringen voor het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in een parlement gegeven worden. De vraag is alleen, welke?

Deze vraagstelling leefde ook bij de Rekenkamer Oost-Nederland en was de aanleiding voor het uitvoeren van dit onderzoek in opdracht van deze Rekenkamer. De Rekenkamer Oost-Nederland is

de rekenkamer voor de provincies Gelderland en Overijssel. Zij doen onafhankelijk onderzoek naar de uitvoering van het provinciaal beleid. De onderzoeksrapporten zijn openbaar en worden behandeld in de vergaderingen van Provinciale Staten. Provinciale Staten besluiten vervolgens wat er met de conclusies en aanbevelingen gedaan wordt. Op deze wijze draagt de Rekenkamer Oost-Nederland bij aan de kwaliteit van het provinciaal bestuur en aan het vergroten van de publieke verantwoording (Rekenkamer Oost-Nederland, z.d.). Omdat dit onderzoek uitgevoerd is in opdracht van de Rekenkamer Oost-Nederland richt dit onderzoek zich op het regionale niveau, de Provinciale Staten van Gelderland en Overijssel.

Zoals in de landelijke politiek, is er in de provinciale politiek ook sprake van een verhouding tussen coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over maatschappelijke vraagstukken. Deze verhouding bepaalt immers voor een belangrijk deel de invloed die politieke partijen in het provinciaal parlement hebben op het te voeren beleid door het dagelijks bestuur. Een belangrijk instrument dat de provinciale partijen tot hun beschikking hebben en waarmee ze invloed uit kunnen oefenen op het beleid is de motie. Een motie is een formeel verzoek aan het dagelijks bestuur voor het ondernemen van een specifieke actie, bijvoorbeeld het veranderen van bepaald beleid (Popping & Wittek, 2015). Over een motie wordt gestemd en het is een essentieel onderdeel van een democratisch politiek systeem. Een motie kan een brede verscheidenheid aan onderwerpen aan de orde stellen en kan verstrekkende gevolgen hebben. Zo kan een motie zelfs leiden tot het beëindigen van een bestuur (motie van wantrouwen).

Ondanks dat er tegenwoordig zowel in de landelijke als de provinciale en gemeentelijke politiek vaak gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid een motie in te dienen en moties vergaande bestuurlijke gevolgen kunnen hebben, is onderzoek naar stemmingen over moties schaars. Daarnaast is er in de literatuur een gebrek aan theoretische onderbouwing voor wanneer het stemgedrag van partijen nu meer of minder bepaald wordt door hun besturende status, wel of niet behorend tot de coalitie of oppositie (Andeweg, 2014; Louwerse et al., 2017). Daarom wordt in dit onderzoek het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen onderzocht middels stemmingen over moties. Door de twee genoemde provincies te onderzoeken is het niet alleen mogelijk om onderzoek te doen naar verklaringen voor het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over voorstellen zoals moties, maar is ook een onderlinge vergelijking tussen de provincies op dit vlak mogelijk. Dit in tegenstelling tot het landelijke niveau waar maar één parlement onderzocht kan worden. Daarnaast is dit onderzoek een aanvulling op de schaarse literatuur over het stemgedrag over moties voor het provinciale niveau.

1.2 Probleemstelling

In de aanleiding komt naar voren dat de verdeling van politieke partijen in een parlement tussen coalitie- en oppositiepartijen, leidend kan zijn voor het gedrag van die politieke partijen in een parlementaire democratie in stemmingen over moties. Desondanks, is er in de literatuur nog maar weinig bekend over het stemgedrag van deze typen partijen in parlementen over voorstellen zoals moties. Voor provinciale parlementen is hier zelfs nog niets over te vinden in de literatuur. De volgende doelstelling is voor dit onderzoek vastgesteld: Het verklaren van het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over moties in de provincies Gelderland en Overijssel, ten einde inzicht te krijgen in hoe deze politieke partijen in een parlement op provinciaal niveau in stemmingen functioneren.

De vraagstelling luidt: *Welke verklaringen kunnen worden gegeven voor het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over moties in de Provinciale Staten van Gelderland en Overijssel?*

De volgende deelvragen zijn opgesteld:

1. Wat zijn coalitie- en oppositiepartijen?
2. Hoe kan het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen worden omschreven?
3. Welke verklaringen kunnen uit de wetenschappelijke literatuur worden afgeleid voor het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen?
4. Welke verklaringen kunnen worden gegeven blijkens empirisch onderzoek voor het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in de provincies Gelderland en Overijssel in stemmingen over moties?

1.3 Voorbeschouwing theoretisch kader

Het onderzoek is gebaseerd op bestuurskundige en politicologische theorieën over parlementaire democratieën. Het theoretisch kader begint bij de omschrijving en definiëring van de kernbegrippen: coalitie- en oppositiepartijen. Deze begrippen worden vanuit verschillende invalshoeken benaderd. Vervolgens is het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen uiteengezet middels vier benaderingen en is één benadering als uitgangspunt genomen voor dit onderzoek. Voor het bepalen van de mogelijke verklaringen voor het stemgedrag van de coalitie- en oppositiepartijen, is een indeling gemaakt van de verklaringen die worden gegeven in de literatuur. De verklaringen zijn doorvertaald naar vijf hypothesen, die het fundament van dit onderzoek vormen.

1.4 Voorbeschouwing methodologisch kader

Dit onderzoek is kwantitatief en verklarend van aard. De onderzoeksstrategie die is toegepast is deskresearch. Het onderzoek is verricht binnen de provincies Gelderland en Overijssel. Beide provincies hebben een eigen provinciaal parlement met vanzelfsprekend coalitie- en oppositiepartijen. Voor de beantwoording van de empirische vragen zijn meerdere documenten (moties, besluitenlijsten en aanvullende documenten) verzameld van meer dan 180 vergaderingen uit beide provincies. In totaal zijn er voor het onderzoek 1449 stemmingen over moties geanalyseerd afkomstig uit deze vergaderingen. De analyse van de stemmingen in dit onderzoek is voor de provinciale parlementen apart uitgevoerd middels twee multiële regressieanalyses.

1.5 Relevantie

Nederland is een parlementaire democratie. Dit houdt in dat burgers tijdens verkiezingen stemmen op de politieke partij die hen het meeste aanspreekt. Op landelijk niveau zijn dit de partijen die zich verkiesbaar stellen voor de Tweede Kamer, op provinciaal niveau de partijen die zich verkiesbaar stellen voor Provinciale Staten en op gemeentelijke niveau voor de gemeenteraad. De rol van deze partijen en hun vertegenwoordigers is het vertegenwoordigen van de belangen van de burgers, door hun invloed uit te oefenen op het beleid en dit beleid zo veel mogelijk aan te laten sluiten bij hun partijstandpunten (Rijksoverheid, 2020).

In de meeste literatuur wordt gesteld dat het stemgedrag van een politieke partij meer bepaald wordt door de besturende status (behorend tot de coalitie of oppositie), dan dat het bepaald wordt door de ideologie van die partij (Tuttnauer, 2018, blz 2). Op het moment dat de ideologie van partijen vervaagt doordat de besturende status de boventoon voert in het stemgedrag van een partij tijdens stemmingen over voorstellen, kunnen partijen steeds moeilijker van elkaar worden onderscheiden in een parlement (Maso et al., 2014). Wanneer kiezers de standpunten van een partij niet terugzien in het handelen van die partij in het parlement, zal het lastiger voor kiezers zijn om bij de volgende verkiezingen een weloverwogen keuze te kunnen maken voor een politieke partij. Een mogelijk gevolg hiervan kan zijn dat kiezers tegen het systeem gaan stemmen (Andeweg, 2013). Het is daarom van groot belang om ook voor niet-deskundigen op het gebied van politiek, het dynamische stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen meer inzichtelijk te maken. Partijen

functioneren tenslotte als instrument waarmee burgers hun stem moeten kunnen laten gelden en horen (Müller & Strom, 1999). Door onderzoek te doen naar verklaringen voor het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over moties, wordt meer inzicht verkregen in deze dynamiek tussen beide typen partijen. Onderzoeken als deze zouden bijvoorbeeld voor het zorgpersoneel in Nederland inzichtelijk kunnen maken waarom de Tweede Kamer (en misschien wel zijn of haar partij) zo verdeeld stemt over een motie voor de verhoging van hun loon.

Bovendien wordt met dit onderzoek een dataset gecreëerd die andere onderzoekers, burgers of politici toegang biedt tot de gegevens over de analyse van moties in beide provincies. Deze dataset zou in de toekomst als basis gebruikt kunnen worden voor de analyse van stemmingen door (regionale) overheden en daarmee een basis leggen voor een transparante democratie (Maso et al., 2014).

In eerder onderzochte casussen, nemen plenaire stemmingen de vorm aan van een strijd tussen de coalitie en oppositie (Dewan en Spirling, 2011; Hix en Noury, 2016). In deze onderzoeken wordt herhaaldelijk aangegeven dat er een gebrek is aan vergelijkende analyses naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen, evenals een gebrek aan theoretisch onderbouwing voor dit stemgedrag (Andeweg, 2014; Otjes & Louwerse, 2016). Het onderzoeksveld van de uitgevoerde studies betreft veelal het landelijke- en Europese niveau (Tuttnauer, 2018; Tuttnauer, 2014; Otjes & Louwerse, 2013; Louwerse et al., 2017), waarbij vaak maar één parlement onderwerp van het onderzoek is, en vaak kan zijn. Er is immers maar één Europees parlement en één Tweede Kamer. Onderzoek naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in de context van regionale overheden ontbreekt nog, terwijl hier de mogelijkheid ligt om meerdere parlementen op één bestuursniveau in één land te onderzoeken. Door onderzoek te doen naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in provinciale parlementen tracht dit onderzoek bij te dragen aan de theoretische kennis waarmee het stemgedrag verklaard zou kunnen worden. Het is belangrijk om hier meer inzicht in te verkrijgen omdat het in de provinciale politiek in vergelijking met de landelijke politiek weliswaar gaat over heel andere, maar voor de regio zeker zeer relevante onderwerpen. De kennis die in dit onderzoek wordt opgedaan, kunnen andere onderzoekers benutten voor het doen van onderzoek naar de nu veelal nog onderbelichte provinciale bestuurslaag.

1.6 Leeswijzer

In dit hoofdstuk is de inleiding van het onderzoek beschreven. Hierin is verklaard waarom het van belang is onderzoek te doen naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen over moties op het niveau van provincies. In het volgende hoofdstuk wordt het beleidskader weergegeven, daarin wordt de context waarin het onderzoek is uitgevoerd uiteengezet. In hoofdstuk drie, het theoretische hoofdstuk, worden de verschillende theorieën besproken waarmee het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen mogelijk verklaard zou kunnen worden. In hoofdstuk vier, de methodologie van het onderzoek, wordt beschreven hoe de variabelen zijn gemeten, welke data zijn verzameld en hoe de data zijn geanalyseerd. In hoofdstuk vijf worden de resultaten van het onderzoek besproken, in hoofdstuk zes wordt aandacht besteed aan de discussie over de onderzoeksresultaten en wordt in hoofdstuk zeven de conclusie getrokken op basis van de geanalyseerde resultaten en de discussie. Ten slotte worden in hoofdstuk 8 nog aanbevelingen gedaan voor mogelijk vervolgonderzoek.

2. Beleidskader

Allereerst worden in dit hoofdstuk de taken van de provincie beschreven om aan te geven waar het in de provinciale politiek nu daadwerkelijk om draait en waarover besloten ofwel gestemd wordt. Om de verhoudingen tussen coalitie- en oppositiepartijen op het provinciale niveau beter te begrijpen, wordt vervolgens ingegaan op het provinciaal bestuur, respectievelijk Provinciale Staten (PS) en Gedeputeerde Staten (GS). Het wordt inzichtelijk gemaakt welke relaties en rollen de partijen in PS ten aanzien van de gedeputeerden en GS hebben. Dit kan van invloed zijn op het stemgedrag van partijen in PS. Aangezien het hoofdobject van dit onderzoek de motie is, wordt aan het einde van paragraaf 2.2.1 in het bijzonder ingegaan op het instrument motie.

2.1 Taken van de provincie

De rol van de provincie is door de eeuwen heen vaak veranderd. De provincie moest zich aanpassen aan de wijzigende maatschappelijke omstandigheden, waardoor de eigen taken regelmatig gherdefinieerd moesten worden. Het huidige profiel van de provincies laat zich het meest kenmerken als 'gebiedsregisseur' voor de regio. De provincie voert een aantal landelijke wetten uit en daarnaast mag de provincie op bepaalde terreinen zelfstandig beslissingen nemen. Hieronder worden de taken van de provincie, direct afkomstig van de site van de Rijksoverheid, weergegeven (Rijksoverheid, 2019).

De provincie:

- bepaalt of steden en dorpen kunnen uitbreiden en waar bedrijventerreinen en kantorenparken mogen worden aangelegd. Dit staat in de Wet ruimtelijke ordening;
- bepaalt waar wegen, spoorwegen, scheepvaartverbindingen, industriegebieden, agrarische en natuurgebieden en recreatieve voorzieningen komen. Daarvoor maakt de provincie zogeheten structuurplannen. Gemeenten houden hier rekening mee bij het maken van hun bestemmingsplannen;
- is verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van provinciale wegen, fietspaden en bruggen;
- zorgt voor schoon zwemwater en veilige routes voor vrachtwagens met gevaarlijke stoffen. Dit staat in de nationale milieuwetgeving;
- realiseert nieuwe natuur en behoudt huidige natuur;
- houdt toezicht op de naleving van milieuwetten voor lucht, bodem en water. Daarnaast gaat de provincie verontreiniging tegen, bijvoorbeeld door bodemsanering;
- houdt toezicht op de waterschappen;
- houdt toezicht op de gemeenten. De gemeenten laten elk jaar hun begroting en jaarrekening goedkeuren door het college van Gedeputeerde Staten.

Tot 2015 viel jeugdzorg ook onder de provincie, maar dat valt nu onder de Wet Maatschappelijke Ondersteuning van de gemeente. De nadruk van de provincie is zo nog meer komen te liggen op een faciliterende, verbindende en ondersteunende rol.

2.2 Het provinciale bestuur

Het Provinciale bestuur is ook wel het middenbestuur van Nederland, waarbij zij tussen het Rijk en de gemeenten in opereert. Het provinciale bestuur is samengesteld uit Provinciale Staten (PS) en Gedeputeerde Staten (GS). Provinciale Staten zijn te vergelijken met de Tweede Kamer en de gemeenteraad (Prodemos, 2019). PS vormen het algemeen bestuur, het zijn de verkozen volksvertegenwoordigers, het parlement van de provincie (Rijksoverheid, 2020). Zij besluiten in hoofdlijnen over het beleid dat GS moeten uitvoeren (Breeman et al., 2008, p. 79). Het college van gedeputeerde staten vormt het dagelijks bestuur van de provincie (Rijksoverheid, 2019). De

gedeputeerden vormen aangevuld met de Commissaris van de Koning GS. GS zijn te vergelijken met het kabinet (de regering) en met het college van B&W (college van burgemeester en wethouders) in gemeentes (Prodemos, 2019). GS geven opdrachten aan het ambtelijk apparaat. De uitvoering van het beleid dat wordt aanvaard door stemming van PS, valt onder de bevoegdheid van GS.

Evenals op landelijk niveau is er op provinciaal niveau sprake van een scheiding van bevoegdheden. GS houden zich bezig met het dagelijks bestuur en PS stellen hiervoor de kaders en controleren het bestuur. Dit wordt ook wel het dualisme genoemd: 'GS regeert en PS controleert'.

De scheiding tussen GS en PS was niet altijd zo nadrukkelijk geregeld. Eerder was er sprake van het monisme, waarbij gedeputeerden ook lid waren van PS. Met de invoering van het dualisme in de provincie, zijn de bestuursorganen van elkaar gescheiden in functies en bevoegdheden (IPO, 2020). Gedurende het monisme, nam de coalitie in PS zijn controlerende taak minder serieus, omdat ook de leden van GS zelf als volksvertegenwoordiger in de coalitie zaten. Dit maakte het voorspelbaar hoe werd gestemd in PS. Door het dualisme is de dubbele functie van GS komen te vervallen en zijn de bestuursbevoegdheden bij GS geconcentreerd en de kaderstellende en controlerende taken van PS meer versterkt.

2.2.1 De Provinciale Staten (PS)

Nederland bestaat uit 12 provincies en iedere provincie heeft zijn eigen volksvertegenwoordigende orgaan: PS. De Statenleden worden gekozen door de burgers van de betreffende provincie, waarbij het aantal leden van PS wordt bepaald door het aantal inwoners. In totaal zijn er in Nederland 564 Statenleden (Prodemos, 2020). Zij vormen het algemene bestuur op regionaal niveau en bepalen de richting van het provinciale beleid op hoofdlijnen en controleren GS (BZK, 2019). Ook stellen PS de jaarlijkse begroting, het beleid en de verordeningen vast en worden door PS in de maanden na de provinciale verkiezingen de leden van de Eerste Kamer verkozen (Breeman et al., 2008, p. 79-87). PS vergaderen over het algemeen één keer per maand.

De verkiezingen voor PS vinden om de vier jaar plaats. De partijen die hierin deelnemen voeren vóór aanvang van de verkiezingen, evenals op het landelijke niveau, campagne om hun politieke standpunten en beleidsvoorkeuren aan de kiezers over te brengen. Nederland is gebaseerd op een proportioneel kiessysteem (Hakhverdian, 2014). Dit betekent dat de zetels evenredig worden verdeeld naar het aantal stemmen dat de respectievelijke partijen bemachtigen. Hieronder wordt dit stapsgewijs uitgelegd (Kiesraad, 2020):

1. Eerst worden alle stemmen die zijn uitgebracht op alle deelnemende partijen bij elkaar opgeteld.
2. Vervolgens wordt een 'kiesdeler' berekend. Dat wordt gedaan door alle stemmen die in het totaal zijn uitgebracht, te delen door het aantal te verdelen statenzetels in de betreffende provincie. Deze deling wordt de 'kiesdeler' genoemd.
3. Vervolgens kan gekeken worden hoe vaak een partij met het verkregen aantal stemmen, de kiesdeler haalt. Het resultaat van deze deling resulteert in het aantal zetels dat een partij behaalt.

Na de Statenverkiezingen is duidelijk hoeveel zetels de afzonderlijke partijen hebben weten te bemachtigen en wordt tijdens het formatieproces door de partijen onderhandeld welke partijen met elkaar een samenwerkingsverband ofwel coalitie willen aangaan voor de komende bestuursperiode. Deze coalitie moet bestaan uit een samenwerkingsverband van partijen die gezamenlijk een meerderheid hebben in PS, dus minimaal de helft van de zetels plus één. In theorie is elke combinatie van partijen mogelijk, mits die gezamenlijk een meerderheid aan zetels vertegenwoordigen. Echter, in de praktijk liggen bepaalde samenwerkingen tussen partijen meer voor de hand dan andere. Soms worden bepaalde partijen al vóór de verkiezingen door andere partijen uitgesloten van een mogelijke samenwerking in een coalitie. De partijen die uiteindelijk gaan samenwerken middels een coalitie,

benoemen de gedeputeerden. De coalitiepartijen onderhandelen hierbij over het aantal gedeputeerden dat elke coalitiepartij mag leveren en welke taakgebieden deze gedeputeerden krijgen. De gedeputeerden worden benoemd voor vier jaar, overeenkomstig met de zittingsperiode van de partijen in PS. De partijen die niet deelnemen in de coalitie, vormen gezamenlijk de oppositie in PS. De coalitiepartijen in PS steunen in beginsel GS in het te vormen beleid. Door de nauwe relatie tussen coalitiepartijen en hun gedeputeerden, is de doorwerking van het eerder besproken dualisme, duidelijke scheiding tussen PS en GS, soms beperkt. Toch is het van belang dat alle partijen in PS, dus zowel de coalitie- als oppositiepartijen, zich goed bewust zijn van de rollen die ze hebben. Dit zijn de volgende drie rollen:

- **Volksvertegenwoordigende rol**

De Statenleden vertegenwoordigen de inwoners van hun provincie. Het maken van keuzes tussen de verschillende belangen van inwoners, is daarbij van essentieel belang. De belangrijkste taak van een Statenlid in deze rol is, het laten zien dat de keuzes die hij of zij maakt is gebaseerd op relevante argumenten uit de samenleving en hoe hij of zij tot een bewuste afweging is gekomen. Daarom is het van belang dat Statenleden in contact blijven met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in hun provincie. Statenleden kunnen bijvoorbeeld op werkbezoek gaan, of hoorzittingen houden.

- **Controlerende rol**

Hieronder vallen de instrumenten die PS kunnen gebruiken voor de controle over de goede uitvoering van het beleid door GS (Zwanikken et al., 2010). Voor deze rol kunnen PS gebruik maken van het recht van onderzoek als controle-instrument (enquête recht). Ieder Statenlid kan een voorstel doen voor een dergelijk onderzoek. Als dit voorstel een meerderheid van de stemmen behaalt, wordt er pas uitvoering aan gegeven. Wanneer PS twijfelen over het gevoerde beleid van GS, hebben Statenleden ook het recht om GS over het gevoerde beleid te ondervragen (Interpellatie). Ook geldt de passieve- en actieve informatieplicht voor GS. Deze plichten betekenen dat GS op verzoek van PS informatie moeten verstrekken (na schriftelijke- of mondelinge vragen), maar ook uit zichzelf informatie moeten verstrekken die van belang is voor het functioneren van PS.

- **Kaderstellende rol**

Door middel van deze rol stellen de Statenleden kaders vast. Dit betekent dat vooraf vastgesteld wordt binnen welke ruimte beleid uitgevoerd kan worden. GS zorgen er op hun beurt voor dat uitvoering van het beleid ook binnen deze kaders blijft. Ter versterking van de kaderstellende rol van PS is in 2003 een wettelijk individueel recht van initiatief en amendement voor ieder Statenlid beschikbaar gesteld (Zwanikken et al., 2010). En ten slotte hebben Statenleden ter ondersteuning van de kaderstellende rol van PS, ook de mogelijkheid om moties in te dienen (Zwanikken et al., 2010).

Doorgaans bevat een motie vier elementen: een inleiding, een overweging, een verzoek of oordeel en een formele afsluiting (Wittek & Popping, 2015). De eerste stap bij een motie is het indienen van de motie, waarbij de indienende partij haar standpunt toelicht. In de volgende stap geeft de betreffende bestuurder (gedeputeerde) die over het betreffende beleid gaat waar de motie over is ingediend, commentaar op de naar voren gebrachte motie. Vervolgens kunnen de volksvertegenwoordigers nog commentaar leveren. Als de indienende partij tevreden is met het antwoord van de bestuurder, kan de indiener er ook voor kiezen de motie in te trekken. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren wanneer de bestuurder instemt met de gevraagde acties. In de volgende stap kan de bestuurder nog een eigen oordeel geven over de ingediende motie, bijvoorbeeld de motie afraden of als onaanvaardbaar aanmerken. In het geval dat de motie niet wordt ingetrokken of aangehouden, moet over de motie worden gestemd. Dit betekent dat de partij die een motie indient, kan onderhandelen met andere partijen om voldoende steun (stemmen) voor de motie te krijgen.

Aan de hand van een motie wordt een oordeel, verzoek of wens uitgesproken door een of meerdere leden of partijfracties in PS. Als de meerderheid van de leden (de helft plus één) de motie steunt, wordt de motie aangenomen en wordt dit een opdracht/verzoek aan GS. Het college van GS kan uitvoering geven aan een motie of een gemotiveerde reactie aan de Staten geven met uitleg over waarom ze er geen uitvoering aan geven. GS zijn niet verplicht actie te ondernemen, zelfs niet als de meerderheid in PS de motie aanvaardt. Als de motie een uitspraak doet over het handelen van GS, dan betreft het een motie van afkeuring of wantrouwen (Reglement van Orde voor PS van Overijssel, 2019 artikel 62 & Reglement van Orde voor PS van Gelderland, 2019 artikel 33). Een motie van wantrouwen uit grote twijfels over een gevoerd beleid. Als deze motie wordt aanvaard door de meerderheid in PS, dan is deze bindend: de betreffende bestuurder die verantwoordelijk voor het specifieke beleid is of het dagelijks bestuur als geheel, moet dan over het algemeen zijn functie neerleggen.

Door middel van een motie kunnen politici in de Staten invloed uitoefenen op het beleid van GS (Popping, 2016 p. 166). Gedurende de verkiezingen doen partijen beloftes aan de kiezers om te staan voor bepaalde standpunten. Voor partijen die in de oppositie opereren is het lastig deze beloftes waar te maken. Zij kunnen dit doen door voorstellen in te dienen om het beleid bij te sturen in de richting van hun partijstandpunten. Het kan ook voorkomen dat individuele coalitiepartijen in afwijking van de algemene coalitie lijn, beleid willen aanpassen. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer die partij het idee heeft dat er meer bereikt kan worden als wordt afgeweken van het coalitieakkoord of wanneer GS zich niet houden aan het overeengekomen coalitieakkoord (Popping, 2016 p. 165). Moties zijn hiervoor hét instrument.

2.2.2 De Gedeputeerde Staten (GS)

Het college van GS bestaat uit leden (gedeputeerden) en de Commissaris van de Koning (CvdK) (BZK, 2019). Er zijn minimaal drie en maximaal zeven gedeputeerden per provincie. In de provincies Gelderland en Overijssel bestaat het college van GS op dit moment elk uit zes gedeputeerden en de CvdK.

De voornaamste taak van GS is het voorbereiden van besluiten van PS en het uitvoeren ervan. Iedere gedeputeerde heeft eigen taakgebieden (portefeuille) en is daarvoor het bestuurlijke aanspreekpunt. Zo is één van de gedeputeerden van Gelderland verantwoordelijk voor klimaat en energietransitie, milieu en gezondheid en openbaar vervoer.

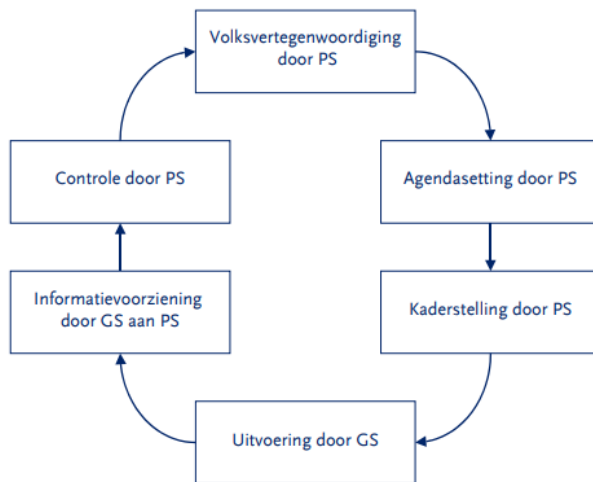
De CvdK vertegenwoordigt de regering in de provincie. Zo heeft de CvdK een rol bij de benoeming of herbenoeming van burgemeesters en dijkgraven van waterschappen en bewaakt de CvdK de afhandeling van bezwaarschriften en klachten. De CvdK is naast lid ook voorzitter van de GS en ook voorzitter van PS.

GS vergaderen wekelijks over maatregelen, programma's en plannen van de provincie. Gedurende deze vergadering stellen zij een besluitenlijst vast. PS besluiten vervolgens over de goedkeuring van de belangrijkste besluiten op die besluitenlijst.

2.3 De beleidscyclus provinciaal bestuur

Idealiter ziet de beleidscyclus van het Provinciaal Bestuur eruit als in Figuur 1. Dit geeft goed inzicht in de verhouding tussen PS en GS die zojuist in dit hoofdstuk is besproken. Wanneer in PS een motie wordt ingediend, zal dit veelal gebeuren tijdens de kaderstellende fase in de beleidscyclus. Door

middel van een motie is het mogelijk om nog invloed uit te oefenen op de besluitvorming over het beleid, voordat GS het beleid uitvoeren.

Figuur 1 Beleidscyclus Provinciaal Bestuur (Van Brunschot en Doornbos, 2005 p. 22)

3. Theoretische kader

In dit hoofdstuk wordt geduid wat coalitie- en oppositiepartijen zijn, de hoofdobjecten in dit onderzoek, aan de hand van verschillende theorieën en modellen. Vervolgens wordt inhoudelijk ingegaan op de beschrijving van het stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen. Tenslotte worden de factoren beschreven die mogelijk dit stemgedrag kunnen verklaren en worden verschillende hypothesen opgesteld aan de hand van de literatuur.

De meeste literatuur over coalitie- en oppositiepartijen is gefocust op landelijke parlementen. Omdat de werking van PS vergelijkbaar is met de werking van de Tweede Kamer (ProDemos, 2019), wordt verwacht dat deze theorieën ook toe te passen zijn op PS. PS wordt ook wel het parlement van de provincie genoemd (BZK, 2020). Net als het landelijke parlement, bestaan PS uit coalitie- en oppositiepartijen en heeft de provincie net als het landelijk parlement een dagelijks- en algemeen bestuur. Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over parlement, wordt daarom ook het provinciale parlement bedoeld. Wanneer over het dagelijks bestuur wordt gesproken, wordt hiermee het bestuur bedoeld dat de uitvoerende macht heeft en verantwoording schuldig is aan het algemeen bestuur (de volksvertegenwoordiging). Op landelijk niveau de Regering, op provinciaal niveau Gedeputeerde Staten en op gemeentelijk niveau het College van Burgemeester en Wethouders (Van der Wal, 2012).

3.1 Coalitie & oppositie

Het parlement is de arena waar volksvertegenwoordigers met elkaar interacteren (Strøm & Müller, 1999). In het parlement worden beslissingen doorgaans genomen aan de hand van meerderheidsregels. Dit betekent dat beleid pas gevormd wordt op het moment dat een meerderheid er mee instemt. Om onderzoek te kunnen doen naar de vorming van zo'n meerderheid, is het van belang de 'kritische spelers' te onderzoeken die een dergelijke meerderheid kunnen vormen (Strøm & Müller, 1999 p. 256). In de praktijk kunnen deze partijen geïdentificeerd worden als politieke partijen. In een parlementaire democratie zoals Nederland, is de institutionele macht verdeeld over coalitie- en oppositiepartijen (Holzhacker, 2005 p. 428). Vanwege de focus op het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in dit onderzoek en de aansluiting bij literatuur naar het stemgedrag van politieke partijen, is de keuze gemaakt dat coalitie- en oppositiepartijen de

analyse eenheden in dit onderzoek zijn (Strøm & Müller, 1999; Andeweg & Nijzink, 1995; Otjes & Louwerse, 2012; Van Vonno, 2012; Gallagher, 2001; Hix & Noury, 2011).

3.1.1 Coalities en coalitiepartijen

Stemming in een politiek stelsel met verschillende partijen met verschillende standpunten en voorkeuren, leidt door een gebrek aan overeenstemming vaak tot conflicten (Vergunst, 2004). Deze conflicten kunnen op verschillende manieren worden opgelost. In een parlementaire democratie wordt dit vaak opgelost door het vormen van een coalitie, die de politieke macht van de meerderheid geniet en de wensen van de minderheid, de oppositie, kan overstemmen.

Coalitievorming is één van de belangrijkste onderzoeksonderwerpen in de politicologie (Andeweg et al., 2011). Een partij zou de verkiezingen kunnen winnen, maar uiteindelijk geen deel uitmaken van de coalitie (Vis, 1983 p. 154). Verkiezingen zouden ook kunnen leiden tot een uitslag waarin meteen duidelijk wordt wie gaat besturen, maar in een groot gedeelte van de parlementaire democratieën wordt de meerderheid niet behaald door één partij. Partijen dienen daarom samen te werken om een dagelijks bestuur te vormen. In veel westerse democratieën wordt dit gedaan door middel van een coalitie. Een coalitie wordt gedefinieerd in de literatuur als een team van partijen dat samenwerkt voor een gezamenlijk doel (Strøm & Nyblade, 2009 p. 1). De coalitie maakt samen afspraken over maatschappelijke vraagstukken zodat deze vraagstukken omgevormd kunnen worden tot beheersbaar beleid (een coalitieakkoord). In Nederland wordt een coalitie doorgaans gevormd met een meerderheid van de zetels. Dit is de helft plus één.

Het coalitieakkoord kan een instrument zijn om partijen aan elkaar te binden. Een coalitieakkoord is een schriftelijke overeenkomst tussen de coalitiepartijen en het dagelijks bestuur, waarin de verwachtingen van de coalitiepartijen naar het dagelijks bestuur zijn gespecificeerd (Moury, 2010 p. 388). Coalitieakkoorden zijn van groot belang voor het bepalen van beleidsvorming gedurende de zittingsperiode van de coalitie. Coalitiepartijen gaan de onderhandelingen aan voor de creatie van een gezamenlijke beleidsagenda (Müller & Strøm, 2008). Ondanks dat deze akkoorden niet juridisch bindend zijn, toont onderzoek aan dat dit wel het gedrag van partijen in stemmingen kan bepalen (Klüver, & Bäck, 2019; Strøm & Müller, 1999). Coalitiepartijen accepteren onderling bijvoorbeeld niet dat voorstellen gesteund worden die tegen het coalitieakkoord ingaan. Dit komt door de collectieve verantwoordelijkheid die zij dragen voor het laten slagen van het coalitieakkoord (Holzhacker, 2002). Wanneer coalitiepartijen zich niet houden aan dit akkoord, kan er een conflict ontstaan, wat kan leiden tot het vroegtijdig beëindigen van de coalitie en daarmee van het dagelijks bestuur.

Coalitiepartijen zouden dan hun verkregen invloed in het dagelijks bestuur kwijtraken (Klüver & Spoon, 2016). Empirische studies hebben bewijs gevonden dat coalitieakkoorden:

- potentiële beleidsconflicten voorkomen (Timmermans, 2003);
- partijen aan elkaar binden (Moury & Timmermans, 2008);
- een rol spelen bij het handhaven van de stabiliteit van een politiek bestuur (Timmermans & Moury, 2006) en;
- een goede indicatie geven van de onderwerpen die aandacht krijgen tijdens de coalitieperiode van de betreffende coalitiepartijen (Walgrave et al., 2006; Schermann & Ennsner-Jedenastik, 2014; Timmermans & Breeman, 2010).

Er zijn verschillende beweegredenen te onderscheiden die bepalen of partijen onderdeel uit willen maken van een coalitie en zich willen binden aan een coalitieakkoord. Deze worden in de volgende paragraaf toegelicht.

3.1.1.1 Doelen die partijen kunnen hebben om deel te nemen in een coalitie

Voor de keuze om te participeren in een coalitie, maken politieke partijen een afweging tussen drie (tegenstrijdige) doelen: office-seeking, policy-seeking en vote-seeking (Budge & Laver, 1986 p. 486; Evans, 2018 p. 6; Strom, 1990 p. 566; Müller & Strøm, 1999). Een combinatie van deze doelen is vanuit de praktijk ook mogelijk. Deze doelen worden hieronder achtereenvolgens besproken.

Office-seeking partijen zijn op zoek naar het behalen van de winst, om macht en prestige te verkrijgen en in de schijnwerpers te staan. Winst betekent voor deze partijen het verkrijgen van de controle over de uitvoering van beleid (Riker, 1962 p. 33; Müller & Strøm, 1999). Partijen als deze zijn niet op zoek naar het behalen van de meeste stemmen, maar naar het behalen van tenminste genoeg stemmen om mee te mogen beslissen over het te vormen beleid.

Policy-seeking partijen proberen hun impact op beleid te maximaliseren (Swaan, 1973). Dergelijke partijen nemen deel aan het proces voor het behalen van specifieke beleidsdoelen. Hier ligt vaak de ideologische beleidspositie van de partij aan ten grondslag. Deze theorie gaat ervan uit dat coalities worden gevormd door partijen die gelijkgestemd zijn over het te vormen beleid (Müller & Strøm, 1999 p. 7). Succesvolle coalities bestaan in dit geval uit partijen die vergelijkbare politieke standpunten hebben. Het succes voor deze coalitiepartij zit in het streven naar de verandering van beleid naar de meest geprefereerde uitkomst voor die partij. Echter, het kan voor dergelijke partijen ook betekenen dat opofferingen gedaan moeten worden, zoals het sluiten van compromissen. Dit komt vaak voor wanneer partijen tot een akkoord moeten komen om een coalitie te kunnen vormen (Müller & Strøm, 1999).

Bij vote-seeking partijen gaat het om het behalen van macht, prestige en invloed. Hun primaire doel is om meer stemmen binnen te halen dan andere partijen (Downs, 1957). Des te meer stemmen een partij binnenhaalt, hoe groter de kans dat het in een coalitie terechtkomt en de partij meer mensen in het dagelijks bestuur krijgt. Dus het maximaliseren van het aantal stemmen is het basismotief dat ten grondslag ligt aan het gedrag van vote-seeking partijen (Downs, 1957 p. 159). In dit geval is de meest geprefereerde uitkomst van een partijleider; het binnenhalen van het grootste aantal mogelijke stemmen. Het is twijfelachtig of het fundamentele doel van een partij het binnenhalen van zoveel mogelijk stemmen mag zijn. Het is vaak meer een instrument dan een doel op zich, waarbij het gebruikt kan worden voor het behalen van de office. Theorieën over vote-seeking partijen kunnen wel als goede basis gezien worden vanwege hun analytische eenvoud (focus op hoeveelheid stemmen) voor het doen van onderzoek naar het gedrag van partijen (Müller & Strøm, 1999 p. 9).

Onderzoekers hebben lang van mening verschild over de mate waarin politieke actoren worden gemotiveerd, door het behalen van beleidsdoelen, het behalen van de meeste stemmen of door ambities om in het bestuur terecht te komen (Budge & Laver, 1986). Ondanks de verschillende inzichten gaan de theorieën wel uit van de aantrekkingskracht van een winnende coalitie, dus dat een coalitie de meerderheid van de zetels geniet in het parlement en dat de meeste partijen onderdeel willen uitmaken van deze winnende coalitie (Tops, 1990). Vanuit deze gedachte worden in de volgende paragraaf verschillende vormen van coalities beschreven.

3.1.1.2 Coalitievorming (typen coalities)

Om beleid te kunnen maken dienen GS te kunnen vertrouwen op een coalitie die een meerderheid van de zetels bezit in het provinciale parlement. Voorstellen die worden ingediend door GS lopen anders het risico niet te worden aangenomen. Het verkrijgen van deze meerderheid, kan op verschillende manieren tot stand komen. De manier waarop deze meerderheid wordt gevormd, kan bepalend zijn voor hoe coalitie- en oppositiepartijen zich tegenover elkaar gedragen in het parlement (Hix & Noury, 2011; Otjes & Louwerse, 2012).

In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten coalities op basis van de steun die de het dagelijks bestuur krijgt in het parlement van de partijen die participeren in de coalitie. Er worden een aantal modellen weergegeven over coalitievorming. Twee typen modellen zijn hierin te onderscheiden: 'office-seeking' modellen en 'policy-seeking' modellen (Döring & Hellström, 2013 p. 685).

Volgens Riker (1962, p. 62) is het meest rationele van politieke partijen om een 'minimum winning coalition' (MWC) te vormen. Deze theorie gaat uit van de 'Office-seeking' partijen. De vorming van deze coalitie heeft twee karakteristieken: ten eerste wordt deze coalitie gevormd met een minimale hoeveelheid aan partijen dat benodigd is voor het verkrijgen van een meerderheid van de zetels. Dit wordt ook wel de MWC genoemd. Ten tweede, de omvang van de kleinst mogelijke coalitie met het oog op het aantal zetels om toch een meerderheid te behalen. Ook wel minimal size coalition (MSC) genoemd. Het idee om een MWC te vormen is dat wanneer meer partijen worden toegevoegd dan nodig, de zeggenschap over het dagelijks bestuur over meer actoren verdeeld moet worden. Dit verlaagt de opbrengst of inbreng van de partijen die anders ook zonder de extra partijen in een winnende coalitie hadden kunnen zitten. Daarnaast maximaliseren de coalitiepartijen door het vormen van een MSC hun invloed wanneer het aantal posities in het dagelijks bestuur worden verdeeld naar proportionele grootte van de partij (Gamson, 1961). Dit kan worden uitgelegd aan de hand van dit (zelfgemaakte) voorbeeld:

Partij A heeft 35% van de zetels behaald in het parlement. Partij A heeft vervolgens de keuze om te besturen met partij B die 30% van de zetels heeft en partij C die 20% van de zetels heeft. Dan heeft partij A de voorkeur voor partij C om een coalitie mee te vormen. Dit zou meer posities in het dagelijks bestuur opleveren voor partij A als deze posities worden verdeeld naar de relatieve proportie van de grootte van de partijen die in de coalitie functioneren. In geval van deze keuze is de verhouding 35:20, terwijl een samenwerking met partij B een verhouding oplevert van 35:30.

Het tweede type theorie over coalities gaat ervan uit dat actoren het vormen van een bepaald beleid nastreven, de policy-seeking partijen. In deze theorie kiezen partijen voor de strategie waarin hun beleidsvoorkeur het beste tot zijn recht komt (Browne, 1973; Döring & Hellström, 2013 p. 685). Deze theorie voorspelt dat coalities worden gevormd waarin partijen ideologisch het dichtste bij elkaar liggen, 'connected coalitions'. Dit houdt in dat voornamelijk politiek rechtse coalities of politiek linkse coalities worden gevormd. In dat geval komt het beleid dat wordt uitgevoerd door het bestuur het meeste overeen met de voorkeuren die de coalitiepartijen samen hebben (Müller & Strøm, 1999). In combinatie met bovenstaande theorieën beweert Axelrod (1970), dat partijen voornamelijk een 'minimal connected winning coalition' vormen. In dit type zouden coalities gevormd worden met partijen die ideologisch het dichtste bij elkaar liggen en waarbij niet meer partijen meedoen dan noodzakelijk.

Naast deze twee theorieën zijn er ook nog andere theorieën over de vorming van een coalitie. Zo kunnen ook de historische relaties van partijen onderling de mogelijkheid positief of negatief beïnvloeden dat een partij in een coalitie terecht komt (Franklin & Mackie, 1983). In onderzoek wordt aangetoond dat het aannemelijk is dat wanneer partijen in het verleden in een coalitie hebben samengewerkt, deze partijen dit nog een keer zullen doen. Daarnaast bestaan ook overtollige coalities waarin de coalitie meer partijen bevat dan nodig is voor het behouden van een meerderheid en minderheidscoalities waarin het dagelijks bestuur niet kan rekenen op een meerderheid in het parlement (Crombez, 1996). Naast bovenstaande theorieën zijn er nog andere mogelijke vormen van coalities. Echter, de verklaring voor het tot stand komen van deze coalities ontbreekt nog in de literatuur.

Aan de hand van de theorieën over coalitiepartijen, tracht dit onderzoek te verklaren waarom coalitiepartijen zich op een bepaalde manier zouden kunnen gedragen in de stemmingen. Deze theorieën kunnen worden toegepast op elk politiek orgaan in een land, omdat deze theorieën gekenmerkt kunnen worden als universele theorieën (Tops, 1990 p. 19). Ook op provincieniveau dient in PS een coalitie gevormd te worden na de verkiezingen. De intentie van partijen om samen te werken in een dergelijke coalitie kan veel invloed hebben op hun toekomstige stemgedrag in de electorale arena. Als een partij geen deel uitmaakt van de coalitie, vormt deze partij samen met de

andere partijen die geen zitting hebben in de coalitie de oppositie. Deze oppositiepartijen hebben in het parlement weer andere doelen en beweegredenen. Dit wordt hieronder verder toegelicht.

3.1.2 Oppositie en oppositiepartijen

De democratie is ingesteld om een besturend systeem te creëren waarin de wil van de meerderheid wordt vertaald naar een dagelijks bestuur (Holzhacker, 2005 p. 429). Om de mogelijke dominantie van de meerderheid te temperen en omwille van ethische redenen, bestaat een oppositie in deze democratische systemen. De oppositie is een essentieel kenmerk van een representatieve democratie (Dahl, 1966; Louwerse & Otjes, 2019 p. 479; Andeweg, 2013 p. 100). Een oppositiepartij heeft de mogelijkheid om de besluitvorming in het parlement te controleren, te beïnvloeden en te monitoren. Een oppositiepartij kan gedefinieerd worden als iedere partij die het dagelijks bestuur niet steunt door middel van een coalitieakkoord (Otjes & Louwerse, 2013 p. 4). Als partij onderzoekt en bekritiseert of ondersteunt de oppositie de beslissingen van de politieke meerderheid en probeert het een alternatief te bieden voor de kiezers tijdens de verkiezingen (Steinack, 2011; Helms, 2008b). Omdat de belangen van de oppositiepartijen niet zo zijn afgestemd met het dagelijks bestuur als dat van de coalitiepartijen, kunnen zij een goede invulling geven aan de democratische verantwoording in een parlementair systeem (Holzhacker, 2005 p. 428).

3.1.2.1 Doelen oppositiepartijen

Net als coalitiepartijen kunnen de oppositiepartijen verschillende doelen hebben in het provinciale parlement. Oppositiepartijen kunnen bijvoorbeeld de parlementaire arena (PS) zien als een electorale arena, waarbij de parlementaire arena (PS) slechts als een forum wordt gebruikt om de verkiezingen te beïnvloeden en niet het overheidsbeleid (Andeweg, 2013 p. 102). Het doel van oppositiepartijen zou dan zijn om tegen alle voorstellen die vanuit de coalitie of het dagelijks bestuur komen te stemmen, om het onderscheidende vermogen ten opzichte van de coalitiepartijen te behouden. Oppositiepartijen kunnen dan net als coalitiepartijen getypeerd worden als office-seeking en vote-seeking partijen, maar niet als policy-seeking partijen.

Voortbouwend op Mair (2009, 2011), hebben Louwerse & Otjes (2018) onderscheid gemaakt tussen 'responsive' and 'responsible' politics, twee typologieën voor oppositiepartijen. Oppositiepartijen van de 'responsive' benadering zien het parlement primair als de plek waar het verzet tegen de regerende meerderheid plaats kan vinden. Deze partijen richten zich voornamelijk op het vertegenwoordigen van de stem van de kiezers. Het doel van deze partijen is het beste te omschrijven als: het uitten van zorgen en bekritisieren van de machthebbers is belangrijker dan het bijdragen aan de vorming van beleid (Louwerse & Otjes, 2018). De voor de hand liggende reactie van oppositiepartijen is dan om voornamelijk tegen voorstellen te stemmen van het dagelijks bestuur of de coalitie. Vanuit de 'responsible' benadering kunnen oppositiepartijen zich ook richten op beleidsvorming, waarbij het parlement gebruikt kan worden om meerderheden te creëren voor hun eigen beleidsvoorkeuren (Louwerse & Otjes, 2018). In deze benadering stellen oppositiepartijen zich meer constructief op, om gezamenlijk met andere partijen, ongeacht de achtergrond, beleid te kunnen vormen. Voor deze partijen doet de verdeling van het parlement tussen coalitie- en oppositiepartijen er minder toe.

3.1.2.2 Typen opposities

Dahl (1966c), gericht op een parlementaire democratie als in Nederland, beschrijft zes verschillende manieren waarin de oppositie in een parlement volgens hem kan verschillen: concentratie, concurrentievermogen, onderscheidend vermogen, doel, strategie en ruimte voor interactie tussen dagelijks bestuur en oppositie. Blondel (1997 p. 468-469) heeft deze variabelen vertaald naar twee typologieën van de oppositie: de samenhang van de oppositiepartijen en de afstand ten opzichte van het dagelijks bestuur. Een oppositie die erg met elkaar samenhangt kan als een blok reageren op het dagelijks bestuur (Andeweg, 2013). Hiertegenover kan het natuurlijk ook zijn dat de oppositie juist

erg verdeeld is en opgesplitst is in één of meer verschillende blokken. De afstand tot het dagelijks bestuur is ook een dimensie, wat kan variëren van kleine meningsverschillen over specifieke kwesties en onderwerpen tot en met de afkeuring van het dagelijks bestuur (Andeweg, 2013 p. 101).

3.2 Stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen

Nu coalitie- en oppositiepartijen zijn geduid, kan worden omschreven hoe de parlementsleden uit beide typen partijen zich tijdens een stemming in een parlement tegenover elkaar gedragen. Stemmen is in parlementaire democratieën een belangrijk en centraal proces. Door te stemmen kunnen parlementsleden hun voorkeuren uiten over de onderwerpen die in het parlement in stemming worden gebracht. Door voor of tegen te stemmen kan een parlements lid zijn steun of afkeuring laten blijken aan het dagelijks bestuur (in het geval van een voorstel) of andere partijen (in het geval van een motie) (Hix & Noury, 2014). Door inzicht in het stemgedrag te krijgen, is het mogelijk inzicht te krijgen in het functioneren van het provinciaal parlement in stemmingen. Daarvoor dient wel eerst het stemgedrag van de parlementsleden uit coalitie- en oppositiepartijen uiteengezet te worden.

3.2.1 Uiteenzetting van het stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen

In de literatuur worden verschillende interactievormen beschreven die kunnen plaatsvinden tussen parlementsleden in een parlement. Deze interacties zijn te definiëren als de manier van interactie tussen parlementsleden onderling en tussen parlementsleden en het dagelijks bestuur. De interactie in een parlement wordt vooral bepaald door de mate van samenwerking en conflict tussen de parlementsleden en het dagelijks bestuur. In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen drie verschillende hoofdvormen van interactie: de 'non-party', de 'cross-party' en 'inter-party' modus (Andeweg & Nijzink, 1995). Aan de hand van deze vormen kan het stemgedrag van de parlementsleden in stemmingen over moties worden getypeerd (Otjes & Louwerse, 2012).

De eerste vorm is de 'non-party' modus. In deze vorm nemen leden uit het provinciale parlement, de rol van 'parlementariër' aan. Dit houdt in dat een parlements lid voornamelijk de focus legt op zijn hoofdtaak, namelijk het controleren en in evenwicht brengen en houden van de overheid (Van Vonno, 2012, p. 122). Anders gezegd en doorvertaald naar het regionale niveau, zou dit betekenen dat de provinciale parlementsleden uitsluitend gefocust zijn op het controleren van GS. Respectievelijk de controlerende rol van PS. De 'non-party' modus zou passen binnen het dualistische beeld van de scheiding tussen PS en GS, waarbij de uitvoerende en wetgevende macht is onderverdeeld in de twee afzonderlijke bestuursorganen. Binnen deze modus stemmen parlementsleden onafhankelijk van hun partij en heeft het behoren tot de coalitie- of oppositie geen invloed op de manier van stemmen in het parlement. Alle parlementsleden, dus ook die van coalitiepartijen, zijn dan voornamelijk bezig met de controle van het dagelijks bestuur. De parlementsleden hebben dan een onderzoekende functie. Aan de hand van bijvoorbeeld het enquêterecht kunnen de provinciale parlementsleden gezamenlijk onderzoek doen naar het uitgevoerde beleid van GS. Deze modus wordt gekenmerkt als de traditionele vorm van algemeen bestuur versus dagelijks bestuur.

De tweede vorm is de 'cross-party' modus. Binnen deze vorm wordt ervan uitgegaan dat de interactie tussen parlementsleden onderling en tussen parlementsleden en het dagelijks bestuur, wordt ingegeven door het inhoudelijke beleidsterrein dat zij vertegenwoordigen. In deze interactievorm maakt het, net als bij de vorige vorm, niet uit tot welke partij een parlements lid behoort voor zijn stemgedrag, maar is het taakveld van een parlements lid leidend voor zijn stemgedrag (Van Vonno, 2012, p. 122). Parlementsleden werken dan samen in het parlement op basis van hun specialisatie en stemmen onafhankelijk van hun partij.

Bij de inter-party modus, staat in tegenstelling tot de eerste twee, juist de interactie tijdens stemmingen tussen politieke partijen centraal. Binnen deze vorm zijn parlementsleden loyaal aan hun partij en gedragen zij zich en stemmen zij in overeenstemming met hun partij. Deze vorm is te verdelen in twee sub vormen (Andeweg & Nijzink, 1995). Ten eerste de intra-coalition modus. Deze vorm van interactie wordt gekenmerkt door de concurrentie tussen coalitiepartijen onderling en daarmee ook de concurrentie tussen de coalitiepartijen en het dagelijks bestuur. In normale omstandigheden zou het dagelijks bestuur voornamelijk rekening moeten houden met het afwerpen van 'aanvallen' van oppositiepartijen. Echter, in deze vorm zou het dagelijks bestuur het ook moeilijk gemaakt worden door 'aanvallen' vanuit hun eigen achterban, de coalitiepartijen. Dit betekent dat het dagelijks bestuur niet meer zeker kan zijn van steun vanuit de coalitiepartijen. De reden die hiervoor gegeven kan worden, is dat coalitiepartijen zich van elkaar willen onderscheiden en daardoor ander stemgedrag gaan vertonen dan hun coalitiepartners (Otes & Louwerse, 2012).

De tweede sub vorm van de inter-party modus, is de opposition-modus. In deze vorm staat de interactie tussen coalitie- en oppositiepartijen centraal (Otes & Louwerse, 2012). Gallagher (2001), benadrukt in deze modus voornamelijk het conflict tussen coalitie- en oppositiepartijen, waarbij coalitie en oppositie tijdens stemmingen in tegengestelde richting stemmen. De oppositie uit in deze modus voornamelijk kritiek op het dagelijks bestuur en is minder bezig met het proberen het beleid te beïnvloeden dat door het dagelijks bestuur wordt opgesteld. De coalitie zou daarentegen voornamelijk bezig zijn met het uitsluiten van de oppositie van mogelijke invloed op beleid, door bijvoorbeeld niet in te stemmen met moties die worden ingediend door de oppositie. Dit geldt natuurlijk alleen in de situatie waarin de coalitie een meerderheid van het aantal zetels geniet in het parlement.

Uit vragenlijsten die zijn afgenomen onder parlementariërs uit de Tweede Kamer, wordt de strijd tussen coalitie- en oppositiepartijen, de 'opposition modus', aangemerkt als meest dominante modus in stemmingen in het parlement. Deze modus beschrijft volgens de parlementariërs het beste hoe een parlement in het algemeen functioneert (Andeweg, 1992; Van Vonno, 2012, p. 124). Daarnaast blijkt ook uit onderzoek dat deze modus de afgelopen decennia in toenemende mate de situatie in parlementen weergeeft, door de toenemende partijloyaliteit en partijpolarisatie. Dit betekent dat conflicten voornamelijk tussen de partijen ontstaan in plaats van binnen de partijen. Ook in andere studies wordt bevestigd dat de verdeling van een parlement in coalitie- en oppositiepartijen, het meest kenmerkend is voor hoe een parlementaire democratie in stemmingen functioneert (Holzhacker, 2002; Hix & Noury, 2011; King, 1976). Daarom wordt in dit onderzoek de focus gelegd op het onderzoeken van het stemgedrag van politieke partijen vanuit hun verdeling in coalitie- en oppositiepartijen. Waarbij de nadruk ligt op de strijd en conflict tussen beide typen partijen, verder aan te halen als het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen.

Binnen de opposition modus zijn parlementsleden loyaal aan hun partij en stemmen zij in overeenstemming met hun partij. De aanname dat parlementsleden loyaal aan hun partij stemmen, wordt in de literatuur gerechtvaardigd door het observeren van het stemgedrag van parlementsleden in stemmingen. Tijdens deze stemmingen, stemmen partijleden in parlementaire democratieën doorgaans in cohesie (Depauw and Martin 2009; Van Aelst & Louwerse, 2014; Sieberer, 2006 p. 150). Zelfs in uitzonderlijke periodes, zoals tijdens een bestuurscrisis, verandert de sterke partijcohesie niet bij stemmingen (Van Aelst & Louwerse, 2014). Slechts in uitzonderlijke gevallen wijken enkele leden af van de partijlijn (Sieberer. 2006 p. 159).

In onderzoeken wordt ook aangegeven dat niet al het stemgedrag van parlementariërs een op een is te verklaren aan de hand van de verdeling van het parlement in coalitie- en oppositiepartijen en dat het in enkele situaties beter te verklaren is aan de hand van de andere besproken (intra-, non-, of cross-party) modi (Van Vonno, 2012). Het doel van dit onderzoek is daarom ook niet om aan te tonen dat de opposition modus de belangrijkste vorm van interactie en verklaring van stemgedrag is in het

provinciale parlement. Dit onderzoek tracht daarentegen aan de hand van deze modus, de verdeling van het provinciale parlement in coalitie- en oppositiepartijen, de variatie in het stemgedrag van partijen in het provinciale parlement te verklaren. Getracht wordt dit te doen aan de hand van verschillende theoretische verklaringen. Deze verklaringen worden in de volgende paragraaf toegelicht.

3.3 Verklaringen voor het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen

Ondanks dat er geen geschreven regels zijn over hoe coalitie- en oppositiepartijen zouden moeten stemmen, beheerst deze scheiding volgens de literatuur wel het stemgedrag van partijen in parlementaire systemen (Hix & Noury, 2014). Toch is er nog weinig bekend over wanneer het beschreven 'conflicterend stemgedrag' tussen coalitie- en oppositiepartijen meer of minder tot uiting komt (Otjes & Louwerse, 2013). Voortbouwend op de theorieën die in hoofdstuk 3.1 zijn besproken, worden in deze paragraaf verschillende verklaringen gegeven voor het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen.

In de literatuur worden verschillende mogelijke verklaringen onderzocht voor het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen. Hierin kan onderscheid gemaakt worden tussen 'verklaringen op partijsysteemniveau', 'verklaringen op bestuursniveau', 'verklaringen op voorstelniveau' en 'verklaringen op tijdsniveau' (Otjes, S. & Louwerse, T, 2014; Tuttnauer, 2014). In dit hoofdstuk worden de verschillende verklaringen beschreven en toegelicht. Daarnaast worden ook de hypothesen die erbij horen beschreven.

3.3.1 Verklaringen op partijsysteemniveau

De eerste verklaring betreft het meerpartijenstelsel in Nederland, ofwel het politieke partijsysteem waar Nederland om bekend staat. Dit is een politiek systeem waarbij in het parlement meer dan twee politieke partijen gezeteld zijn. Een van de veranderingen die in dit systeem plaatsvindt de afgelopen decennia, is een sterke toename van het aantal partijen dat gezeteld is in het parlement. Deze toename van het aantal partijen kan van invloed zijn op de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet tussen coalitie- en oppositiepartijen (Tuttnauer, 2018).

3.3.1.1 Politieke fragmentatie

De samenstelling van PS is onderhevig aan verschillende ontwikkelingen. Een van deze ontwikkelingen is politieke fragmentatie ten gevolge van het toenemende aantal partijen en een meer gelijkmatige zetelverdeling over de partijen in het parlement. Politieke fragmentatie, ook wel versnippering genoemd, is in toenemende mate aanwezig in veel Europese landen (Raad voor het openbaar bestuur, 2016). In de Nederlandse politiek is politieke fragmentatie terug te zien in de verschillende overheidsniveaus, zowel in de Tweede Kamer, als in PS en de gemeenteraden. De redenen hiervoor is dat de Nederlandse politiek gebaseerd is op een proportioneel kiessysteem (Hakhverdian, 2014). Dit houdt in dat de zetels in de Tweede Kamer, PS en gemeenteraden worden toegewezen op basis van het aantal stemmen dat de respectieve politieke partijen behalen (Geys, 2003). Wanneer meer nieuwe partijen de kiesdrempel halen (waardoor zij één of meer zetels behalen) of kiezers besluiten niet meer te stemmen op de klassieke grote partijen, worden de beschikbare zetels verdeeld over meer partijen respectievelijk meer gelijkmatig verdeeld over de partijen. Om toch te kunnen besturen, is dan een coalitie nodig die uit een groter aantal partijen bestaat. De politieke macht is hierdoor 'gefragmenteerd' over de verschillende politieke partijen.

Geys (2004 p. 19) beschrijft politieke fragmentatie "as the number of parties (or politicians) that are involved in a decision-making process and the size inequalities between these participants".

Fragmentatie verwijst hier naar het aantal verschillende partijen (of groepen), elk met eigen

standpunten, die deel gaan uitmaken van een beslissingsproces en hiermee een eigen gewicht in dit proces krijgen. ‘Size inequalities’ verwijst naar de relatieve grootte van de partijen. Zo kan politieke fragmentatie worden omschreven als “het aantal partijen in de volksvertegenwoordiging en de standpunten, die deel gaan uitmaken van een beslissingsproces en hiermee een eigen gewicht in dit proces krijgen. ‘Size inequalities’ verwijst naar de relatieve grootte van de partijen. Zo kan politieke fragmentatie worden omschreven als “het aantal partijen in de volksvertegenwoordiging en de zetelverdeling over die partijen” (Raad voor het openbaar bestuur, 2016 p. 6). Om zowel het aantal partijen als de relatieve zetelverdeling onder die partijen te meten, is een index gecreëerd: het effectief aantal partijen (EAP).

EAP is geïntroduceerd door Laakso en Taagepera (1979). Zij hebben een maatstaf ontwikkeld om het effectief aantal partijen te berekenen. Deze maatstaf kijkt niet alleen naar hoeveel partijen zich in het politieke speelveld bevinden, maar houdt ook rekening met de grootte van de partijen. Wanneer bijvoorbeeld drie partijen ieder 25 procent van de zetels hebben en tien kleinere partijen elk enkele zetels bezitten, is er minder sprake van fragmentatie. Maar een situatie met vijf middelgrote partijen met ieder tussen de 10-20 procent is wezenlijk anders. De EAP-score is dus hoger op het moment dat er meer partijen in een parlement zitting nemen en de zetels over die partijen ok nog gelijkmatiger zijn verdeeld. De score maakt inzichtelijk hoeveel partijen een significante rol spelen in de volksvertegenwoordiging (Raad voor het openbaar bestuur, 2016).

In dit onderzoek wordt verwacht dat in een meer gefragmenteerd parlement, met een hoog effectief aantal partijen, het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen lager is dan in een minder gefragmenteerd parlement om twee redenen. Ten eerste geeft een politiek stelsel met een hoog effectief aantal partijen, meer mogelijkheden voor verschillende partijen om te participeren in een coalitie. De verhoudingen in zetels tussen partijen is met een hoger effectief aantal partijen immers gelijkmatiger, waardoor een coalitie doorgaans met meer partijen gevormd dient te worden voor het verkrijgen van een meerderheid van de zetels (Casal Bértoa & Enyedi, 2014). Hierdoor zijn meerdere partijen, dus ook nieuwe partijen met verschillende standpunten, potentieel besturende (coalitie) partijen. Dit kan de samenwerking tussen coalitie- en oppositiepartijen in een parlement meer stimuleren en daarmee het conflicterende stemgedrag verminderen. In een politiek stelsel dat minder gefragmenteerd is, met een laag effectief aantal politieke partijen, besturen vaak dezelfde grotere traditionele partijen en worden partijen met minder zetels op voorhand doorgaans uitgesloten van meebesturen (Mair, 2006 p. 86). Hierdoor is er weinig ruimte voor samenwerking tussen de partijen en is er sprake van een scheiding tussen de (traditionele) coalitie- en oppositiepartijen in het parlement, wat het conflicterende stemgedrag tussen beide typen partijen versterkt. Ten tweede betekent een meer gefragmenteerd parlement, een meer gefragmenteerde oppositie. En een oppositie die meer gefragmenteerd is, is minder goed in staat om in cohesie op te treden tegen het dagelijks bestuur (Tuttnauer, 2018). Wat zal resulteren in minder conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen. Op basis hiervan kan de volgende hypothese worden geformuleerd:

H1: In een provinciaal parlement dat meer gefragmenteerd is, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet tussen coalitie- en oppositiepartijen sterker dan in een provinciaal parlement dat minder gefragmenteerd is.

3.3.2 Verklaringen op bestuursniveau

De tweede mogelijke verklaring betreft de kenmerken van het dagelijks bestuur. Een van de kenmerken is de manier waarop het dagelijks bestuur is gevormd, ofwel de coalitievorming. In dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar de ideologische samenstelling van de coalitie. Uit eerder onderzoek blijkt de ideologische samenstelling van de coalitie een substantiële invloed te hebben op

het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen in een parlement (Otjes & Louwerse, 2012)

3.3.2.1 Ideologische samenstelling coalitie

De ideologische beleidspositie van een partij wordt, naast de verdeling van een parlement in coalitie- en oppositiepartijen, als belangrijkste prikkel gezien voor het stemgedrag van partijen. Conflicten tussen partijen in stemming versterkt, wanneer de voorkeuren van die partijen uiteenlopen (Louwerse et al., 2016). Op politiek vlak zijn deze voorkeuren te bepalen aan de hand van de ideologie van de partijen. De methode die algemeen wordt geaccepteerd voor het inschalen van de ideologie van politieke partijen, is gebaseerd op het links-rechts spectrum (Steunenberg, 1992). Wanneer partijen een extreme ideologische beleidspositie innemen op het links-rechts spectrum in het parlement, leidt dat doorgaans tot meer conflict in stemmingen (Otjes & Louwerse, 2013; Hix & Noury, 2011). Immers, de standpunten van die partijen lopen dan verder uiteen.

In dit onderzoek wordt verwacht dat het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen het sterkste is, wanneer het dagelijks bestuur is gevormd met een coalitie waarvan de ideologische beleidspositie sterk afwijkt van de ideologische beleidspositie van de oppositie. Als de coalitie bijvoorbeeld voornamelijk uit linkse partijen bestaat en de oppositie uit voornamelijk rechtse partijen, gezien vanuit het links-rechts spectrum, zullen de beleidsvoorkeuren tussen beide partijen sterker verschillen (Otjes & Louwerse, 2013; Louwerse et al., 2016). De coalitie heeft dan minder prikkels om het met de oppositie eens te worden in stemming over beleid en andersom. Daarnaast zullen oppositiepartijen eerder samenhangend stemmen, omdat zij zich in dit voorbeeld dan voornamelijk aan de rechterzijde van het politieke spectrum bevinden. Daartegenover staat dat, wanneer de ideologische beleidsposities van coalitie en oppositie bijna niet van elkaar afwijken, wordt verwacht dat de coalitie en oppositie meer prikkels hebben om consensueel stemgedrag te vertonen (Louwerse et al., 2016). Immers, hebben de partijen dan meer overeenkomende beleidsvoorkeuren. Het kan nog steeds wel voorkomen dat er op de conflicterende manier gestemd wordt over onderwerpen die minder terug te voeren zijn op het links-rechts continuüm. Op basis van bovenstaande is de volgende hypothese geformuleerd:

H2: In een provinciaal parlement waarbij de coalitie een extreme ideologische beleidspositie inneemt, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet sterker dan in een provinciaal parlement waarbij de coalitie een minder extreme ideologische beleidspositie inneemt.

3.3.3 Verklaringen op voorstelniveau

Een andere verklaring voor het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen, is de verklaring op het niveau van voortel zelf, in dit onderzoek de motie. Met voorstelniveau wordt hier bedoeld op de de context waarin de motie wordt ingediend, ofwel door welke partij de motie wordt ingediend, maar ook de aard van de motie, ofwel het onderwerp waar de motie over gaat. Beide factoren kunnen een invloed hebben op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen in een parlement (Otjes & Louwerse, 2013; Tuttnauer, 2018; Mújica et al., 2016) en daarmee een mogelijke verklaring geven voor het beschreven stemgedrag.

3.3.3.1 Indienende partij (en)

Eerder uitgevoerd onderzoek laat zien dat het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen ook wordt beïnvloed door de partij die het voorstel indient. Hierbij gaat het erom of het voorstel wordt ingediend door een coalitie- of een oppositiepartij. Coalitiepartijen zijn over het algemeen verbonden aan een coalitieakkoord en zullen minder gedurfde moties indienen, moties die kleinere aanpassingen aan het beleid voorstellen of moties over beleid waar geen afspraken over zijn gemaakt in het coalitieakkoord (Holzhacker, 2002; Otjes & Louwerse, 2013 p. 8). Ook voor

onderwerpen waarover het coalitieakkoord niets regelt is het waarschijnlijk dat coalitiepartijen gezamenlijk een overweging maken in hoe er gestemd wordt. Zo proberen coalitiepartijen onderling geen voorstellen te doen die tegenstrijdig zijn met de wensen van hun mede coalitiepartijen (Holzacker, 2002).

Daarentegen zijn oppositiepartijen niet gebonden aan een coalitieakkoord en hoeven zij geen rekening te houden met de andere oppositiepartijen. Oppositiepartijen kunnen alle voorstellen initiëren die zij wenselijk achten (Holzacker, 2002). Oppositiepartijen kunnen er zelfs voor kiezen om moties in te dienen die proberen de coalitiepartijen uiteen te drijven. Zo kunnen zij een motie indienen die goed past bij de beleidsvoorkeuren van één coalitiepartij, maar niet te accepteren is voor een andere coalitiepartij.

Het wordt verwacht dat anders wordt gestemd over voorstellen die worden gedaan door coalitiepartijen dan over voorstellen die worden gedaan door oppositiepartijen. Coalitiepartijen zijn eerder geneigd om als blok tegen voorstellen van de oppositie te stemmen, vanwege hun onderlinge verbondenheid en collectieve verantwoordelijkheid voor het coalitieakkoord (Otjes & Louwerse, 2013). Oppositiepartijen daarentegen hebben geen aanleiding om als één blok te stemmen ten opzichte van voorstellen afkomstig van de coalitie. Dat maakt dat voorstellen die worden ingediend door de coalitie niet per definitie kunnen rekenen op veel weerstand vanuit de oppositie. Op basis hiervan kan de volgende hypothese worden geformuleerd:

H3: De mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in een provinciaal parlement, is minder sterk wanneer een motie wordt ingediend door een coalitiepartij dan wanneer een motie wordt ingediend door een oppositiepartij.

Ook kan de bestuurservaring van partijen die de motie indienen mogelijk invloed hebben op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie en oppositie (Tuttnauer, 2018 p. 282). Bestuurservaring staat hierin voor de ervaring die een partij heeft opgedaan met het functioneren in een coalitie. Satori (1966 p. 152) beweert dat een oppositiepartij die weet dat het eventueel een kans heeft om te gaan besturen of daartoe opgeroepen kan worden, zich waarschijnlijk constructiever opstelt door op een meer ingetogen en realistische manier te handelen in het parlement. Aan de andere kant, een 'permanente oppositiepartij' die ver verwijderd is van het meebesturen en daarom weet dat het niet snel gevraagd zal worden om mee te besturen, kiest waarschijnlijk voornamelijk de insteek van het bekritisieren en confronteren van het dagelijks bestuur in hun rol (Giorgi & Moury, 2015; Satori, 1966 p. 152). Deze partijen, die vrijwel zeker zijn van uitsluiting om mee te besturen, nemen een meer extreme, populistische of 'onverantwoordelijke' houding aan tegenover het dagelijks bestuur (Tuttnauer, 2018). Deze partijen zoeken dus meer naar confrontatie in het parlement bij het indienen van voorstellen.

In dit onderzoek wordt bovenstaande redenering gevolgd. Er wordt echter niet gekeken naar de bestuurservaring die partijen hebben en die een invloed kan hebben op het stemgedrag, maar naar de oppositie-ervaring van partijen. Partijen die al een aanzienlijke tijd in de oppositie hebben gefunctioneerd, hebben de tijd gehad om de rol van oppositiepartij te perfectioneren. Die partijen weten met welke voorstellen (zoals moties) zij een conflict kunnen veroorzaken in het parlement tussen coalitie en oppositie en hoe zij het dagelijks bestuur kunnen confronteren (Giorgi & Moury, 2015). Dit maakt dat moties ingediend door partijen met veel oppositie-ervaring, hoogst waarschijnlijk een versterkend effect hebben op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen in het parlement. Op basis hiervan kan de volgende hypothese worden geformuleerd:

H4: *De mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet is sterker voor een motie die wordt ingediend door een partij met veel oppositie-ervaring, dan een motie die wordt ingediend door een partij met weinig oppositie-ervaring.*

3.3.3.1 Onderwerp voorstel

Uit eerder onderzoek blijkt dat ook het onderwerp van een voorstel een substantiële invloed kan hebben op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen (Tuttnauer, 2018 p. 8; Mújica & Sánchez, 2006; De Giorgi, 2007). Zo blijkt uit onderzoek dat de mate waarin onderwerpen de belangstelling hebben van rechtse- of linkse partijen en op basis daarvan in te delen zijn op het links-rechts spectrum, de mate waarin consensus in stemming wordt bereikt over het onderwerp tussen coalitie- en oppositiepartijen mede bepaalt (Mújica et al., 2016). Wanneer de partij niet hoeft af te wijken van zijn eerder aangenomen standpunten bij de stemming over een onderwerp, is de kans dat er over dit onderwerp consensus wordt bereikt groter. Wanneer een onderwerp sterk politiek van aard is en een partij geen reden kan vinden een beleidswijziging te rechtvaardigen, wordt consensus tussen oppositie en coalitie in een stemming moeilijker (De Giorgi, 2007).

Niet alle onderwerpen die worden behandeld in stemming zijn te verbinden aan de standpunten die partijen innemen op het ideologische links-rechtsspectrum. Sommige kwesties vallen hierbuiten. Onderwerpen die administratieve zaken of procedurele kwesties betreffen, spelen doorgaans geen prominente rol in het politieke debat (Mújica et al., 2016). Over dergelijke onderwerpen wordt daarom een hogere mate van consensus tussen coalitie- en oppositiepartijen in een stemming verwacht. Echter, over voorstellen die de directe omgeving van burgers raken, en dus veel politiever van aard zijn, is het moeilijk voor coalitie- en oppositiepartijen consensus te bereiken. Bij dergelijke onderwerpen is het voor partijen moeilijker te rechtvaardigen waarom zij van hun principes en waarden zouden afwijken. Bijvoorbeeld bij een voorstel over de verlening van subsidies aan evenementen die op zondag worden georganiseerd, kunnen bepaalde partijen moeilijk rechtvaardigen vanuit hun principes en waarden dat zij er mee in zouden stemmen. Over principes en waarden kunnen in een debat of stemming doorgaans geen compromissen worden gesloten (Mújica et al., 2016).

Tuttnauer (2018) verdeelde in zijn onderzoek de voorstellen in bij verschillende onderwerpcategorieën op basis van de titels van de voorstellen. Het onderwerp van het voorstel bleek een significant en substantiële impact te hebben op het stemgedrag van de coalitie- en oppositiepartijen. In ander onderzoek bleek ook dat de onderwerpen die zich meer bevonden in de hoofddimensie van de politieke arena, de onderwerpen die van belang zijn voor de verkiezingen, te leiden tot meer conflict dan onderwerpen die daarbuiten vielen (Mújica, et al., 2006).

Bovenstaande theorieën zijn gebaseerd op landelijke parlementen. Omdat de onderwerpen die worden behandeld in het provinciale parlement niet overeenkomen met de onderwerpen die worden behandeld in een landelijk parlement, wordt voor deze verklaring geen hypothese opgesteld. De onderwerpen die op de provinciale politieke agenda staan hebben overwegend minder impact op de samenleving en hebben waarschijnlijk een minder grote politieke lading. De primaire focus van dit onderzoek ligt daarom niet bij de invloed die de onderwerpen van voorstellen kunnen hebben op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen. Echter, vanwege de reeds beschreven mogelijke invloed van een onderwerp op de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet, kan deze verklaring niet geheel buiten beschouwing gelaten worden. Vandaar dat het onderwerp van de motie wel ter controle meegenomen wordt in de analyse.

3.3.4 Verklaringen op tijdsniveau

De laatste mogelijke verklaring voor het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen in dit onderzoek is het tijdsniveau. Het tijdsniveau heeft betrekking op het moment waarop de stemming over een motie plaatsvindt in het parlement tijdens de bestuursperiode van vier jaar. Het moment waarop de stemming precies plaatsvindt in die betreffende vier jaar, het tijdsniveau, kan invloed hebben op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen (Otjes & Louwerse, 2012).

3.3.4.1 Moment van stemming over ingediende motie

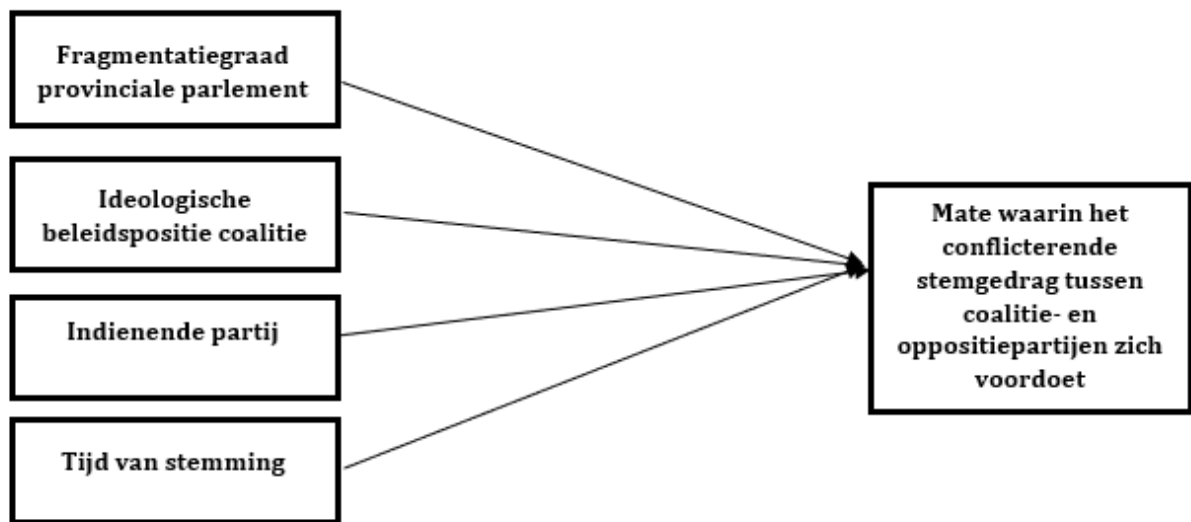
Oppositiepartijen zijn niet zoals coalitiepartijen na de verkiezingen verbonden aan een vierjarig coalitieakkoord. Dit gegeven maakt het bijzonder als oppositiepartijen er voor kiezen om als één blok te stemmen in het parlement. Deze partijen zijn namelijk niet gehouden om eenduidig te stemmen en hebben hoogstwaarschijnlijk uiteenlopende beleidsvoorkeuren. Wanneer oppositiepartijen ervoor kiezen om wel als één blok te stemmen, is het vaak niet vanuit de policy-seeking strategie, waarbij de focus ligt op het behalen van beleidsresultaten zo dicht mogelijk bij de beleidsvoorkeur van de partij. Het is waarschijnlijker dat er dan gestemd wordt vanuit de vote-seeking strategie, gefocust op het maximaliseren van stemmen voor de volgende verkiezingen in de electorale cyclus (Tuttnauer, 2018 p. 2014). De onderliggende gedachte hierbij is dat oppositiepartijen zich willen onderscheiden van de coalitiepartijen, en daarmee van het dagelijks bestuur, om zoveel mogelijk potentiële kiezers binnen te halen bij de volgende verkiezingen. Uit onderzoek blijkt echter dat deze motivatie om zich te onderscheiden in het parlement voor het winnen van kiezers, ook wordt overgenomen door coalitiepartijen naarmate de verkiezingen dichterbij komen (Otjes & Louwerse, 2013). Coalitiepartijen dienen zich in het begin van hun vierjarige bestuursperiode bij stemmingen nog sterk te maken om zaken voor elkaar te krijgen voor het dagelijks bestuur en het coalitieakkoord te volgen. Echter, wanneer de verkiezingen dichterbij komen voelen ook de coalitiepartijen zich meer genoodzaakt hun eigen profiel te presenteren om zo meer stemmen van kiezers te winnen. Dit zou ervoor zorgen dat de coalitiepartijen in het parlement minder stemmen vanuit hun coalitieachtergrond, maar meer vanuit een vote-seeking strategie net als de oppositiepartijen. Hierdoor zou het onderscheid tussen coalitie- en oppositiepartijen in stemmingen over moties minder sterk naar voren komen. Immers alle partijen zijn dan gefocust op het maximaliseren van stemmen van kiezers.

Wanneer de verkiezingen dus dichterbij komen, krijgen zowel coalitie- als oppositiepartijen meer prikkels om zich van elkaar te onderscheiden in het parlement. Met als doel potentiële kiezers binnen te halen (Otjes & Louwerse, 2013). Dit maakt dat partijen niet meer vanuit coalitie of oppositie achtergrond stemmen, maar meer vanuit een vote-seeking strategie. Dit resulteert in minder conflicterend stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen, omdat de verdeling van het parlement in coalitie en oppositiepartijen minder goed terug te zien is tijdens een stemming. Hiervoor is de volgende hypothese opgesteld:

H5: In een stemming over een motie die dicht bij de nieuwe verkiezingen plaatsvindt, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet minder sterk dan in een stemming die in de tijd verder weg van de verkiezingen plaatsvindt.

3.4 Conceptueel model

De vier verklaringen en vijf hypothesen uit het theoretisch kader vormen het fundament van dit onderzoek. In Figuur 2 is het conceptueel model van dit onderzoek schematisch weergegeven. In het volgende hoofdstuk wordt besproken hoe de verschillende begrippen uit de hypothesen meetbaar zijn gemaakt.

Figuur 2 Conceptueel model (eigen werk)

4. Methodologie

In dit hoofdstuk worden de methodes en statistische analyses uiteengezet die bij dit onderzoek zijn toegepast om de centrale vraagstelling te beantwoorden. Allereerst wordt de onderzoeksbenadering van dit onderzoek toegelicht en worden de onderzochte casussen beschreven. Vervolgens wordt ingegaan op de operationalisatie van de begrippen uit de hypothesen en het theoretisch kader. Aansluitend zal de manier van dataverzameling worden besproken. Tot slot wordt de analyse van de data beschreven met behulp van het Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) en wordt afgesloten met de vaststelling van de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

4.1 Onderzoeksbenadering

Het doel van dit onderzoek is om de mate waarin het conflicterende stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen over moties zich voordoet in de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel te verklaren. Om dit stemgedrag te kunnen verklaren is gebruik gemaakt van bestaande theorieën, ofwel is een deductieve benadering gevolgd. Eerst zijn aan de hand van bestaande theorieën een vijftal hypothesen opgesteld (Verhoeven, 2018). Daarna zijn door middel van deskresearch meer dan 1000 moties en stemmingen over die moties verzameld. Vervolgens zijn de verzamelde moties en stemmingen geanalyseerd en is een statistische analyse uitgevoerd om te testen of de opgestelde hypothesen konden worden geverifieerd of gefalsificeerd. Hierbij is de kwantitatieve onderzoeksmethode toegepast, omdat kwantitatief onderzoek het mogelijk maakt objectieve metingen te doen en gebaseerd is op het verzamelen en analyseren van numerieke gegevens (Verhoeven, 2018). Daarnaast leent deze kwantitatieve benadering zich goed voor het toetsen van hypothesen in combinatie met een grote hoeveelheid aan onderzoekseenheden (Van Der Zee, 2005). Kwalitatief onderzoek is hier niet goed toepasbaar als onderzoeksmethode omdat het veel tijd vraagt per waarneming, waardoor het zich moet beperken tot een relatief klein aantal onderzoekseenheden (Bleijenberg, 2015).

Door middel van de gekozen benadering is het mogelijk betrouwbare en objectieve metingen te kunnen doen voor de beantwoording van de onderzoeksvraag in dit onderzoek (Verhoeven, 2018), het verklaren van de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen over moties zich voordoet in de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel.

4.2 Caseselectie

Dit onderzoek is gericht op de provinciale bestuurslaag. In dit onderzoek wordt de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet onderzocht, in het specifiek het stemgedrag over de moties van de provincies Gelderland en Overijssel. Voornamelijk pragmatische beweegredenen hebben geleid tot deze keuze. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Rekenkamer Oost-Nederland. Dit is een onafhankelijk orgaan dat onderzoek doet naar de uitvoering van provinciaal beleid gericht op doelmatigheid, doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het bestuurlijke presteren en functioneren van de provincies Gelderland en Overijssel. Via de Rekenkamer Oost-Nederland is het mogelijk om toegang te krijgen tot informatie over de provincies Gelderland en Overijssel, dit bevordert het onderzoeksproces. Door dit onderzoek op provinciaal niveau uit te voeren biedt het de mogelijkheid om de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet bij twee (provinciale) parlementen te onderzoeken en de resultaten van deze twee parlementen met elkaar te vergelijken. Dit is een van de eerste onderzoeken waarin dit gebeurt. Eerder onderzoek naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen, is voornamelijk uitgevoerd op landelijk niveau voor landelijke parlementen. Omdat er in Nederland niet twee maar twaalf provincies zijn met ieder een eigen provinciaal parlement, kan deze keuze wel consequenties hebben voor de externe validiteit van het onderzoek. Echter, omdat dit onderzoek gericht is op de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel is dit niet bezwaarlijk. Door de focus te leggen op twee provincies, kon de benodigde diepgang in dit onderzoek wel bereikt worden.

4.3 Onderzoeksstrategie

Een belangrijk element van onderzoek doen is de keuze maken welke onderzoeksstrategie wordt toegepast (Thiel, 2014). In veel onderzoeksstrategieën verzamelen onderzoekers zelf gegevens doormiddel van observaties, een survey of interviews. Een alternatieve benadering is het gebruiken van gegevens die al bestaan. De onderzoeksstrategie die gebruik maakt van bestaande databronnen, wordt deskresearch genoemd. Databronnen die al bestaande informatie bevatten die is geproduceerd voor een ander doeleinde dan het doen van onderzoek, maar wel voor het doen van onderzoek gebruikt kunnen worden (Thiel, 2014). Hier vallen verschillende soorten documenten onder zoals beleidsnota's, jaarverslagen maar ook politieke documenten zoals de moties die in dit onderzoek onderwerp zijn van analyse. Bovendien kan deskresearch zelfstandig uitgevoerd worden zonder de hulp van anderen, tenzij toegang verkregen moet worden tot niet-digitale documenten en archieven. Archiefdocumenten zoals moties zijn in de bestuurskunde nog veelal onbenutte gegevensbronnen, ondanks de grote meerwaarde van deze documenten (Miller & Yang, 2008 p. 279). Onderzoeken als deze onderscheiden zich daarom.

In de bestuurskundige wetenschap worden onderzoekers aangemoedigd om toegang te zoeken tot deze al bestaande documenten, in plaats van te kiezen voor de standaard zelfrapporterende methodes gebaseerd op vragenlijsten en interviews (Lee, 2019). Deze methodes zijn reactief. Mensen veranderen sneller hun gedrag wanneer zij weten dat ze worden bestudeerd of stemmen hun antwoorden op vragen af om een gunstigere indruk van zichzelf te creëren in de ogen van de onderzoeker. Dit zijn problemen die worden veroorzaakt door de aanwezigheid van de onderzoeker zelf gedurende het onderzoek bij de gegevensverzameling en kunnen gevolgen hebben voor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek (Lee, 2000 p. 1; Van Thiel, 2014). De moties in dit onderzoek worden verzameld zonder dat er contact gemaakt wordt met de politieke partijen in PS. Deze gegevensbronnen (documenten), kunnen aangeduid worden als 'Unobtrusive measures' ook wel vertaald als 'onopvallende methoden' (Miller & Yang, 2008 p. 280). Onopvallende methoden refereren naar de verzameling van informatie waarbij geen direct contact gemaakt hoeft te worden met de onderzochte eenheden. Alle bronnen die het gedrag van mensen reflecteren, uitingen van meningen beschrijven of rapporteren wat mensen hebben besloten of hebben gedaan, geven

onderzoekers de kans om gedrag te bestuderen zonder zichzelf erin te hoeven mengen (Van Thiel, 2014). In dit onderzoek zijn dit de stemmingen over moties.

Een ander voordeel van het gebruik van bestaande databronnen is, dat deze makkelijker te verkrijgen zijn in vergelijking met andere methoden waarbij respondenten betrokken zijn. Er zijn echter ook nadelen. Zo zijn bestaande databronnen vatbaar voor doelbewuste vervorming of weglating, wat de betrouwbaarheid van de gegevens kan aantasten. Dit kan het geval zijn bij data waarbij mensen niet willen dat de echte informatie naar boven komt. Bijvoorbeeld wanneer de waarheid schadelijk is voor mensen. Echter, omdat in dit onderzoek gebruik wordt gemaakt van data afkomstig van de overheid, wordt verwacht dat deze data betrouwbaar zijn. Afgezien van doelbewuste vervorming of misleiding kan de registratie van de gegevens ook misleidend of incorrect zijn (Miller & Yang, 2008 p. 281). Van misleidende gegevens kan bijvoorbeeld sprake zijn in geval van statistieken over zelfdodingen, waarbij zelfdodingen ook geregistreerd kunnen worden als andere doodsoorzaken. Ook kunnen de gegevens door menselijke fouten verkeerd geregistreerd zijn in het systeem. Ten slotte kan het verzamelen en analyseren van bestaande databronnen arbeidsintensief en tijdrovend zijn, daarom is een zeer systematische aanpak vereist.

Van Thiel (2014) maakt onderscheid tussen primaire gegevensbronnen en secundaire gegevensbronnen. Primaire gegevensbronnen bestaan uit informatie die door de onderzoeker zelf verzameld is en niet is geproduceerd voor onderzoeksdoeleinden of waar niet eerder gebruik van gemaakt is voor onderzoek. Dit kan gaan om schriftelijke of gedrukte bronnen zoals notulen, coalitieakkoorden, jaarverslagen of andere zakelijke correspondentie. Deze bronnen kunnen als input gebruikt worden voor onderzoek. Secundaire gegevens zijn daarentegen gegevens die al bestaan of eerder onderdeel zijn geweest van onderzoek. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van primaire gegevensbronnen. Het online archief van de provincies Gelderland en Overijssel is gebruikt om toegang te krijgen tot ingediende moties in PS. De moties van de provincies Gelderland en Overijssel zijn voor zover dat in de literatuur terug te vinden is, niet eerder voor statistische doeleinden verzameld of geanalyseerd door andere onderzoekers.

4.4 Operationalisatie

Om van de abstracte begrippen uit het theoretische kader te komen tot meetbare indicatoren, dienen de belangrijkste begrippen in dit onderzoek geoperationaliseerd te worden. De eenduidigheid van de meting van de begrippen is van belang voor de reproduceerbaarheid en interne validiteit van het onderzoek. Eerst wordt de afhankelijke variabele geoperationaliseerd om aansluitend de variabelen die de afhankelijke variabele mogelijk verklaren te bespreken, de onafhankelijke variabelen.

4.4.1 Afhankelijke variabele: het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen

In dit onderzoek is de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet de afhankelijke variabele. De afhankelijke variabele is geoperationaliseerd aan de hand van een formule opgesteld door Otjes en Louwerse (2013 p. 11). Zij hebben een 'associatiecoëfficiënt (ϕ_{co})' bepaald voor de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. Voor elke stemming over een motie is deze formule ingevuld om de mate van conflict waarbij coalitie- en oppositiepartijen tegenover elkaar staan te meten. De uitkomst van de formule kan een waarde van 0 tot 1 aannemen. Wanneer bijvoorbeeld alle vier de partijen uit een coalitie met in totaal 30 statenleden van de coalitie vóór een motie stemmen en alle zes de partijen uit een oppositie met in totaal 25 leden tegen stemmen, is de coëfficiënt gelijk aan 1. Dan staan de coalitie- en oppositiepartijen lijnrecht tegenover elkaar in stemming over de motie en is het conflict het sterkst. Wanneer zowel alle coalitie- als alle oppositiepartijen vóór stemmen, is de coëfficiënt gelijk aan 0. In dit geval is er geen conflict tussen coalitie- en oppositiepartijen waar te nemen en stemmen de partijen in volledige consensus. Echter,

wanneer twee van de vier coalitiepartijen met in totaal 15 leden vóór stemmen en twee coalitiepartijen met in totaal 15 leden tegen, terwijl drie van de zes oppositiepartijen met een totaal van 10 leden vóór stemmen en drie partijen daarvan met een totaal van 15 leden tegen, dan is de coëfficiënt gelijk aan 0,10. In dit geval stemmen de partijen niet vanuit hun coalitie- ofwel oppositieachtergrond en is er geen sprake van een duidelijke verdeling tussen de coalitie en oppositie in de Staten. Er worden in dat geval meerdere blokken tussen zowel coalitie- als oppositiepartijen gevormd. Er is dan meer sprake van consensueel stemgedrag tussen bepaalde coalitie- en oppositiepartijen waarbij de lijnen tussen coalitie en oppositie vervagen in het parlement. Tot slot wanneer één oppositiepartij een motie indient en als enige partij vóór de motie stemt, terwijl alle andere partijen in de Staten tegen stemmen, is er ook sprake van een grotere mate van samenhang in het stemgedrag tussen de coalitie- als oppositiepartijen. Namelijk het afwijzen van de ingediende motie. De volgende formule wordt hiervoor gebruikt:

$$\phi_{co} = \left| \frac{(C_y * O_n) - (C_n * O_y)}{\sqrt{(Y * N * O * C)}} \right|$$

Cy staat in de formule voor het aantal coalitieleden dat voor stemt, Cn staat voor het aantal coalitieleden dat tegen stemt (Otjes & Louwerse, 2013). Dit is op dezelfde manier gedaan voor de oppositie, ofwel On en Oy. De letters Y, N, O en C komen respectievelijk overeen met het totaal aantal ja-stemmen, nee-stemmen, oppositieleden en coalitieleden. In deze formule wordt de absolute waarde genomen van de coëfficiënt.

4.4.2 Onafhankelijke variabele

4.4.2.1 Fragmentatie van het partijensysteem

De mate waarin het partijensysteem gefragmenteerd is kan gemeten worden aan de hand van de EAP maatstaf die is geïntroduceerd door Laakso en Taagepera (1979). Aan de hand hiervan kan het effectief aantal partijen in de Staten worden berekend. Deze maatstaf kijkt niet alleen naar hoeveel partijen zich in het politieke speelveld bevinden, maar houdt ook rekening met de grootte van de partijen. Ook in ander onderzoek naar het stemgedrag van politieke partijen wordt het ‘effectief aantal partijen’ van Laakso en Taagepera gebruikt voor de vaststelling van de mate van fragmentatie in het partijensysteem (Tuttnauer, 2018). Wanneer het effectief aantal partijen stijgt, kan dit de samenwerking tussen coalitie- en oppositiepartijen meer stimuleren vanwege de afnemende macht van de traditionele partijen die voorheen het dagelijks bestuur vormden en vanwege een versplintering van de oppositie (Tuttnauer, 2018; Casal Bértoa & Enyedi, 2014). Partijen zijn in een gefragmenteerd partijensysteem meer afhankelijk van elkaar door de meer gelijkmatige verdeling van zetels onder de partijen. Voor de vorming van een meerderheid dienen daardoor meer partijen samen te werken.

De EAP maatstaf is te omschrijven als “the number of hypothetical equal-size parties that would have the same total effect on fractionalization of the system as have the actual parties of unequal size.” (Laakso & Taagepera, 1979, p. 4). Deze index wordt algemeen geaccepteerd door onderzoekers en wordt ook wel als de beste meting van het effectief aantal partijen aangemerkt (Lijphart, 1994 p. 70). De formule is als volgt:

$$N = \frac{1}{\sum_{i=1}^n p_i^2}$$

N staat hierin voor het effectief aantal partijen in de formule en p is het aantal zetels dat partij i heeft behaald in PS. Het aantal partijen (n) betreft alle partijen die in PS vertegenwoordigd zijn in een

zittingsperiode. Deze gegevens zijn te verkrijgen aan de hand van verkiezingsuitslagen in de betreffende jaren van beide provincies. Per bestuursperiode is het effectief aantal partijen berekend in PS. Om de invloeden van het effectief aantal partijen per bestuursperiode te onderzoeken, worden voor de verschillende bestuursperiodes dummyvariabelen aangemaakt met als referentiecategorie de eerste bestuursperiode.

4.4.2.2 Ideologische beleidspositie coalitie

Op grond van 'Parlements and governments (ParlGov) database' kan informatie over de ideologie ofwel positie van partijen bepaald worden in het politieke speelveld. Politieke partijen worden over het algemeen via de sociaaleconomische links-rechts schaal verdeeld. Dit is de meest gebruikte dimensie. De ParlGov is een database die informatie bevat over verkiezingen, partijen en kabinetten van alle EU en OECD-democratieën tot honderd jaar geleden. De partijen zijn door experts op een schaal van 0 tot 10 gepositioneerd (Döring and Manow, 2019). Hoge scores zijn een indicatie voor partijen die meer rechts georiënteerd zijn en lage scores zijn meer links georiënteerd, waarbij de waarde 0 staat voor een extreemlinkse partij en de waarde 10 voor een extreemrechtse partij (Döring and Manow, 2019). Op provinciaal niveau is geen informatie beschikbaar om partijen in dit spectrum van link-rechts te plaatsen. Het is echter aannemelijk dat partijen op provinciaal niveau ideologisch vergelijkbaar zijn in te delen naar hun landelijke equivalenten (Steuneberg, 1992 P. 258). De partijen die zitting hadden in de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel gedurende de onderzoeksperiode zijn ook allemaal vertegenwoordigd in de landelijke politiek.

De links-rechts extremiteit van de coalitie geeft de plaats aan die de coalitie inneemt in het politieke speelveld ten opzichte van de gemiddelde partij in PS. Dit wordt verkregen door het absolute verschil tussen de links-rechts positie van de coalitiepartijen ten opzichte van de gemiddelde links-rechts positie in PS te berekenen en dit te wegen naar het aantal zetels. Ondanks dat het geen uitputtende reconstructie is van de beleidsstandpunten die de coalitie inneemt, geeft het wel aan in welke mate de coalitie extremer tegenover bepaalde standpunten of belangrijke kwesties kan staan in PS (Otjes & Louwerse, 2013). Dit getal kan een oplopende waarde aannemen tussen vanaf 0 tot 10. Naarmate het getal dichterbij de nul ligt is er sprake van een meer centraal gepositioneerde coalitie (niet sterk rechts en ook niet sterk links). Naarmate het getal oploopt is er sprake van een extremer gepositioneerde coalitie binnen het links-rechtspectrum.

4.4.2.3 Oppositie-ervaring

Om de variabele van oppositie-ervaring te berekenen van een partij, wordt simpelweg de tijd geteld in jaren die een partij in de oppositie heeft gezeten. Dit resulteert in een oppositie-ervaring waarde. Het kan beargumenteerd worden dat dit criterium kan resulteren in een te lang tijdframe omdat sommige partijen al kort na de Tweede Wereldoorlog zijn opgericht. Om deze reden wordt de ervaring over een periode van de laatste 20 jaar genomen tot het jaar 2019 (waarin de partijen bestaan op provinciaal niveau). Het toepassen van een dergelijk gelimiteerd tijdframe zou geen drastische invloed moeten hebben op de gegevens (Tuttnauer, 2018). De mate waarin een partij oppositie-ervaring heeft varieert dus tussen de 0 wanneer een partij geen ervaring heeft en 20 als een partij altijd in de oppositie heeft gefunctioneerd.

4.4.2.4 Indienende partij

De indienende partij verwijst naar de hoofdindieners van de motie waarover gestemd wordt. Die partij kan afkomstig zijn van de coalitie of oppositie. Per motie wordt verwerkt welk type partij de motie heeft ingediend. Zo kan deze variabele gecodeerd worden als '1' wanneer de hoofdindieners van de motie een partij was van de coalitie en '0' als het een partij was van de oppositie.

4.4.2.5 Tijd

Net als door Otjes en Louwerse (2013) wordt de tijdvariabele gemeten aan de hand van het aantal jaar dat de motie wordt ingediend vanaf het moment dat de nieuwe coalitie is toetreden in het provinciaal parlement. Zo krijgt het eerste jaar na toetreding de waarde 1, het tweede jaar daarop de waarde 2, het derde jaar vanzelfsprekend de waarde 3 en het jaar dat de nieuwe verkiezingen voor een nieuw bestuur het dichtstbij zijn, de waarde 4. Dit betekent dat deze variabele de waarde van 1,2,3 of 4 krijgt. Dit betreft dus geen kalenderjaren maar tijdsperiodes met een lengte van een jaar.

4.4.3 Controle variabele: het onderwerp van de motie

Voor deze variabele wordt het onderwerp van de motie geregistreerd. Door de experts van de Rekenkamer Oost-Nederland en door de onderzoeker zelf, kunnen de moties worden ingedeeld naar één van de negen onderwerp categorieën die hieronder worden beschreven. De keuze voor deze categorieën is gebaseerd op eerder onderzoek binnen de Provinciale Staten van Limburg en Brabant, waar schriftelijke vragen opgedeeld moesten worden in verschillende onderwerpcategorieën van de provincies (Van Helvoirt, 2014). Dit is ook de indeling die het IPO hanteert voor de taakvelden van de provincies. Het IPO maakt onderscheid tussen de volgende taakvelden van de provincie: 1) Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer, 2) Milieu, energie en klimaat, 3) Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden, 4) Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer, 5) Regionale economie, 6) Culturele infrastructuur en monumentenzorg en 7) Kwaliteit van het openbaar bestuur. Naast deze categorieën worden er nog twee categorieën toegevoegd. De categorie 8) bedrijfsvoering en 9) overige. Moties kunnen ook betrekking hebben op de wijze waarop de provincie zelf is georganiseerd en wordt aangestuurd en dus moet bedrijfsvoering ook toegevoegd worden als categorie. Wanneer het onderwerp van een motie niet ingedeeld kan worden in een van de taakvelden, wordt deze ingedeeld in de categorie 'overige'.

De indeling van de moties per onderwerp is in eerste instantie door de onderzoeker zelf gedaan. Vervolgens zijn steekproeven genomen door experts van de Rekenkamer Oost-Nederland om te kijken of de rangschikking van moties overeenkomt met die van de onderzoeker. Per expert is een steekproef van 100 moties genomen. Na de steekproef was het mogelijk om te checken in hoeverre de indeling van de 100 moties overeenkwam met de indeling van de onderzoeker. Daarnaast is ook nog een extern persoon gevraagd alle moties in te delen in de onderwerpcategorieën zoals de onderzoeker dit zelf ook heeft uitgevoerd. Deze persoon is eerst kennis gesteld van het onderscheid tussen de verschillende categorieën en hoe deze toegepast dienden te worden. Daar waar de indeling van de onderzoeker zelf verschilde met de experts van de Rekenkamer en de externe persoon, is een weloverwogen keuze gemaakt voor de juiste indeling. De verschillende categorieën worden hieronder verder toegelicht die direct afkomstig zijn van de (oude) website van het IPO (2020) (categorie 1 tot en met 7) aangevuld met categorie 8 en 9 (eigen werk):

1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer

De provincie bepaalt hoe onze omgeving is ingericht. Zijn er voldoende woningen, kan een bedrijventerrein verder uitbreiden en krijgt de natuur wel voldoende ruimte? De provincie weegt deze belangen af en maakt keuzes die in het belang zijn van de regio.

Provincies hebben specifieke taken in het waterbeheer. Ze zijn verantwoordelijk voor het beheer van de vaarwegen en het grondwater en zorgen voor voldoende schoon drinkwater en een goede zwemwaterkwaliteit (IPO, 2020 (de oude site)).

2. Milieu, energie en klimaat

Naast de inrichting van de omgeving zorgt de provincie er ook voor dat die omgeving veilig en schoon is. Zo werken zij samen met onder meer gemeenten aan een schone lucht en bodem en wordt toegezien op de productie en het transport van gevaarlijke stoffen.

Daarnaast hebben veel provincies klimaat- en energiebeleid. Ze stimuleren de productie van duurzame energie en beschermen ons landschap tegen de gevolgen van klimaatverandering (IPO, 2020 (de oude site)).

3. Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden

Provincies zijn de gebiedsregisseurs van het landelijke gebied. Projecten voor het landelijk gebied richten zich op het versterken van natuur, recreatie, landbouw, milieukwaliteit en sociaaleconomische vitaliteit. Ze geven sturing aan integrale gebiedsgerichte projecten, met draagvlak van betrokkenen in het gebied.

Provincies werken samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties (zoals Natuurmonumenten). De provincie maakt het beleid en is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de uitvoering van dat beleid door de verschillende partijen (IPO, 2020 (de oude site)).

4. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Veruit de meeste dagelijkse verplaatsingen vinden plaats binnen de regio. Een goede regionale bereikbaarheid is daarmee een belangrijke taak voor de provincies. Zij zorgen voor goed regionaal vervoer.

Provincies zijn verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van verbindingswegen, tunnels en bruggen. Daarnaast bepalen provincies welke bedrijven het regionale bus- en treinvervoer in de provincie verzorgen (IPO, 2020 (de oude site)).

5. Regionale economie

De provincie zet zich in voor een sterke regionale economie. Een goede werkgelegenheid binnen de regio is daarbij het hoofddoel. Om dit te bereiken investeert de provincie in een gunstig vestegingsklimaat voor bedrijven en werknemers.

Een sterke regionale economie kan niet zonder kennis en innovatie. De provincie zorgt daarom voor goede randvoorwaarden en samenwerking met universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten (IPO, 2020 (de oude site)).

6. Culturele infrastructuur en monumentenzorg

Kunst, cultuur en geschiedenis vinden we overal om ons heen. Een culturele identiteit en culturele voorzieningen maken een provincie aantrekkelijk om in te wonen, werken en recreëren. De provincie zet zich in voor het behoud en de ontwikkeling van deze culturele identiteit en zorgt ervoor dat culturele voorzieningen goed toegankelijk zijn en blijven.

De provincie richt zich onder andere op het behoud, ontwikkeling en herbesteding van het culturele erfgoed. De provincie is daarnaast verantwoordelijk voor monumentenzorg en cultuureducatie voor jongeren en ondersteunt gemeenten bij taken op het terrein van erfgoed en archeologie (IPO, 2020 (de oude site)).

7. Kwaliteit van het openbaar bestuur

De provincie zorgt voor een goed openbaar bestuur op lokaal niveau. Zo heeft de commissaris van de Koning een rol bij burgemeestersbenoemingen en zijn gedeputeerde staten geschil beslechter bij conflicten tussen gemeenten.

Provincies zijn op meerdere terreinen toezichthouder op de gemeenten. Zo wordt bijvoorbeeld toezicht gehouden op de gemeentefinanciën. (IPO, 2020 (de oude site)).

8. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering betreft de bedrijfsprocessen van de provincie zelf. Voorbeelden zijn personeelsbeleid, P&C cyclus of communicatie.

9. Overig

Indien de motie niet onder te brengen is in een van bovenstaande categorieën, wordt de motie onderverdeeld in deze categorie. Dit maakt het mogelijk om te kijken of moties die buiten de kerntaken van de provincie vallen (buiten de hoofddimensie), meer of minder invloed hebben op de het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen.

De onderwerpen worden voor het onderzoek ook gecodeerd met de nummers 1 t/m 9 overeenkomstig met de volgorde van onderwerpen hierboven. Na de codering zijn dummy's aangemaakt voor de onderwerpcategorieën. Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden is de referentiecategorie.

4.5 Dataverzameling

Lee (p. 495), maakt onderscheid tussen lopende verslaglegging en incidentele verslaglegging. Lopende verslaglegging zijn documentbronnen die gemaakt worden op een regelmatige basis op een manier die vergelijkbaar is met opeenvolging van periodes (Lee, 2019; Webb, 1966). In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van gedocumenteerde lopende verslaggeving; moties en stemmingen over moties. Onderzoek naar het stemgedrag van partijen aan de hand van moties, heeft een aantal voordelen. Ten eerste worden moties veelvuldig ingediend in het provinciaal parlement, wat zorgt voor een groot aantal onderzoekseenheden. Daarnaast worden moties en de stemmingen over moties altijd beschreven aan de hand van een vaste structuur, wat maakt dat ze onderling kunnen worden vergeleken (Goeree & Popping, 2013). Tot slot hebben moties altijd een duidelijke uitkomst in de vorm van een stemming, in tegenstelling tot debatten en notulen waar ongestructureerde transcripten van bijgehouden worden (Popping & Witek, 2015 p. 7).

In dit onderzoek is in de provincie Gelderland het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen over moties over twaalf opeenvolgende jaren onderzocht in drie verschillende bestuursperiodes. Hiermee sluit dit onderzoek aan bij andere studies die uitspraken doen over het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen, waar het onderzoek ook wordt gelimiteerd tot drie bestuursperiodes (Otjes et al., 2016 p. 751; Tuttnauer; 2018; De Giorgi, 2007). In de provincie Overijssel worden twee bestuursperiodes onderzocht over een periode van negen jaar. Vanwege de onvolledige registratie van de stemmingen over de moties, kon voor Overijssel niet verder teruggedaan worden dan tot het jaar 2011. Echter omdat de twee onderzochte bestuursperiodes wel variëren op de onafhankelijke variabelen, geeft dit alsnog de mogelijkheid om te onderzoeken hoe de verandering in deze variabelen de mate waarin het conflicterende stemgedrag van coalitie en oppositiepartijen zich voordoet, beïnvloedt (Otjes & Louwerse, 2012). Wel heeft de kortere onderzoeksperiode gevolgen gehad voor de uitvoering van de analyse in dit onderzoek. Dit komt aan de orde in de volgende paragraaf.

De moties en de stemmingen over de moties zijn verzameld uit het Stateninformatiesysteem (SIS) van beide provincies, door te zoeken naar de betreffende periode en, indien nodig, naar de code van de motie. De stemmingen over de moties staan weergegeven op de zogenoemde 'PS-Besluitenlijst'. De moties en stemmingen over de moties die niet teruggevonden konden worden in SIS, omdat ze bijvoorbeeld te oud zijn, moesten opgevraagd worden bij beide provincies. De moties werden vervolgens direct in het statistische softwarepakket SPSS verwerkt. In dit programma zijn de variabelen verwerkt als datum, motienummer, onderwerp van de motie, indienende partij (en) van de motie, ideologische beleidspositie van de coalitie tijdens de indiening van de motie, politieke fragmentatie van PS tijdens de indiening van de motie, de stemmen per afzonderlijke partij

betreffende de motie, het resultaat van de motie (aangenomen of verworpen), de provincie waaruit de motie afkomstig is en de mate waarin het stemgedrag tussen coalitie en oppositie uiteenloopt bij de stemming over de motie.

Het aantal moties dat is verzameld over de onderzochte bestuursperiodes, is 1044 in de provincie Gelderland en 790 in de provincie Overijssel. Vanzelfsprekend worden alleen de moties in de analyse meegenomen waarover is gestemd. Daardoor vallen een aantal moties af. Moties die zijn ingediend door partijen die tijdens de bestuursperiode zijn afgesplitst van de oorspronkelijke partij, zijn niet meegenomen bij de analyse die voor dit onderzoek is uitgevoerd. Dit komt maar zeer zelden voor. Uiteindelijk komt het aantal moties en de stemmingen daarover dat onderdeel is van de analyse, uit op 811 in de provincie Gelderland en 638 in de provincie Overijssel. Voor de provincie Gelderland was het mogelijk te verifiëren of het aantal verzamelde moties ook correspondeerde met het aantal daadwerkelijk ingediende moties, omdat het aantal moties ook wordt bijgehouden in de griffiejaarverslagen. Een dergelijk overzicht van Overijssel was niet beschikbaar. Een extra check om te achterhalen of het aantal moties dat is verzameld overeenkomt met het daadwerkelijke aantal ingediende moties in de provincie Overijssel, is daardoor niet mogelijk geweest. Een kritische blik op de gebruikte gegevens is daarom noodzakelijk (Lee, 2019).

In het onderzoek is er bij de verzameling van de data van uitgegaan, dat partijen als unitaire actoren stemmen. Dit houdt in dat de partijen functioneren als eenheid (Strøm & Müller, 1999 p. 2). Deze aanname wordt in de literatuur gerechtvaardigd door te kijken naar het stemgedrag in parlementen. Doorgaans stemmen partijen in parlementaire democratieën in cohesie (Depauw and Martin 2009; Van Aelst & Louwerse, 2014; Sieberer, 2006 p. 150). Zelfs in uitzonderlijke periodes verandert de partijcohesie niet bij stemmingen (Van Aelst & Louwerse, 2014). Slechts in uitzonderlijke gevallen wijken enkele leden af van de partijlijn (Sieberer, 2006 p. 159). Anderzijds wordt in de literatuur ook in sommige onderzoeken de nadruk gelegd op de diversiteit van leden binnen een politieke partij, waar de eenheid binnen de partij niet altijd als vanzelfsprekend wordt bevonden. In dit onderzoek wordt vanwege de focus op de opposition modus, waarbij het stemgedrag tussen partijen en niet tussen individuele statenleden centraal staat (specifiek coalitie- en oppositiepartijen), de theorie gehanteerd dat partijen als unitaire actoren handelen zoals dit ook in ander vergelijkbaar onderzoek is toegepast (Tuttnauer, 2018). Dit houdt in dat bij de verzameling van de data uitgegaan wordt van het oorspronkelijk aantal partijen dat plaats heeft genomen in PS en dat het voltallige aantal zetels van een partij wordt meegenomen bij de berekening van de mate waarin het conflicterende stemgedrag over een motie tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. Wanneer de leden van een partij verdeeld stemmen, wordt uitgegaan van de uitkomst van de stemming waar het hoogste aantal leden van de betreffende partij voor kiest (voor of tegen). Hierbij moet vermeld worden dat het bij de dataverzameling maar hoogstzelden is voorgekomen dat partijen verdeeld stemmen bij de onderzochte moties. Daarom wordt ook niet verwacht dat deze aanpak enige invloed heeft op de resultaten van het onderzoek.

4.6 Analyse

In dit onderzoek zal gebruik gemaakt worden van een multiple (meervoudige) regressieanalyse om te toetsen of de hypothesen kunnen worden aangenomen of verworpen. Omdat de data over het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen voor de beide provincies niet over dezelfde jaren zijn verzameld, is ervoor gekozen de twee provincies apart te analyseren. Omdat de afhankelijke variabele in het onderzoek alle waarde tussen 0 en 1 kan aannemen, kan gebruik gemaakt worden van een lineaire regressie (Otjes & Louwerse, 2016). Omdat in dit onderzoek de afhankelijke variabele wordt voorspeld aan de hand van twee of meerdere onafhankelijke variabelen, wordt gekozen voor de multiple regressieanalyse. Deze regressieanalyse test of er op basis van de correlatie van een of meerdere onafhankelijke variabelen met de afhankelijke variabele, een

(voorspellend) verband is. Aan de hand van deze analyse kunnen de hypothesen in dit onderzoek worden getoetst.

4.6.1 Assumpties

Voordat de data geanalyseerd kunnen worden, wordt eerst achterhaald of dit mag plaatsvinden middels een multi-pele regressieanalyse. Voor het uitvoeren van een multi-pele regressieanalyse moet eerst voldaan worden aan een aantal voorwaarden, ook wel assumpties (Field, 2017). Wanneer hier niet aan wordt voldaan, kan dit aanleiding geven tot moeilijk interpreteerbare resultaten. Omdat de analyse voor beide provincies apart wordt uitgevoerd, worden de assumpties voor beide provincies ook apart besproken.

4.6.1.1 Multicollineariteit

De eerste assumptie is de beoordeling van multicollineariteit. Als er een te sterke correlatie tussen twee of meer onafhankelijke variabelen is, is er sprake van multicollineariteit. Wanneer er sprake is van multicollineariteit dan meten de sterk correlerende variabelen vrijwel hetzelfde en is het niet meer mogelijk betrouwbare of eenduidige uitspraken te doen over de effecten van beide variabelen (Field, 2017). Daarom moet multicollineariteit worden uitgesloten van het model.

Multicollineariteit kan worden geïdentificeerd aan de hand van een Pearson correlatiematrix, door de matrix te scannen op te hoge correlaties tussen de opgenomen onafhankelijke variabele. Waardes van Pearson boven 0.80 wijzen op een te hoge mate van correlatie tussen onafhankelijke variabelen. Deze matrix is weergegeven in paragraaf 5.2. Daarnaast kan de multicollineariteit worden geïdentificeerd door de Tolerance en Variance Inflation Factor (VIF) te berekenen. De VIF toont aan of een onafhankelijke variabele een sterke lineaire relatie heeft met een andere onafhankelijke variabele. Als de waarde van VIF groter is dan 10 of de Tolerance onder de 0.2 uitkomt, wijst dit op multicollineariteit (Field, 2017).

Gelderland

Tabel 1 Tolerance en VIF waardes Gelderland

	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
BP 2	0,809	1,237
BP 3	0,781	1,280
Indienende partij (1 = Coalitie)	0,495	2,022
Oppositie- ervaring	0,509	1,966
Jaar sinds toetreding coalitie	0,945	1,059
Ruimtelijk beheer	0,806	1,241
Klimaat	0,805	1,242
Bereikbaarheid	0,733	1,364
Economie	0,782	1,278
Cultuur	0,848	1,179
Kwaliteit openbaar bestuur	0,891	1,122

Bedrijfsvoering	0,858	1,166
Overig	0,938	1,066

Uit Tabel 1 blijkt niet direct dat er sprake is van multicollineariteit. Echter het statistische programma laat een van de variabelen uit het model weg. Dit betreft de variabele, Ideologische beleidspositie coalitie. Het statistische programma SPSS neemt onafhankelijke variabelen niet mee in een multi-pele regressieanalyse wanneer deze geen extra statistisch significante bijdrage leveren aan het model.

De verklaring waarom precies deze variabele uit het model gelaten wordt, kan gegeven worden door te kijken naar de correlatiematrix in paragraaf 5.2. Er is sprake van multicollineariteit tussen de variabele 'Ideologische beleidspositie coalitie' en de variabele 'Bestuursperiode 3' (Pearson hoger dan 0.8). Beide variabelen meten dus ongeveer hetzelfde, waardoor het geen extra bijdrage levert om beide variabelen in het model op te nemen. Omdat de bestuursperiodevariabelen de mogelijkheid geven de bestuursperiodes met elkaar te vergelijken en daarmee de toename van het effectief aantal partijen in die bestuursperiodes, is ervoor gekozen het model zo te laten en de ideologische beleidspositie van de coalitie niet mee te nemen in de multi-pele regressieanalyse.

Om toch te kunnen onderzoeken of de verschillende ideologische beleidsposities significant van elkaar verschillen in mate van conflicterend stemgedrag, kan gebruik gemaakt worden van een One Way ANOVA test (Analysis of variance). De ANOVA is een toets die wordt gebruikt om te achterhalen of er een verschil is tussen de gemiddelden van drie of meer groepen (Field, 2017). Echter, ook voor de uitvoering van een ANOVA moet worden voldaan aan bepaalde voorwaarden voordat de test kan worden uitgevoerd. Voor de uitvoering van een One Way ANOVA moet er sprake zijn van een normale verdeling van de variabele en homogeniteit van varianties.

In Bijlage 3 zijn voor het toetsen van deze voorwaarden, tests uitgevoerd. Na het uitvoeren van deze tests, blijkt dat niet aan alle voorwaarden kan worden voldaan (Bijlage 3). De voorwaarden van normale verdeling en homogeniteit worden geschonden. Om toch een betrouwbare test te kunnen doen wordt daarom uitgeweken naar de Kruskal-Wallis test. Deze test wordt gebruikt wanneer niet kan worden voldaan aan de assumpties van normale verdeling en/of homogeniteit van varianties bij een One Way ANOVA test. Voor de rest wordt hetzelfde gemeten: of de gemiddelden van drie of meer groepen van een variabele van elkaar verschillen. Het enige verschil met de ANOVA test is dat de Kruskal-Wallis test de scores ordent, waardoor het ongewenste effect van uitbijters of een scheve verdeling wordt vermeden (Field, 2017). Om bovengenoemde test uit te kunnen voeren is de variabele van 'Ideologische beleidspositie coalitie' nominaal in kaart gebracht.

Door aansluitend paarsgewijze vergelijkingen te doen, kan achterhaald worden welke ideologische beleidsposities precies significant van elkaar verschillen.

Overijssel

Tabel 2 Tolerance en VIF waardes Overijssel

	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
BP (1= Bestuursperiode twee)	0,939	1,065
Indienende partij (1= Coalitie)	0,627	1,595
Oppositie-ervaring	0,624	1,603

Jaar sinds toetreding coalitie	0,945	1,058
Ruimtelijk beheer	0,706	1,416
Klimaat	0,676	1,479
Bereikbaarheid	0,645	1,551
Economie	0,679	1,473
Cultuur	0,776	1,288
Kwaliteit openbaar bestuur	0,854	1,171
Bedrijfsvoering	0,839	1,192
Overig	0,932	1,073

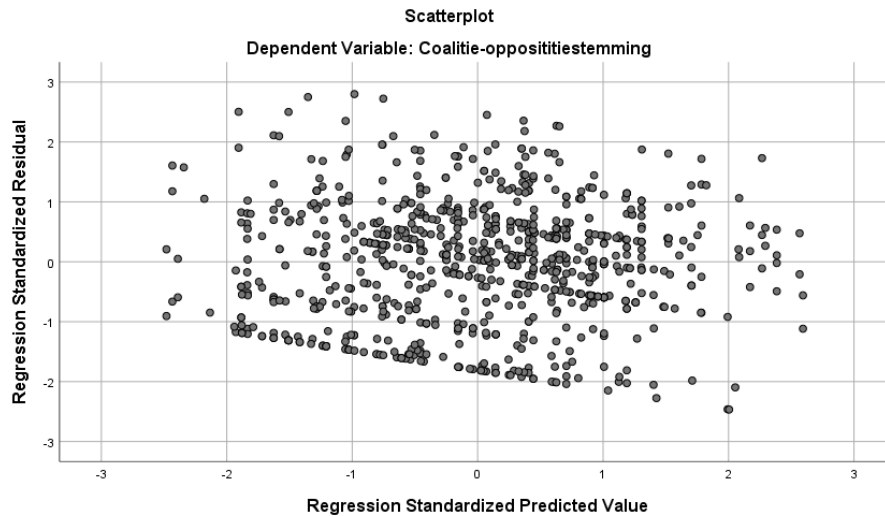
Voor de provincie Overijssel is ook sprake van multicollineariteit tussen de Bestuursperiode variabele en de ideologische beleidspositie coalitie variabele (paragraaf 5.4.3), waardoor de variabele Ideologische beleidspositie coalitie ook hier door het statistische programma van het model is uitgesloten. Evenals voor de provincie Gelderland, wordt het huidige model gehanteerd (dus met uitzondering van de Ideologische beleidspositie coalitie variabele). Ook hier vanuit de gedachte dat de bestuursvariabele het mogelijk maakt om de bestuursperiodes onderling te vergelijken. Om toch te achterhalen of er een verschil zit in de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet tussen de ideologische beleidsposities van de twee onderzochte coalities, wordt voor de provincie Overijssel uitgeweken naar de Independent-Samples T test. Aan de hand van deze test kunnen twee groepen met elkaar worden vergeleken (Field, 2017). Anders gezegd kan aan de hand van deze test worden onderzocht of de ideologische beleidsposities van de twee onderzochte coalities in de provincie Overijssel significant van elkaar verschillen in mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. Ook voor deze test dienen de voorwaarden van homogeniteit en normale verdeling in acht te worden genomen. Echter na de uitvoering van de benodigde tests, kwam naar voren dat niet kan worden voldaan aan deze voorwaarden. Daarom wordt uitgeweken naar de Mann-Whitney U toets. Deze toets schrijft geen assumpties voor en kan dus als alternatieve toets worden gebruikt. Deze toets vergelijkt ook de gemiddeldes van twee groepen, alleen in tegenstelling tot de Independent-Samples T test maakt deze test gebruik van het gemiddelde rangnummer (Field, 2017).

4.6.1.2 Homoscedasticiteit

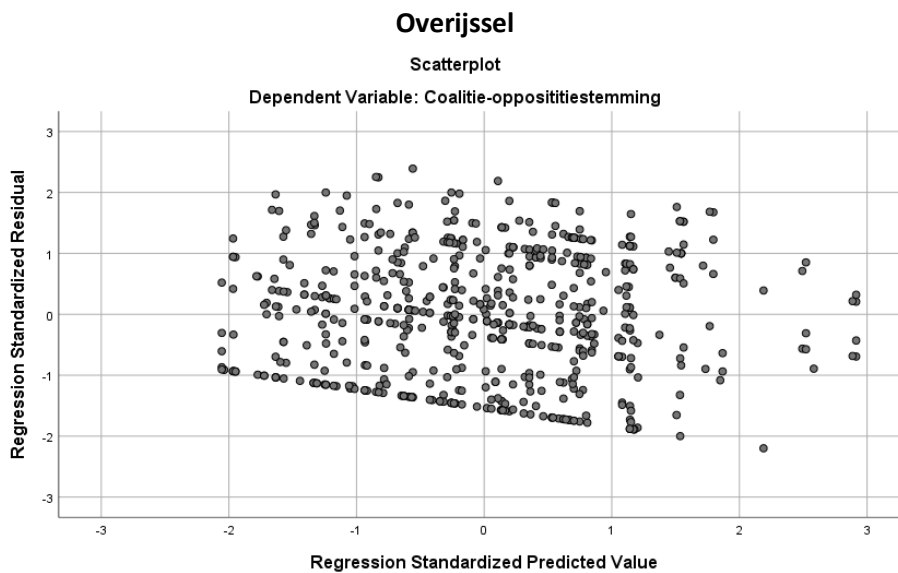
De tweede assumptie voor het uitvoeren van de multiële regressieanalyse betreft homoscedasticiteit. Aan de hand van homoscedasticiteit wordt de variantie van waarden beoordeeld. Er wordt getest of de residuen op ieder niveau van de onafhankelijke variabelen dezelfde variantie hebben (Field, 2017). Om dit te testen kan er een plot gemaakt worden waarbij de gestandaardiseerde residuen op de Y-as en de gestandaardiseerde voorspelde waarden op de X-as tegen elkaar worden uitgezet. Om aan deze assumptie te voldoen mag er geen sprake zijn van een systematische relatie tussen de errors in het model. Ofwel de residuen moeten willekeurig verspreid zijn in het diagram.

Voor beide provincies geldt dat de variantie constant is. Ook zijn de residuen in voldoende mate willekeurig verdeeld over de diagrammen.

Gelderland

Figuur 3 Scatterplot Gelderland

Figuur 4 Scatterplot Overijssel

4.6.1.3 Autocorrelatie

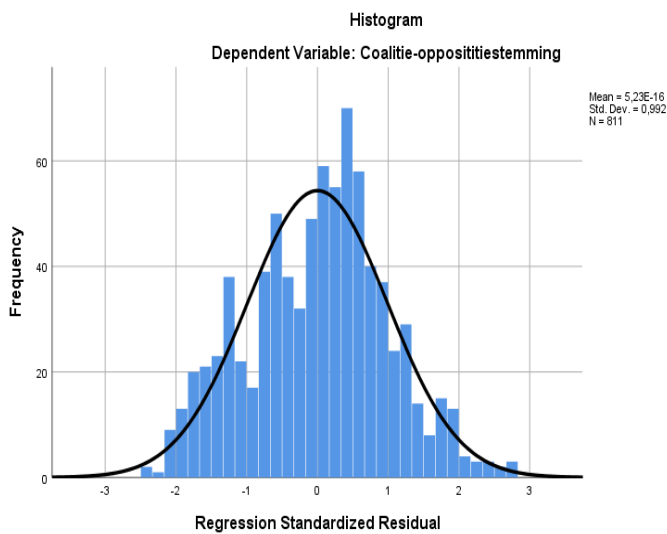
Voor de derde assumptie wordt het model getoetst op autocorrelatie. Om te voldoen aan deze assumptie dienen de residuen 'ongecorreleerd te zijn'. Deze assumptie kan worden getest door de Durbin-Watson test te doen. Met deze test kan worden achterhaald of er autocorrelatie optreedt in de residuen. De uitkomst van deze test varieert tussen de 0 en 4. Wanneer hier een waarde van 2 uitkomt betekent dit dat de residuen 'ongecorreleerd' zijn (Field, 2017). Waardes onder de 1 of boven de 3 geven reden voor zorg. Een waarde dicht bij de 2 geeft aan dat er geen sprake is van autocorrelatie. De waarde van de Durbin-Watson test, is voor de provincie Gelderland 1,823. De waarde ligt relatief dicht bij de 2, waaruit geconcludeerd kan worden dat de data niet onderling correleren. Voor de provincie Overijssel is de waarde 1,668. Ook hier is geen sprake van autocorrelatie.

4.6.1.4 Normaliteit

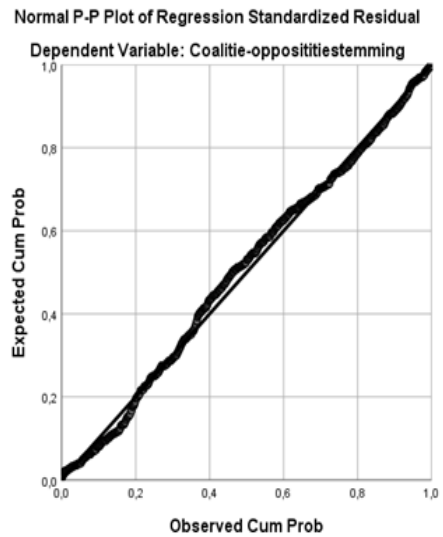
De laatste assumptie betreft de normale verdeling van residuen. De normale verdeling is een kansverdeling die beschrijft hoe de data verspreid zijn. Observaties die rond het gemiddelde liggen zijn het waarschijnlijkst (rond de nul). Waardes die verder van het gemiddelde afliggen, zijn onwaarschijnlijker om te observeren en zouden incidenteel moeten voorkomen (Field, 2017).

Waardes boven en onder het gemiddelde zijn ongeveer even waarschijnlijk. Anders gezegd zouden de punten zo dicht mogelijk tegen de lijn aan moeten liggen voor een goed model. Voor het testen van deze assumptie kan gekeken worden naar histogrammen en p-plots.

Gelderland

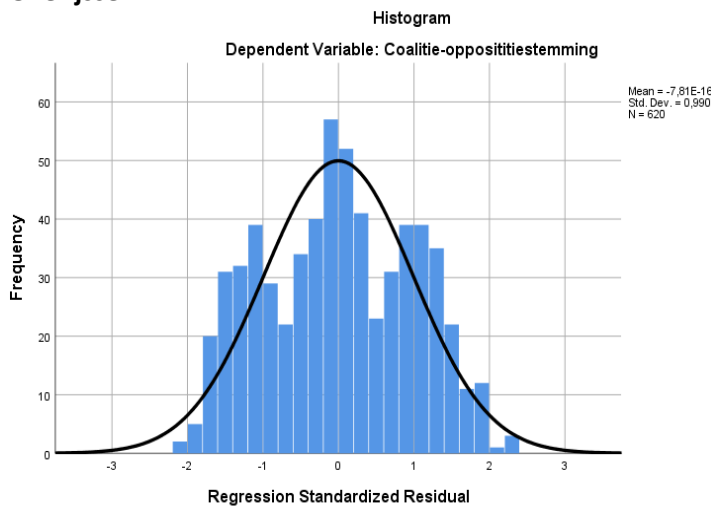
Figuur 5 Histogram Gelderland

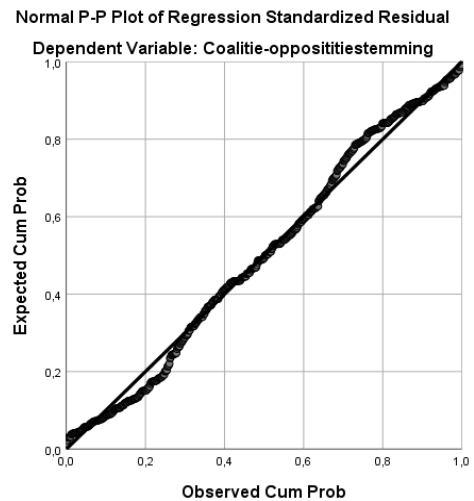
Figuur 6 Normal P-P Plot Gelderland

In bovenstaande figuren is te zien dat de data uit de provincie Gelderland normaal verdeeld zijn. In Figuur 5 is te zien dat de residuen voornamelijk in de omgeving van de normale curve liggen en in Figuur 6 is te zien dat de gestandaardiseerde residuen op de diagonale lijn liggen.

Overijssel

Figuur 7 Histogram Overijssel

Figuur 8 Normal P-P Plot Overijssel

In bovenstaande figuren is te zien dat de data uit de provincie Overijssel normaal verdeeld zijn. In Figuur 7 is te zien dat de residuen voornamelijk in de omgeving van de normale curve liggen en in Figuur 8 is te zien dat de gestandaardiseerde residuen vrijwel op de diagonale lijn liggen.

Alle assumpties zijn getest in het onderzoek en aan alle assumpties wordt voldaan, behalve de assumptie van multicollineariteit voor de variabelen ideologische beleidspositie coalitie en de Bestuursperiode variabelen. Het effect van de variabele Ideologische beleidspositie coalitie wordt in beide provincies op een andere manier gemeten dan een multiële regressieanalyse. Voor de rest kan de multiële regressieanalyse in dit onderzoek gewoon worden gebruikt.

4.6.2 Multipele regressieanalyse

De multipele regressieanalyse wordt uitgevoerd aan de hand van het programma SPSS statistics. Alle variabelen worden tegelijk in het model opgenomen doormiddel van de Enter Methode. Dit is de standaardmethode voor het invoeren van variabelen in een regressievergelijking (Field, 2017).

Door naar de output van de analyse te kijken kan mede bepaald worden of het uiteindelijke multipele regressiemodel een goed model is voor de gebruikte data in dit onderzoek. Zo is aan de hand van de multipele correlatiecoëfficiënt de samenhang tussen verschillende variabelen inzichtelijk te maken. De correlatiecoëfficiënt, R , geeft de kracht van de lineaire samenhang aan. Wanneer dit wordt gekwadraterd (R^2) en vermenigvuldigd met 100%, wordt het percentage verklaarde variantie verkregen (Van der Zee, 2017). Wanneer hier 0 uitkomt wordt er 0% van de variantie van de afhankelijke variabelen verklaard door de onafhankelijke variabelen en is er geen lineair verband. Bij de waarde 1 wordt de gehele variantie van de afhankelijke variabele verklaard door de onafhankelijke variabele en is het lineaire verband optimaal. Bij multipele correlatie wordt in tegenstelling tot de normale correlatie niet de variantie verklaard tussen één onafhankelijke- en de afhankelijke variabele, maar tussen de afhankelijke variabele en meerdere onafhankelijke variabelen. In het volgende hoofdstuk wordt de analyse ook daadwerkelijk uitgevoerd. Naast de correlatiecoëfficiënt is het voornamelijk van belang dat het gehele model een significante waarde heeft.

4.7 Betrouwbaarheid en validiteit

De kwaliteit van een onderzoek wordt doorgaans beoordeeld aan de hand van de betrouwbaarheid en validiteit. Eerder in dit hoofdstuk zijn al aspecten beschreven die bijdrage aan de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek. Deze paragraaf wordt geheel gewijd aan de onderbouwing van de validiteit en betrouwbaarheid.

De betrouwbaarheid van het onderzoek wordt bepaald door de mate waarin het onderzoek herhaald kan worden zonder geheel andere resultaten te leveren. In andere woorden; de metingen dienen consistent te zijn. Indien het onderzoek wordt herhaald en het leidt tot vergelijkbare resultaten, dan is het betrouwbaar (Verhoeven, 2010). De operationalisering in dit onderzoek is gebaseerd op eerdere onderzoeken, dit geeft een hogere mate van betrouwbaarheid. In eerdere onderzoeken zijn de geoperationaliseerde variabelen al gebruikt en betrouwbaar bevonden. De manier waarop dit onderzoek is uitgevoerd, is daarnaast nauwkeurig omschreven in dit hoofdstuk en het volgt het codeboek voor de registratie van data in SPSS. Dit heeft een verhogend effect op de betrouwbaarheid, omdat andere onderzoekers hierdoor inzicht hebben in de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd en het op eenzelfde manier kunnen uitvoeren. Tot slot is dit onderzoek gebaseerd op deskresearch. De onderliggende data kunnen niet veranderen in de tijd, wat het onderzoek goed uitvoerbaar maakt voor een tweede keer.

Validiteit omvat ook de zuiverheid of geldigheid van het onderzoek. In andere woorden of er geen systematische fouten zijn gemaakt (Verhoeven, 2010). Een systematische fout kan bijvoorbeeld een sociaal gewenst antwoord zijn. Validiteit kan opgedeeld worden in twee componenten; de geldigheid van de meetinstrumenten (interne validiteit) en de geldigheid van de onderzoeksgroep (externe validiteit). Zoals eerder benoemd, zijn de meetinstrumenten in dit onderzoek afgeleid uit eerder uitgevoerde onderzoeken of gebaseerd op theorieën die uitvoerig zijn besproken in het theoretisch kader. Daardoor is zeker gesteld dat daadwerkelijk wordt gemeten wat dit onderzoek tracht te meten. Daarnaast heeft in dit onderzoek geen direct contact plaatsgevonden tijdens de onderzochte periode met de onderzoeksgroep, maar is een alternatieve manier gebruikt om de gegevens te verzamelen. Daardoor wordt in dit onderzoek eerder bewijs gevonden van feitelijk gedrag, in tegenstelling tot gerapporteerd gedrag door de onderzoeker zelf verkregen via interviews en

vragenlijsten of sociaal wenselijke antwoorden (Lee, 2000 p. 1; Thiel, 2014; Miller & Yang, 2008). Daarnaast is er bewust voor gekozen om de indeling van de moties in de verschillende onderwerpcategorieën, ook steekproefsgewijs te laten uitvoeren door experts van de Rekenkamer Oost-Nederland en een extern persoon. Dit is gedaan om eventuele bias van de onderzoeker zelf zo veel mogelijk uit te sluiten (Van Thiel, 2010). De externe validiteit betreft de mate waarin de conclusies gegeneraliseerd kunnen worden voor vergelijkbare situaties. In het onderzoek is al eerder beschreven dat de onderzoekseenheden bestaan uit de provincies Gelderland en Overijssel, dit maakt het aantal onderzochte cases relatief klein. Nederland kent twaalf provincies, wat maakt dat er op basis van onderzoek bij twee provincies niet zomaar uitspraken gedaan kunnen worden over alle provincies in algemene zin. Ook heeft dit onderzoek zich gericht op twee provincies in het Oosten van Nederland, waardoor de onderzochte provincies ook niet geografisch over het land zijn verspreid. Dit heeft ook gevolgen voor de generaliseerbaarheid van de uitkomsten. Zo kan een Randstadprovincie andere karakteristieken hebben dan de twee onderzochte provincies in het Oosten. Externe validiteit kan minder van belang zijn in het geval het onderzoek zich richt op selectieve casussen (Korzilius, 2008). Daarnaast is in de sociale wetenschap vrijwel alle kennis contextgevoelig (Flyberg, 2006). Dit roept de vraag op of externe validiteit een doel op zich moet zijn. In dit onderzoek is specifiek als doel gesteld inzicht te verkrijgen in hoe de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel functioneren in stemmingen over moties.

5. Resultaten

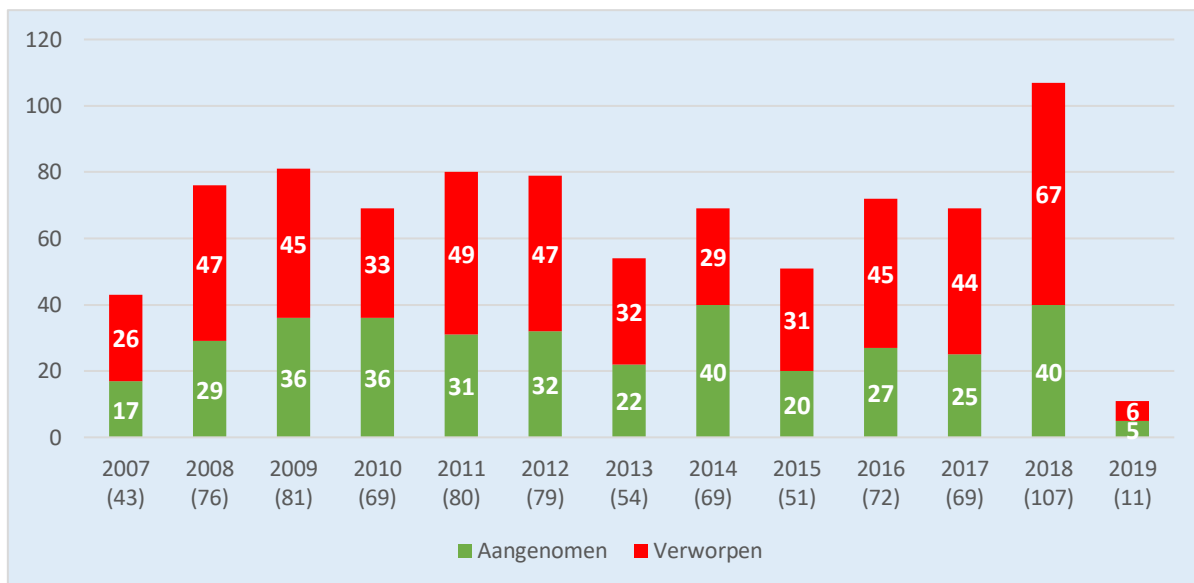
In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken, op basis van de geanalyseerde moties. Allereerst worden de verschillende waardes voor de afhankelijke- en onafhankelijke variabelen beschreven. Aanvullend op de variabelen wordt middels de beschrijvende statistiek aandacht besteed aan de onderzochte moties. Zoals aangegeven in het methodologisch kader, worden twee aparte multi-pele regressies uitgevoerd voor respectievelijk de provincie Gelderland en Overijssel voor het testen van de opgestelde hypothesen, met uitzondering van hypothese 2. Hypothese 2 wordt voor beide provincies aan de hand van verschillende analyses getest. Voor de provincie Gelderland aan de hand van de Kruskal-Wallis test en voor de provincie Overijssel aan de hand van de Mann-Whitney U test.

5.1 Beschrijvende statistiek

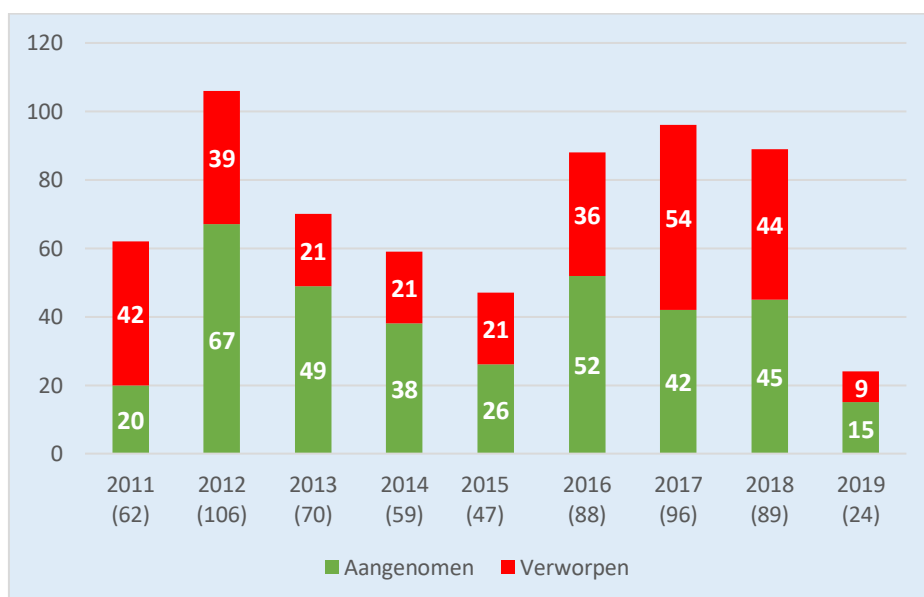
Middels de beschrijvende statistiek wordt gebruik gemaakt van numerieke methoden om patronen in de gegevensverzameling van dit onderzoek te ontdekken, informatie over de gegevensverzameling samen te vatten en de informatie op een overzichtelijke manier te presenteren. Hierin wordt onder andere ingegaan op het aantal keer dat het instrument motie effectief is ingezet in de provincies.

5.1.1. Aantal geanalyseerde moties

In totaal zijn er 1449 moties gebruikt voor de analyse in dit onderzoek. 811 in de provincie Gelderland over de jaren 2007 tot en met 2019 en 638 in de provincie Overijssel over de jaren 2011 tot en met 2019. In de Figuren 9 en 10 is voor beide provincies afzonderlijk, per jaar het aantal moties en daarbinnen de verhouding van het aantal aangenomen/verworpen moties weergegeven. Het valt op dat in de provincie Overijssel het gemiddeld aantal aangenomen moties (groene kleur) ten opzichte van het aantal verworpen moties (rode kleur) een stuk hoger ligt dan in de provincie Gelderland.

Figuur 9 Aantal ingediende moties Gelderland 2007-2019

Figuur 10 Aantal ingediende moties Overijssel 2011-2019

5.1.2. De mate waarin het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet

Van alle verzamelde moties die in stemming zijn gebracht is vastgelegd hoe de individuele partijen in PS ten opzichte van de motie stemden (voor of tegen). Vervolgens kon per motie de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet worden berekend aan de hand van de formule afkomstig van Otjes & Louwerse (2012). De uitkomst van deze formule neemt een waarde van 0 tot 1 aan. Een getal dicht bij de 1 staat voor sterk conflicterend stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen, ofwel een sterke verdeling van het provinciaal parlement tussen coalitie en oppositie in stemming. Een getal dicht bij de 0 staat voor meer consensueel stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen, ofwel een minder sterke verdeling van het provinciaal parlement in coalitie en oppositie in de stemming. In Tabel 3 staat het gemiddelde niveau van conflicterend stemgedrag over alle moties verkregen met deze formule voor Gelderland en Overijssel. De gemiddelde waarde voor de provincie Gelderland is 0,42 en de gemiddelde waarde voor de provincie Overijssel is 0,41. Het verschil tussen beide provincies is nagenoeg nihil. Beide uitkomsten liggen dicht bij de 0 dan bij de 1 en laten dus zien dat er in beide

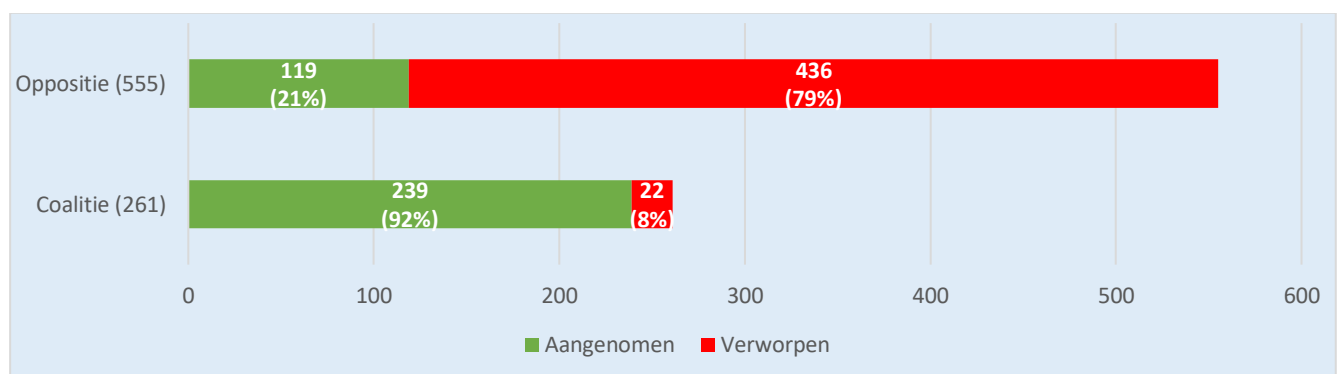
provincies mindere mate sprake is van conflicterend stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen in de stemmingen over moties.

Tabel 3 *Descriptieve mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet Gelderland en Overijssel*

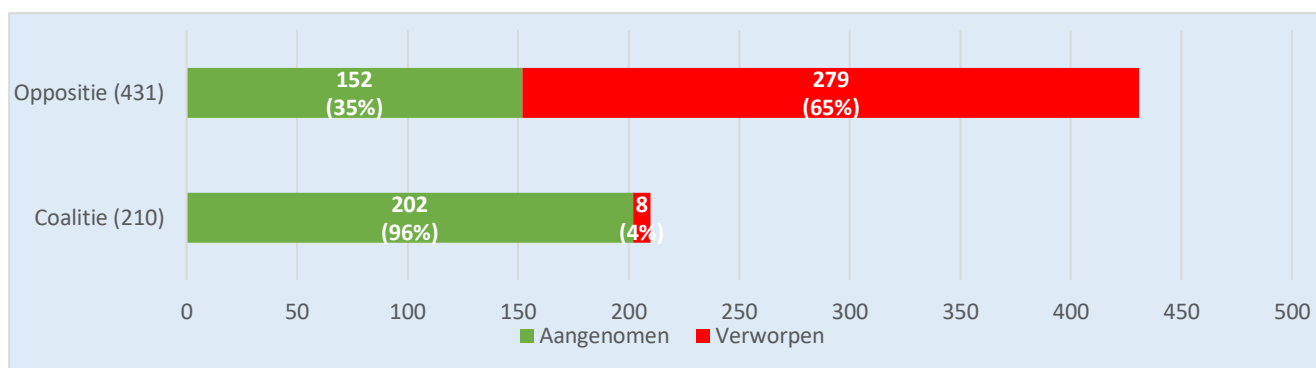
Variabele	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Minimum	Maximum
Gelderland					
Mate van Conflicterend stemgedrag	811	0,42	0,24	0,00	1,00
Overijssel					
Mate van Conflicterend stemgedrag	638	0,41	0,28	0,00	1,00

Van de 811 geanalyseerde stemmingen in de provincie Gelderland, stemden de coalitie- en oppositiepartijen 63 keer (7,8%) geheel in consensus over een ingediende motie. Maar 7 keer van de 811 stemmingen (0,9%) stemden de coalitie- en oppositiepartijen geheel in conflict. Ook in Overijssel overstijgt het aantal stemmingen waarbij de coalitie- en oppositiepartijen geheel in consensus stemden, 89 keer van de 638 stemmingen (13,9%), veruit het aantal stemmingen geheel in conflict, 6 keer van de 638 stemmingen (0,9%).

In Figuur 11 en Figuur 12 is een overzicht weergegeven van het daadwerkelijk aantal moties dat is ingediend gedurende de gehele onderzoeksperiode door coalitie- of oppositiepartijen voor Gelderland respectievelijk Overijssel. In beide provincies wordt ongeveer één derde van het aantal moties ingediend door coalitiepartijen en twee derde door oppositiepartijen. Wel valt wederom het verschil in aantal aangenomen en verworpen moties tussen de beide provincies op. In beide provincies worden de door de coalitie ingediende moties in de meeste gevallen aangenomen. Het aantal verworpen moties van coalitiepartijen ligt iets hoger in Gelderland (8 %) dan in Overijssel (4%). Wat ook opvalt, is dat het percentage aangenomen moties van de oppositie in Overijssel (35%) een stuk hoger ligt dan het percentage aangenomen moties van de oppositie in Gelderland (21%).

Figuur 11 *Moties ingediend door coalitie/oppositie Gelderland 2007-2019*

Figuur 12 Moties ingediend door coalitie/oppositie Overijssel 2011-2019

5.1.3 Onderzochte bestuursperiodes

In totaal zijn er voor de provincie Gelderland drie bestuursperiodes onderzocht waarbij drie verschillende coalities het bestuur vormden en voor de provincie Overijssel zijn twee bestuursperiodes onderzocht waarbij twee verschillende coalities het bestuur vormden. In Tabel 4 is een overzicht gepresenteerd van de beschrijvende statistiek van de variabelen 'Bestuursperiodes' (BP) en 'Ideologische beleidspositie coalitie' in beide provincies. De nummering van de bestuursperiodes komt overeen met de overzichten van de onderzochte bestuursperiodes verderop in deze paragraaf.

Tabel 4 Descriptieve bestuursperiodes en ideologische beleidsposities coalities

Variabele	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Minimum	Maximum
Gelderland					
BP 1	816	0,29	0,453	0	1
BP 2	816	0,35	0,479	0	1
BP 3	816	0,36	0,48	0	1
Ideologische beleidspositie coalitie	816	0,26	0,05	0,21	0,32
Overijssel					
BP (1= Bestuursperiode twee)	641	0,53	0,50	0	1
Ideologische beleidspositie coalitie	641	0,90	0,28	0,63	1,20

Om meer inzicht te krijgen in bovenstaande cijfers, worden de onderzochte bestuursperiodes in deze paragraaf verder uiteengezet. Allereerst worden de bestuursperiodes van de provincie Gelderland nader toegelicht.

Het overzicht hieronder geeft een aantal kenmerken van de drie onderzochte bestuursperiodes in Gelderland weer. Wanneer we de drie bestuursperiodes vergelijken valt op dat het effectief aantal partijen (de mate van fragmentatie) tijdens de drie bestuursperiodes aanmerkelijk is toegenomen. Waar in de eerste periode sprake was van 5,7 effectief aantal partijen, zijn dat er in de derde bestuursperiode 8,7. Vanuit het theoretische kader is de verwachting dat naarmate het effectief aantal partijen in een parlement toeneemt, de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet afneemt. De verwachting is dus dat de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet in bestuursperiode drie het laagst zou moeten zijn. Ook zijn de ideologische beleidsposities van de coalities weergegeven. Deze zijn berekend met behulp van de ideologieën per individuele partij, weergegeven in Bijlage 1, die zijn verkregen uit de 'Parlements and governments (ParlGov) database'. Hoe dichter dit cijfer bij de 0 ligt, hoe meer de coalitie en de

gemiddelde partij in het provinciale parlement ideologisch op één lijn zitten. Hoe hoger dit getal, des te extremer is de ideologische beleidspositie van de coalitie ten opzichte van de gemiddelde partij in het provinciaal parlement.

Wanneer we naar de provincie Gelderland kijken, zien we dat dit getal over de jaren heen maar marginaal toeneemt. Over het algemeen is er in Gelderland sprake geweest van centristische coalities gezien vanuit het politieke links-rechtsspectrum. Dit komt doordat de coalities voornamelijk zijn gevormd met zowel linkse- (zoals de PvdA), midden- (zoals de CDA) als rechtse partijen (zoals de VVD). Tot slot zijn de gevormde coalities van drie partijen in de eerste bestuursperiode, gegroeid naar vier partijen in de tweede en derde bestuursperiode. Dit is hoogst waarschijnlijk een gevolg van een toename van het effectief aantal partijen in de provincie.

Onderzochte bestuursperiodes provincie Gelderland

Bestuursperiode 1 (BP1)

- **Periode:** 2007-2011
- **Coalitie:** PvdA, CU en CDA
- **Oppositie:** SGP, GL, SP, PvdD, VVD en D66
- **Effectief aantal partijen:** 5,7
- **Ideologische beleidspositie van de coalitie:** 0,21

Bestuursperiode 2 (BP2)

- **Periode:** 2011-2015
- **Coalitie:** PvdA, D66, CDA en VVD
- **Oppositie:** SGP, GL, CU, SP, PvdD, 50Plus en PVV
- **Effectief aantal partijen:** 7,7
- **Ideologische beleidspositie van de coalitie:** 0,23

Bestuursperiode 3 (BP3)

- **Periode:** 2015-2019
- **Coalitie:** PvdA, D66, CDA en VVD
- **Oppositie:** SGP, GL, CU, SP, PvdD, 50Plus en PVV
- **Effectief aantal partijen:** 8,7
- **Ideologische beleidspositie van de coalitie:** 0,32

In de onderzochte bestuursperiodes in de provincie Overijssel is het effectief aantal partijen, en daarmee de mate van fragmentatie, licht toegenomen. Deze toename is vergelijkbaar met de toename die te zien is in de provincie Gelderland voor de overeenkomende (twee) bestuursperiodes. In tegenstelling tot de provincie Gelderland is in Overijssel wel sprake van een extremere ideologisch beleidspositie van de coalitie ten opzichte van de positie van de gemiddelde partij in het provinciaal parlement. Dit komt doordat de coalities in de provincie Overijssel voornamelijk zijn gevormd met relatief rechtse partijen (SGP en VVD). De extreme ideologische beleidspositie van de coalitie is wel sterk afgenomen van bestuursperiode 1 naar bestuursperiode 2. Dit komt doordat de SGP (een sterk rechtse partij) is vervangen door D66 (een meer centristische partij). De verwachting vanuit de theorie is dat de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet het sterkst zal zijn wanneer de coalitiepartijen samen een extremere ideologische beleidspositie hebben ten opzichte van de gemiddelde partij in het provinciaal parlement.

Onderzochte bestuursperiodes provincie Overijssel

Bestuursperiode 1 (BP1)

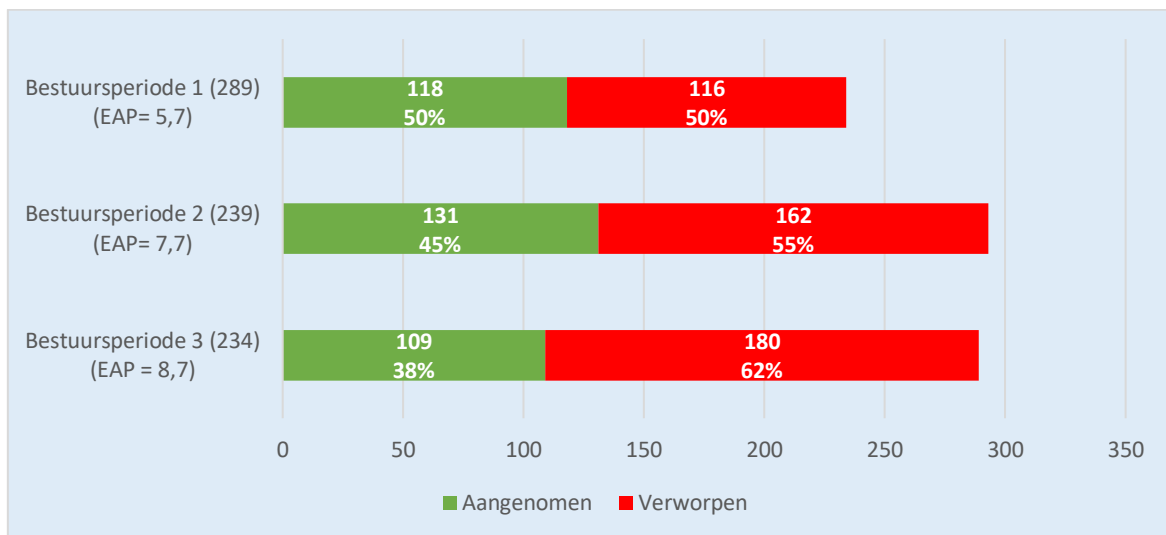
- **Periode:** 2011-2015
- **Coalitie:** SGP, CDA, CU en VVD

- **Oppositie:** GL, SP, 50Plus, PVV, D66 en PvdA
- **Effectief aantal partijen:** 6,8
- **Ideologische beleidspositie van de coalitie:** 1,20

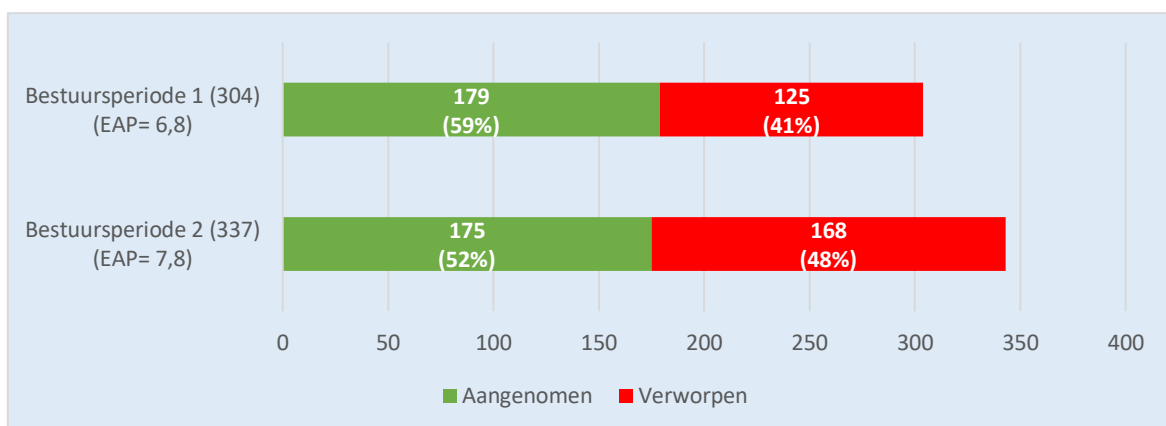
Bestuursperiode 2 (BP2)

- **Periode:** 2015-2019
- **Coalitie:** D66, CDA, CU en VVD
- **Oppositie:** GL, SP, PvdD, 50Plus, PVV, SGP en PvdA
- **Effectief aantal partijen:** 7,8
- **Ideologische beleidspositie van de coalitie:** 0,63

In Figuur 13 en Figuur 14 is het aantal ingediende moties en de effectiviteit (aangenomen/verworpen) van de ingediende moties per bestuursperiode weergegeven voor de provincie Gelderland respectievelijk Overijssel. Op de verticale as zijn de verschillende bestuursperiodes, aangevuld met het effectief aantal partijen (EAP), uitgezet tegen het aantal moties op de horizontale as. Deze figuren geven een interessante trend weer. In zowel de provincie Gelderland als de provincie Overijssel zien we een procentuele daling in het aantal aangenomen moties naarmate het effectief aantal partijen in de bestuursperiodes toeneemt.

Figuur 13 Aantal moties ingediend per bestuursperiode en EAP Gelderland

Figuur 14 Aantal moties ingediend per bestuursperiode en EAP Overijssel

5.1.4 Indienende partij

In Tabel 5 is een overzicht gepresenteerd voor beide provincies van de beschrijvende statistiek van de variabele 'Indienende partij' en 'Oppositie ervaring' voor de beide provincies. De partijen die moties indienen in het provinciale parlement van Gelderland in de onderzochte periode (2007-2019) hebben gemiddeld genomen meer ervaring in de oppositie gehad (10,27) dan indienende partijen in Overijssel (9,41) in de onderzochte periode (2011-2019). Daarnaast hebben zowel coalitie- als oppositiepartijen een vergelijkbaar aandeel in het aantal ingediende moties gehad in beide provincies. De variabele is gecodeerd met '1' wanneer de hoofdindiener van de motie een partij was van de coalitie en '0' als het een partij was van de oppositie.

Tabel 5 Beschrijvende indienende partij en oppositie ervaring

Variabele	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Minimum	Maximum
Gelderland					
Indienende partij (1 = Coalitie)	816	0,32	0,47	0	1
Oppositie ervaring	816	10,27	6,98	0	20
Overijssel					
Indienende partij (1= Coalitie)	623	0,33	0,47	0	1
Oppositie ervaring	641	9,41	6,83	0	20

Om meer inzicht te krijgen in de politieke partijen die waren betrokken bij de stemmingen, is in onderstaande tabellen hieronder voor beide provincies per indienende partij een overzicht gegeven van het gemiddelde niveau van conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen voor de gehele onderzoeksperiode. Zo kan in Tabel 6 worden afgelezen dat een motie die werd ingediend door het CDA, leidde tot het minste conflict (0,32) in stemming en moties die werden ingediend door de SP, leidde tot het meeste conflict (0,49) in stemming tussen coalitie- en oppositiepartijen in het provinciaal parlement van Gelderland. Anders gezegd, leidde de moties ingediend door het CDA minder tot verdeling van het parlement in coalitie- en oppositiepartijen en moties ingediend door de SP tot een sterkere verdeling.

Tabel 6 Niveau van conflicterend stemgedrag per indienende partij Gelderland 2007-2019

INDIENENDE PARTIJ	MATE WAARIN HET CONFLICTERENDE STEMGEDRAG ZICH VOORDOET N PS
CDA	0,32
PVDA	0,33
SP	0,49
VVD	0,42
PVV	0,43
GL	0,44
CU	0,39
D66	0,46
PVDD	0,47
SGP	0,37
50PLUS	0,39

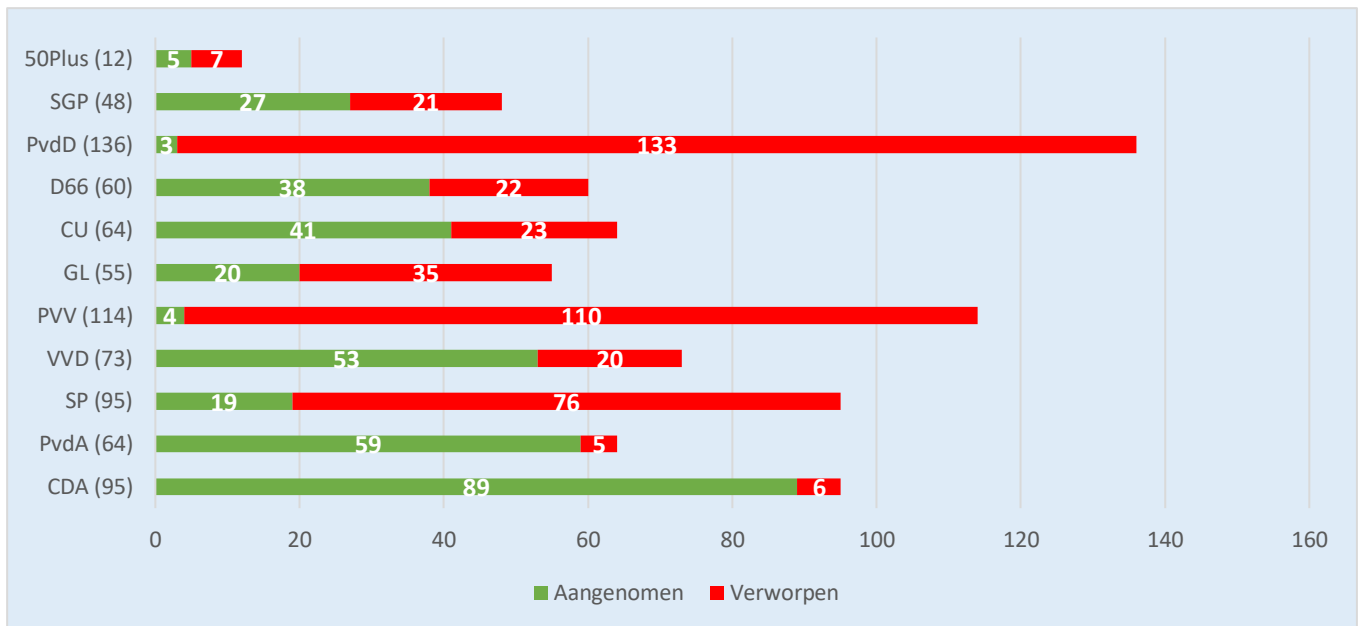
In Tabel 7 zijn de gemiddelde waarden van conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen voor de indienende politieke partijen in de provincie Overijssel weergegeven voor de gehele onderzoeksperiode. Er kan worden afgelezen dat in het Overijsselse parlement een motie die werd ingediend door de CU veruit leidde tot het minste conflict (0,29) tussen coalitie- en oppositie en dat moties ingediend door de SP en PvdD leidde tot het meeste conflict, ofwel verdeling, tussen coalitie- en oppositiepartijen in het provinciale parlement.

Tabel 7 Niveau van conflicterend stemgedrag per indienende partij Overijssel 2011-2019

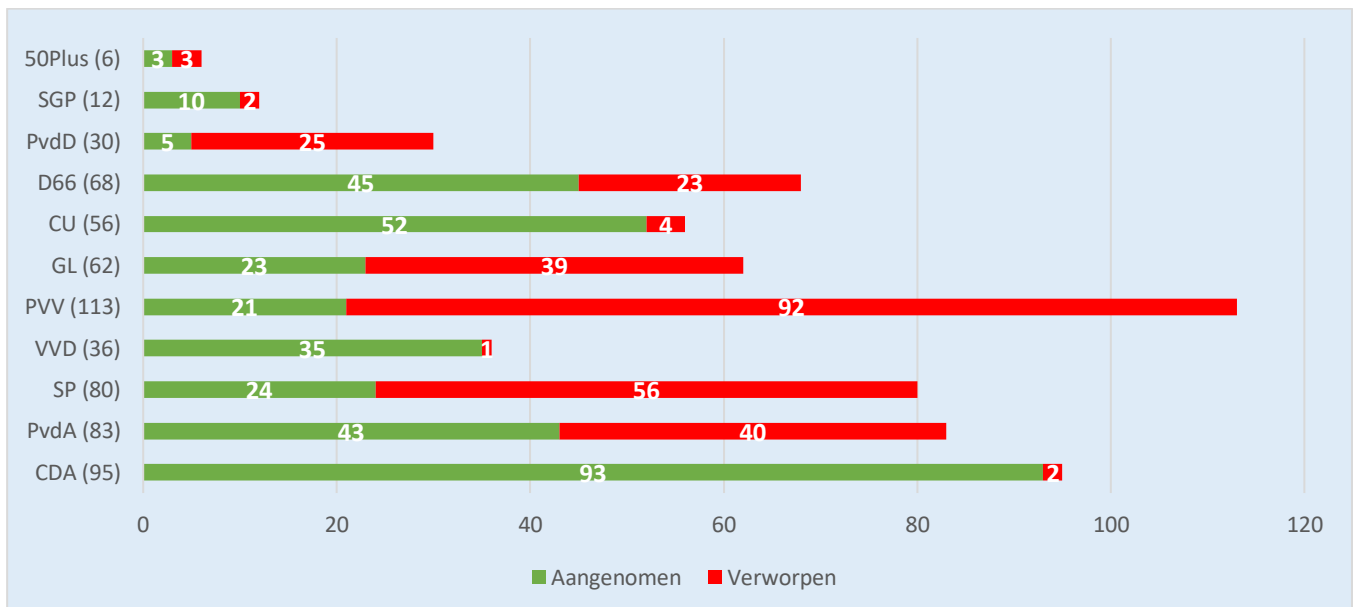
INDIENENDE PARTIJ	MATE WAARIN HET CONFLICTERENDE STEMGEDRAG ZICH VOORDOET N PS
CDA	0,36
PVDA	0,46
SP	0,51
VVD	0,35
PVV	0,39
GL	0,47
CU	0,29
D66	0,39
PVDD	0,51
SGP	0,41
50PLUS	0,39

In Figuur 15 en Figuur 16 is voor beide provincies een overzicht weergegeven van het daadwerkelijke aantal ingediende moties per partij en daarbinnen het aantal aangenomen en verworpen voor de gehele onderzoeksperiode. Hierbij dient vermeld te worden dat in de bestuursperiode van 2007 – 2011 in Gelderland de PVV en 50plus niet vertegenwoordigd waren in PS. In de bestuursperiode van 2011 - 2015 in Overijssel was alleen de PvdD niet vertegenwoordigd.

In Figuur 15 is te zien dat ondanks de afwezigheid van de PVV in Gelderland gedurende een hele betuursperiode, de PVV nog steeds een aanzienlijk aandeel heeft in het totaal aantal ingediende moties. In Gelderland zijn de meeste moties ingediend door de PvdD (16,7%) en de PVV (14%). In Overijssel betreft dit de partijen PVV (17,6 %) en het CDA (14,8%). In beide provincies is de PVV dus verantwoordelijk voor een groot deel van de ingediende moties. Daarnaast valt op dat de meeste moties van de oppositiepartijen PvdD en PVV in beide provincies het niet halen. Daarentegen zijn de partijen CDA en PVDA het meest succesvol met het indienen van moties in de provincie Gelderland en de partijen VVD en CDA het meest succesvol met indienen in de provincie Overijssel.

Figuur 15 Moties Gelderland per partij 2007-2019

Figuur 16 Moties Overijssel per partij 2011-2019

5.1.5 Onderwerpen van de ingediende moties

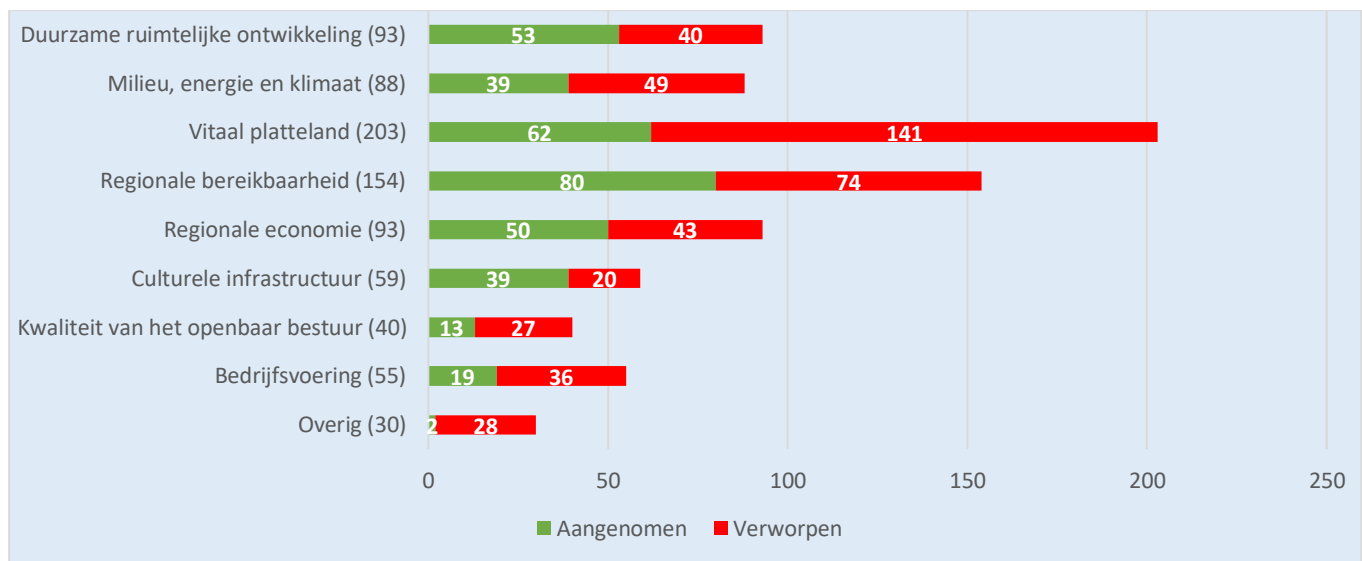
In dit onderzoek is ook gekeken naar het onderwerp van de moties, vanwege de mogelijke invloed op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen. De moties zijn hiervoor ingedeeld naar de kerntaken van de provincie, zoals het IPO deze weergeeft. Alle verzamelde moties die in stemming zijn gebracht, zijn op deze manier gerubriceerd. In Tabel 8 is een overzicht gepresenteerd van de beschrijvende statistiek van de onderwerp dummy's voor beide provincies. De onderwerpcategorie 'Vitaal platteland' is de referentiecategorie.

Tabel 8 Beschrijvende onderwerpcategorieën

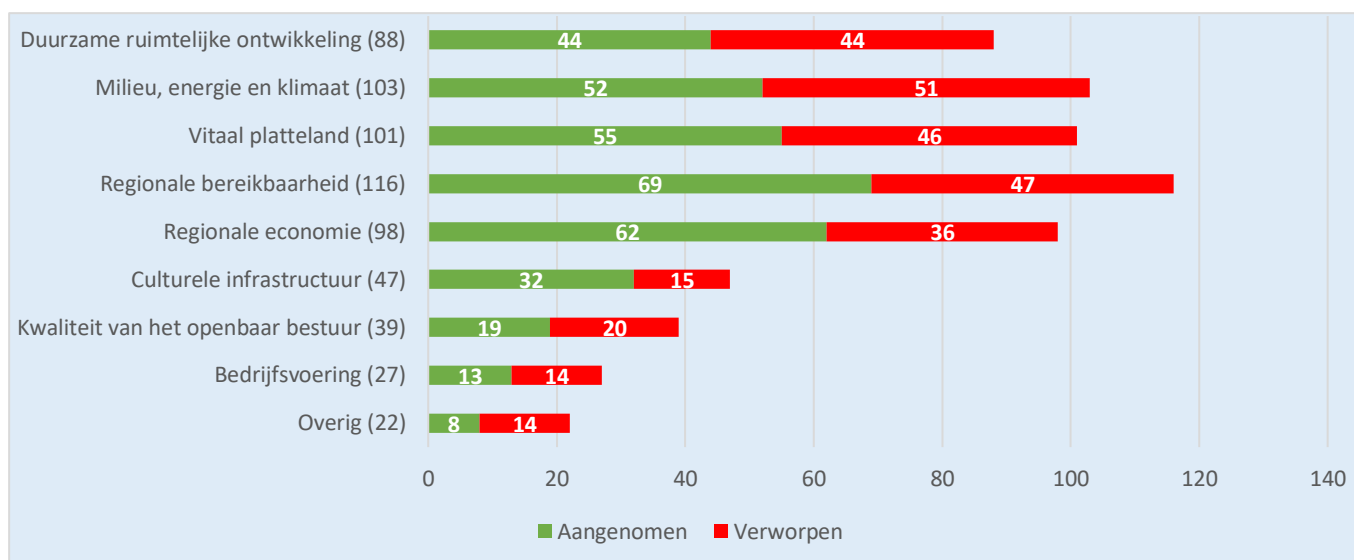
Variabele	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Minimum	Maximum
Gelderland					
Ruimtelijk beheer	816	0,11	0,307	0	1

Klimaat	816	0,10	0,304	0	1
Bereikbaarheid	816	0,18	0,384	0	1
Economie	816	0,12	0,325	0	1
Cultuur	816	0,07	0,249	0	1
Kwaliteit openbaar bestuur	816	0,05	0,219	0	1
Bedrijfsvoering	816	0,07	0,253	0	1
Overig	816	0,02	0,147	0	1
Overijssel					
Ruimtelijk beheer	623	0,12	0,32	0	1
Klimaat	623	0,14	0,35	0	1
Bereikbaarheid	623	0,18	0,386	0	1
Economie	623	0,15	0,36	0	1
Cultuur	623	0,08	0,272	0	1
Kwaliteit openbaar bestuur	623	0,05	0,214	0	1
Bedrijfsvoering	623	0,05	0,218	0	1
Overig	623	0,02	0,126	0	1

Om meer grip te krijgen op bovenstaande cijfers, is de verdeling van de moties over de verschillende onderwerpcategorieën in Figuur 17 voor Gelderland en Figuur 18 voor Overijssel weergegeven. Het valt op dat in Gelderland het grootste aandeel van de moties valt onder het onderwerp 'Vitaal platteland'. In beide provincies zijn de moties op een vergelijkbare wijze over de rest van de kerntaken verdeeld, waarbij de meeste moties wel vallen binnen de eerste vijf kerntaken.

Figuur 17 Moties naar Kerntaak Gelderland 2007-2019

Figuur 18 Moties naar Kerntaak Overijssel 2011-2019

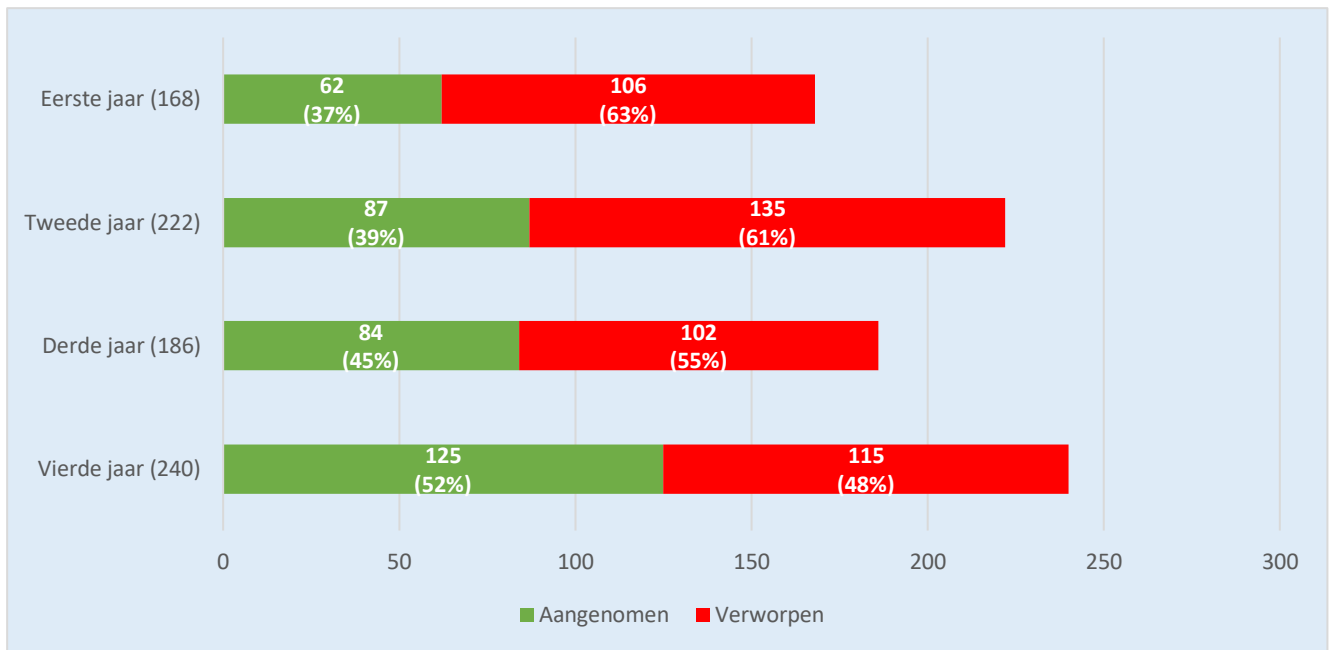
5.1.6 Tijdsniveau van de moties

In het onderzoek is ook bijgehouden in welke jaar de moties zijn ingediend gerekend vanaf het moment van aantreden van de nieuwe coalitie. In Tabel 9 is een overzicht gepresenteerd van de beschrijvende statistiek van de variabele 'Tijdsniveau' voor beide provincies.

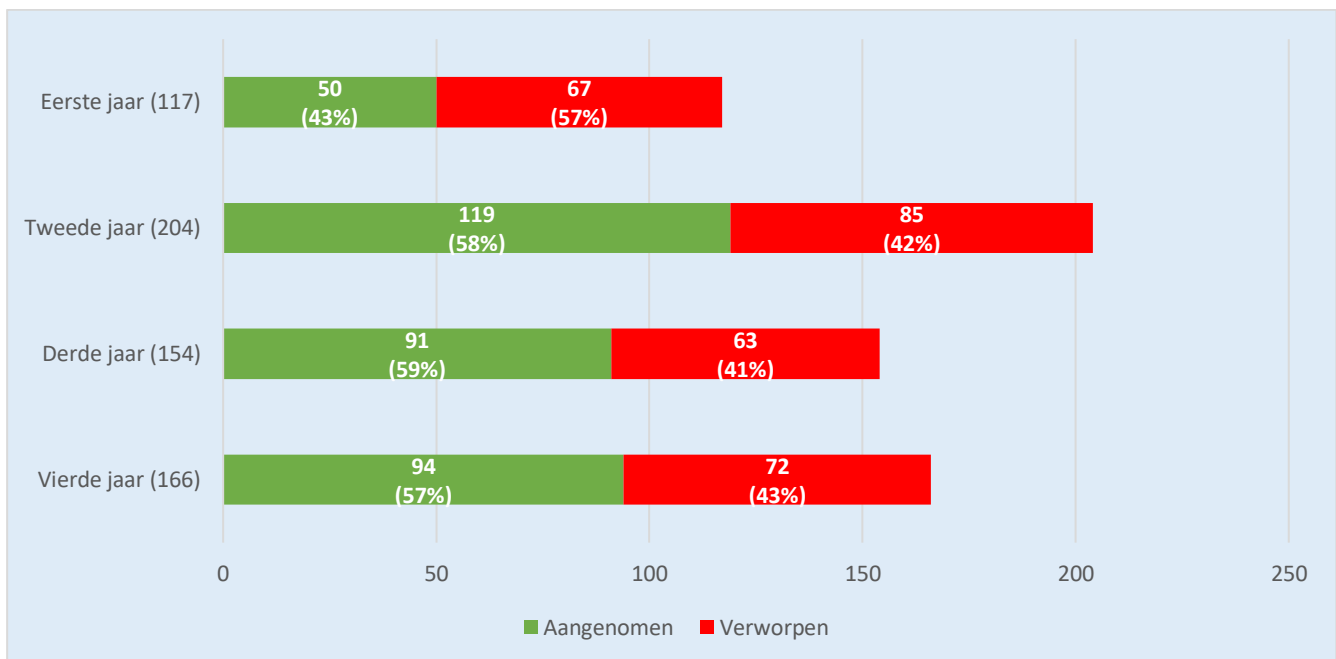
Tabel 9 Descriptieve tijdsniveau

Variabele	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Minimum	Maximum
Gelderland					
Tijdsniveau	816	2,61	1,11	1	4
Overijssel					
Tijdsniveau	641	2,58	1,06	1	4

Om meer grip te krijgen op bovenstaande cijfers, zijn in Figuur 19 en Figuur 20 de moties die in stemming zijn gebracht verdeeld naar het moment dat de moties in de bestuursperiode in stemming zijn gebracht. Wat opvalt is dat in het eerste jaar van de coalitie de minste moties zijn ingediend in beide provincies. Ook valt op dat het aantal aangenomen moties in het eerste jaar ten opzichte van het totaal aantal moties ingediend in dat jaar, een stuk lager ligt dan in de daaropvolgende jaren in beide provincies. Ten slotte valt vooral in de provincie Gelderland op, dat alleen in het vierde jaar van de coalitie meer moties worden aangenomen dan verworpen. In de provincie Overijssel is dit niet het geval, daar worden de laatste drie jaren meer moties aangenomen dan er worden verworpen.

Figuur 19 Moties ingedeeld naar jaar sinds aantreden coalitie Gelderland 2007-2019

Figuur 20 Moties ingedeeld naar jaar sinds aantreden coalitie Overijssel 2011-2019

5.2 Correlatiematrix

In Tabel 10 en tabel 11 worden de correlatiematrixen voor respectievelijk de provincie Gelderland en Overijssel weergegeven met daarin de correlaties tussen de verschillende variabelen. Het is de bedoeling dat de onafhankelijke variabelen niet te sterk met elkaar correleren in de matrix. Dit kan de validiteit van het onderzoek in gevaar brengen. Er wordt gekeken of er sprake is van significante correlaties tussen de onafhankelijke variabelen die hoger zijn dan 0,9. In dat geval meten de variabelen vrijwel hetzelfde en zouden dan niet in het uiteindelijke regressiemodel opgenomen moeten worden.

Wanneer gekeken wordt naar de correlatiematrix van Gelderland in tabel 10, is te zien dat er alleen sprake is van de eerder beschreven multicollineariteit tussen de variabele 'Ideologische beleidspositie coalitie' en de 'Bestuursperiodevariabele (BP)' ($r = 0,986$, $p < 0.01$).

Tabel 10 *Correlaties variabele Gelderland*

Variabele	Jaar sinds toetreding coalitie	Ideologische beleidspositie coalitie	BP1	BP2	BP3	Indienende partij	Oppositie-ervaring	Ruimtelijk beheer	Klimaat	Bereikbaarheid	Economie	Cultuur	Kwaliteit openbaar bestuur	Bedrijfsvoering	Overig
Jaar sinds toetreding coalitie	1														
Ideologische beleidspositie coalitie	,149**	1													
BP1	-,051**	-,601**	1												
BP2	-,107**	-,408**	-,475**	1											
BP3	,156**	,986**	-,470**	-,554**	1										
Indienende partij	,104**	,139	-,144**	-,011	,125**	1									
Oppositie-ervaring	-,033	,161**	-,113**	-,049	,156**	-,690**	1								
Ruimtelijk beheer	,016	-,026	,003	,026	-,029	,032	-,068	1							
Klimaat	,053	,089	-,019*	-,077**	,095**	,055	,003	-,116	1						
Bereikbaarheid	,057	,085	,079*	,004	-,078*	,053	,000	-,160	-,158	1					
Economie	-,054	,009	-,034	,030	,002	,088	-,079*	,127	-,125	-,172	1				
Cultuur	-,035	-,027	-,060	,099**	-,043	,062	-,036	-,091	-,090	-,124	-,098	1			
Kwaliteit openbaar bestuur	-,025	-,029	,015	,015	-,030	-,048	,067	-,079	-,078	-,107	-,085	-,061	1		
Bedrijfsvoering	,004	,001	,044	,049	-,008	-,091	,028	-,093	-,092	-,127	-,100	-,072	-,062	1	
Overig	,060	,052	-,058	,009	,046	-,031	-,020	-,052	-,051	-,070	-,055	-,040	-,035	-,041	1

* = p < .05; ** = p < .01; *** = p < .001

Wanneer gekeken wordt naar de correlatiematrix van Overijssel in Tabel 11, is er net als in de correlatietabel van Gelderland, alleen sprake van de eerder beschreven multicollineariteit tussen de variabele 'Ideologische beleidspositie coalitie' en de 'Bestuursperiodevariabele' (r = -1.00, p < 0.01).

Tabel 11 *Correlaties variabele Overijssel*

Variabele	Jaar sinds toetreding coalitie	Ideologische beleidspositie coalitie	BP	Indienende partij	Oppositie-ervaring	Ruimtelijk beheer	Klimaat	Bereikbaarheid	Economie	Cultuur	Kwaliteit openbaar bestuur	Bedrijfsvoering	Overig
Jaar sinds toetreding coalitie	1												
Ideologische beleidspositie coalitie	-,124**	1											
BP	,124**	-1,00**	1										
Indienende partij	,016	,031	-,031	1									
Oppositie-ervaring	-,014	,042	-,042	-,598**	1								
Ruimtelijk beheer	-,105**	-,121**	,121**	,042	-,050	1							
Klimaat	,034	-,091*	,091*	-,017	,085*	-,148**	1						
Bereikbaarheid	,163**	,026	-,026	-,033	-,001	-,170**	-,192*	1					
Economie	,030	,066	-,066	,078	-,036	-,153**	-,173**	-,200**	1				
Cultuur	-,006	-,059	,059	,041	-,068	-,107**	-,121**	-,139**	-,125**	1			
Kwaliteit openbaar bestuur	-,041	-,012	,012	-,000	,022	-,081*	-,092*	-,106**	-,095*	-,066	1		
Bedrijfsvoering	-,101**	,041	-,041	-,021	,085*	-,083*	-,093*	-,10**	-,097*	-,068	-,051	1	
Overig	-,003	-,066	,066	-,063	-,017	-,046	-,052	-,060	-,054	-,038	-,029	-,029	1

* = p < .05; ** = p < .01; *** = p < .001

5.3 Meerdere regressieanalyses

In deze paragraaf worden twee meerdere regressies gepresenteerd. Een voor het provinciale parlement van Gelderland en een voor het provinciale parlement van Overijssel. Alle onafhankelijke (met uitzondering van 'ideologische beleidspositie coalitie') en controlevariabelen zijn opgenomen in de modellen. Middels de regressieanalyses zijn de opgestelde hypothesen statistisch getoetst. Voor een totaal overzicht van de uitkomsten van de meerdere regressieanalyses wordt verwezen naar Bijlage 2.

Op basis van de hieronder gepresenteerde modellen kunnen de opgestelde hypothesen (1,3,4 en 5) worden aangenomen of verworpen ten aanzien van de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. Bij een betrouwbaarheidsniveau van 0,05 (p) of lager, kan het effect van de variabele op de afhankelijke variabele worden aangenomen.

5.3.1 Meerdere regressieanalyse Gelderland

Het gehele model van Gelderland met de mate van conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen als afhankelijke variabele en de opgenomen verklarende variabele is significant, $F(13,797) = 6,729$, $p < 0.05$ (Bijlage 2).

10% (R^2) van de variantie in de mate van conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen kan worden verklaard met de opgenomen verklarende variabelen. In Tabel 12 is het resultaat te zien van de meerdere regressieanalyse voor het provinciale parlement in Gelderland. In totaal dragen vier onafhankelijke variabele significant bij aan het model, $p < .05$. Aan de hand van deze uitkomsten kan worden ingegaan op de controlevariabelen en vervolgens op de falsificatie of verificatie van de opgestelde hypothesen.

Tabel 12 Meerdere regressie, provinciaal parlement Gelderland (n= 811)

	Mate van conflicterend stemgedrag				
	B	SE B	β	Sig.	R^2
(Constante)	,458	,034		,000	0,10
BP2	-,023	,021	-,046	,267	
BP3	,066	,021	,130	,002	
Indienende partij (1= Coalitie)	-,069	,025	-,131	,006	
Oppositie-ervaring	,002	,002	,050	,290	
Jaar sinds toetreding coalitie	-,023	,008	-,105	,003	
Ruimtelijk beheer	,003	,03	,004	,911	
Klimaat	-,042	,03	-,053	,157	
Bereikbaarheid	,009	,025	,014	,716	
Regionale economie	,106	,028	,141	,000	
Cultuur	-,039	,036	-,040	,277	
Kwaliteit openbaar bestuur	,017	,04	,015	,672	
Bedrijfsvoering	,066	,035	,068	,060	
Overig	-,024	,063	-,013	,701	

$p=0,05$

Controle variabele

De resultaten in het model zijn gepresenteerd onder controle van de geoperationaliseerde onderwerpcategorieën waarin de moties zijn ingedeeld. Deze categorieën zijn afzonderlijk in het model opgenomen. Alleen de onderwerpcategorie 'Regionale economie', heeft een sterk significant

effect ($\beta = .141$, $p < .05$). Dit houdt in dat ten opzichte van de andere onderwerpcategorieën, moties die worden ingediend binnen deze categorie een significant sterker effect hebben op de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. Dit betekent dat wanneer een stemming plaatsvindt over een motie die gaat over de Regionale Economie van Gelderland, de mate waarin het conflicterend stemgedrag zich voordoet 0,141 hoger ligt dan tijdens een stemming over een motie die het Platteland van Gelderland betreft (= referentiecategorie). Vanuit de theorie zou gesteld kunnen worden dat dit onderwerp het meest politiek van aard is in het provinciaal parlement van Gelderland, wat ertoe leidt dat de coalitie- en oppositiepartijen meer in conflict stemmen over moties die worden ingediend binnen dit onderwerp.

H1: *In een provinciaal parlement dat meer gefragmenteerd is, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet tussen coalitie- en oppositiepartijen sterker dan in een provinciaal parlement dat minder gefragmenteerd is.*

De eerste hypothese betreft het effect van fragmentatie op het conflicterend stemgedrag in PS. In het theoretisch kader is beschreven dat naarmate een partijsysteem meer gefragmenteerd is (ofwel een hoger effectief aantal partijen heeft), coalitie- en oppositiepartijen minder in conflict stemmen.

De resultaten van de multipale regressieanalyse laten zien dat van de bestuursperiodes alleen BP3 een positief significant effect heeft ($\beta = .13$, $p < .05$). Dit verband is echter niet in de verwachte richting. Rekening houdend met het gegeven dat de afhankelijke variabele (conflicterend stemgedrag tussen coalitie en oppositie) tussen de 0 (laag conflict) en 1 (hoog conflict) varieert, laten de resultaten zien dat coalitie- en oppositiepartijen in een provinciaal parlement dat meer gefragmenteerd is (BP3) sterker in conflict stemmen over moties, dan in een provinciaal parlement dat minder gefragmenteerd is (BP1 = referentiecategorie). Het effect is zelfs redelijk sterk. Dit komt niet overeen met de verwachting vanuit de theorie waar coalitie- en oppositiepartijen in het partijsysteem met een hogere fragmentatiegraad, juist minder sterk in conflict stemmen. Op basis van dit model kan hypothese 1 niet worden aangenomen.

H3: *De mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in een provinciaal parlement, is minder sterk wanneer een motie wordt ingediend door een coalitiepartij dan wanneer een motie wordt ingediend door een oppositiepartij.*

De derde hypothese betreft het effect van de indiener op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen. Zoals verwacht leiden moties die door de coalitiepartijen worden ingediend tot minder sterk conflict in stemming tussen coalitie- en oppositiepartijen dan moties die worden ingediend door oppositiepartijen. Het effect is significant en redelijk sterk ($\beta = -.131$, $p < .05$). Hypothese drie kan worden aangenomen. Tijdens stemmingen over moties die worden ingediend door coalitiepartijen, ligt de mate waarin het conflicterend stemgedrag zich voordoet zelfs 0,069 lager dan tijdens stemmingen over moties die worden ingediend door een oppositiepartij. Moties van oppositiepartijen leiden dus juist tot meer conflict tijdens stemmingen in het provinciale parlement tussen coalitie- en oppositiepartijen.

H4: *De mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet is sterker voor een motie die wordt ingediend door een partij met veel oppositie-ervaring, dan een motie die wordt ingediend door een partij met weinig oppositie-ervaring.*

De vierde hypothese betreft het effect van oppositie-ervaring van de indienende partij op het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen. Dit verband is zwak en niet significant ($p > .05$). Hieruit kan worden opgemaakt dat naarmate een motie wordt ingediend door een partij met meer oppositie-ervaring, dit niet leidt tot een sterkere mate waarin het conflicterende

stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in stemmingen. De vierde hypothese wordt op basis van deze resultaten verworpen.

H5: *In een stemming over een motie die dichterbij de nieuwe verkiezingen plaatsvindt, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet minder sterk dan in een stemming die in de tijd verder weg van de verkiezingen plaatsvindt.*

De laatste onafhankelijke variabele in het model van de provincie Gelderland, betreft het effect van tijd op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen. Zoals verwacht neemt de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet af, naarmate de stemming over een motie dichterbij de verkiezingen plaatsvindt. Het effect is significant en in de verwachte richting ($\beta = -,105$, $p < .05$). Per jaar dat de stemming over een motie dichterbij de nieuwe verkiezingen plaatsvindt, neemt de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet met 0,023 af. Hypothese 5 kan worden aangenomen.

5.3.2 Multipele regressieanalyse Overijssel

Het gehele model van Overijssel met de mate van conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen als afhankelijke variabele en alle opgenomen verklarende variabele is significant, $F(12,607) = 4,787$, $p < 0.05$ (Bijlage 2).

9% (R^2) van de variantie in de mate van conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen kan worden verklaard met de opgenomen verklarende variabelen. In Tabel 13 is het resultaat te zien van de multipele regressieanalyse voor het provinciale parlement in Overijssel. In totaal dragen drie onafhankelijke variabele significant bij aan het model, $p < .05$. Aan de hand van deze uitkomsten kan worden ingegaan op de controlevariabelen en vervolgens op de falsificatie of verificatie van de opgestelde hypothesen.

Tabel 13 *Multipele regressie, provinciaal parlement Overijssel (n = 638)*

	Mate van conflicterend stemgedrag				R ²
	B	SE B	β	Sig.	
(Constant)	,563	,043			
Bestuursperiode	-,027	,022	-,049	,224	0,09
Indienende partij coalitie	-,110	,029	-,188	,000	
Oppositie-ervaring	,001	,002	,005	,923	
Jaar sinds toetreding coalitie	-,032	,011	-,121	,003	
Ruimtelijk beheer	-,049	,04	-,057	,214	
Klimaat	,025	,037	,031	,506	
Bereikbaarheid	-,050	,035	-,069	,151	
Economie	-,057	,036	-,074	,116	
Cultuur	-,036	,045	-,036	,417	
Kwaliteit openbaar bestuur	-,041	,055	-,031	,460	
Bedrijfsvoering	,110	,054	,087	,041	

Overig	-,132	,088	-,060	0,134
--------	-------	------	-------	-------

p= 0,05

Controle variabele

Net als in Gelderland zijn de resultaten in het model van Overijssel gepresenteerd onder controle van de geoperationaliseerde onderwerpcategorieën waarin de moties zijn ingedeeld. Deze categorieën zijn afzonderlijk in het model opgenomen. In tegenstelling tot in het Gelderse parlement, heeft de onderwerpcategorie 'Regionale economie' geen significant effect, maar wel de onderwerpcategorie 'Bedrijfsvoering' ($\beta = .087$, $p < .05$). Dit houdt in dat ten opzichte van de andere onderwerpcategorieën, moties die worden ingediend binnen deze categorie een significant sterker effect hebben op de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. Dit betekent dat wanneer een stemming plaatsvindt over een motie omtrent de de bedrijfsvoering van Overijssel, de mate van conflicterend stemgedrag 0,110 hoger ligt dan tijdens een stemming over een motie omtrent het Vitaal Platteland van Overijssel (referentiecategorie). Vanuit de theorie zou gesteld kunnen worden dat voornamelijk dit onderwerp het meest politiek van aard is in het provinciaal parlement van Overijssel, wat ertoe leidt dat de mate waarin het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet sterker is tijdens stemmingen over moties die worden ingediend binnen dit onderwerp.

H1: *In een provinciaal parlement dat meer gefragmenteerd is, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet tussen coalitie- en oppositiepartijen sterker dan in een provinciaal parlement dat minder gefragmenteerd is.*

Uit het model van Overijssel blijkt dat de bestuursperiode met het hoogst effectief aantal partijen, BP (referentiecategorie= bestuursperiode 1), geen significant effect heeft op de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in stemmingen over moties ($\beta = -.027$, $p > .05$). Op basis van dit model kan hypothese 1 niet worden aangenomen.

H3: *De mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in een provinciaal parlement, is minder sterk wanneer een motie wordt ingediend door een coalitiepartij dan wanneer een motie wordt ingediend door een oppositiepartij.*

De derde hypothese betreft het effect van de indiener van de moties op het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen. Zoals verwacht leiden ook moties in de provincie Overijssel die door de coalitie worden ingediend tot minder conflict in stemming tussen coalitie- en oppositiepartijen dan moties die worden ingediend door de oppositie. Het effect is significant en zelfs sterker dan in het provinciale parlement van Gelderland ($\beta = -.188$, $p > .05$). Wanneer een motie wordt ingediend door een coalitiepartij, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet tijdens een stemming in het provinciale parlement van Overijssel zelfs 0,110 lager dan de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet over een motie die is ingediend door een oppositiepartij. Moties van oppositiepartijen leiden dus juist tot een sterke mate van conflict tijdens stemmingen in het provinciale parlement tussen coalitie- en oppositiepartijen. Hypothese 3 wordt hiermee aangenomen.

H4: *De mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet is sterker voor een motie die wordt ingediend door een partij met veel oppositie-ervaring, dan een motie die wordt ingediend door een partij met weinig oppositie-ervaring.*

Het effect van de oppositie-ervaring van de indienende partij, is net als in het provinciaal parlement van Gelderland niet significant. Hieruit kan worden opgemaakt dat naarmate een motie wordt ingediend door een partij met meer oppositie-ervaring, dit niet leidt tot een sterke mate waarin het

conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in stemmingen. De vierde hypothese wordt net als in de provincie Gelderland op basis van deze resultaten verworpen.

H5: *In een stemming over een motie die dichterbij de nieuwe verkiezingen plaatsvindt, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet minder sterk dan in een stemming die in de tijd verder weg van de verkiezingen plaatsvindt.*

Net als in het provinciaal parlement van Gelderland neemt ook in de provincie Overijssel zoals verwacht de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet tussen coalitie- en oppositiepartijen af, naarmate de stemming over een motie dichterbij de verkiezingen plaatsvindt. Het effect is significant en zelfs sterker dan in Gelderland ($\beta = -,121$, $p < .05$). Per jaar dat de stemming over een motie dichterbij de nieuwe verkiezingen plaatsvindt, neemt de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet met 0,032 af. Hypothese 5 kan ook in de context van het provinciale parlement van Overijssel worden aangenomen.

5.4 Kruskal-Wallis test & Man-Whitney U test.

In deze paragraaf wordt voor beide provincies een alternatieve test gepresenteerd voor de verificatie of falsificatie van **H2**: *“In een provinciaal parlement waarbij de coalitie een extreme ideologische beleidspositie inneemt, is de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet sterker dan in een provinciaal parlement waarbij de coalitie een minder extreme ideologische beleidspositie inneemt.”.*

De ideologische beleidspositie van de coalities is berekend door het absolute verschil tussen de gemiddelde links-rechts positie van de coalitiepartijen (gewogen naar het aantal zetels) ten opzichte van de gemiddelde links-rechts positie van alle partijen in PS (gewogen naar het aantal zetels) te berekenen. Hoe dichterbij de 0 ligt, hoe meer de coalitie en de gemiddelde partij in het provinciale parlement ideologisch op één lijn zitten. Hoe hoger dit getal, des te extremer is de ideologische beleidspositie van de coalitie ten opzichte van de gemiddelde partij in het provinciaal parlement.

5.4.1. Gelderland: Kruskal-Wallis test

Middels de Kruskal-Wallis test was het mogelijk te testen of de drie verschillende ideologische beleidsposities van de coalities (zie 5.1.3) in de provincie Gelderland van elkaar verschillen, ten aanzien van de gemiddelde mate van conflicterend stemgedrag in het provinciaal parlement. Bij een betrouwbaarheidsniveau van 0,05 (p) of lager is er sprake van een significant verschil tussen de gemiddeldes.

Aan de hand van de resultaten (Bijlage 4) kan worden vastgesteld dat de ideologische beleidspositie van een coalitie in de provincie Gelderland een significant effect heeft op de gemiddelde mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet, $H(2) = 17,109$, $p < 0.05$. Echter, is nog niet duidelijk welke ideologische beleidsposities daadwerkelijk significant van elkaar verschillen. De makkelijkste manier om dit te achterhalen, is door de verschillende posities van de coalities in paren met elkaar te vergelijken. Omdat hiervoor veelvuldig getest moet worden, is de Bonferroni correctie gebruikt om de Type 1 fout te voorkomen die gepaard gaat bij deze manier van veelvuldig toetsen (Field, 2017). Deze correctie stelt dat de p -waarde moet worden gedeeld door het aantal paarsgewijze vergelijkingen waarvoor wordt getest. In dit geval worden de drie ideologische beleidsposities met elkaar vergeleken, waardoor drie testen uitgevoerd zijn. Dit maakt dat de significantiegrens (p) $0,05/3 = 0,017$ moet zijn. De volgende vergelijkingen worden gemaakt:

De paarsgewijze vergelijkingen, met de aangepaste p-waarde, laten zien dat er geen significant verschil is in de gemiddelde mate van conflicterend stemgedrag tussen de ideologische beleidspositie van coalitie één en coalitie twee ($p = 0,697$, $r = 0,017$). Wel laten de paarsgewijze vergelijkingen zien dat er een significant verschil is tussen de ideologische beleidspositie van coalitie één ten opzichte van coalitie drie ($p = 0,000$, $r = -0,141$), alsmede de ideologische beleidspositie van coalitie twee ten opzichte van coalitie drie ($p = 0,004$, $r = -0,224$) ten aanzien van de gemiddelde mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. De ideologische beleidspositie van coalitie drie, was ten opzichte van de ideologische beleidsposities van coalitie één en twee ook het meest extreem. De ideologische beleidsposities van coalitie één en twee verschilde marginaal in mate van extremiteit. In Bijlage 4 is de hele uitkomst van de test weergegeven. Hypothese 2 kan op basis van de Kruskal-Wallis test in de provincie Gelderland worden aangenomen. Wanneer de ideologische beleidspositie van een coalitie extremer is, ligt de gemiddelde mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet significant hoger.

5.4.2 Overijssel: Man-Whitney U test

Middels de Man-Whitney U test was het mogelijk te testen of de twee verschillende ideologische beleidsposities van de coalities in de provincie Overijssel van elkaar verschillen, ten aanzien van de gemiddelde mate waarin het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. De uitkomst van de test (Bijlage 5) laat zien dat er geen significant verschil is tussen de ideologische beleidspositie van coalitie één ($Mdn = 0,38$) en de ideologische beleidspositie van coalitie twee ($Mdn = 0,39$), $U = 46822,500$, $z = -1,681$, $p = .093$, $r = 0,07$. Hypothese 2 kan in de provincie Overijssel op basis van de Man-Whitney U test niet worden aangenomen.

6. Discussie

In dit hoofdstuk wordt gereflecteerd op de gebruikte theorie, de methode en de resultaten van het onderzoek.

6.1 Reflectie

Uitgaande van de assumptie dat een parlement in stemmingen functioneert in de opposition-modus, heeft dit onderzoek de focus gelegd op de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel. In totaal zijn er meer dan 1000 stemmingen over moties geanalyseerd, waarbij de benaderingswijze van Otjes en Louwerse (2012) als uitgangspunt is genomen. De literatuur over het stemgedrag van politieke partijen op het regionale niveau, was schaars. Veel gebruikte theorieën zijn daarom afkomstig van het landelijke niveau, alsmede de vijf verklarende factoren die in dit onderzoek zijn onderzocht. Het gebruik van verklaringen die niet zijn gebaseerd op het regionale niveau, kan invloed hebben gehad op de betrouwbaarheid van dit onderzoek.

De vijf verklarende factoren zijn op basis van verschillende invalshoeken uit de literatuur beschreven. Het is niet uit te sluiten dat nog andere factoren de mate waarin het conflicterende stemgedrag in de provinciale parlementen zich voordoet beter hadden kunnen verklaren. Echter, gezien de omvang van het onderzoek en het gegeven dat de wetenschappelijke theorie over het stemgedrag van politieke partijen relatief schaars is, zijn de vijf verklarende factoren als uitgangspunt genomen. Toch hebben de theorieën genoeg houvast geboden voor het verkrijgen van onderzoeksresultaten die inzicht bieden en verklaringen geven voor het stemgedrag van politieke partijen in de twee onderzochte provinciale parlementen.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een kwantitatieve analyse aan de hand van primaire gegevensbronnen, de moties. Het was voor het eerst dat de moties in de provincies Gelderland en Overijssel voor statistische doeleinden zijn verzameld. Via het online archief van de provincies Gelderland en Overijssel was er toegang tot de moties. In de provincie Gelderland werd het aantal ingediende moties over jaren heen bijgehouden door de Griffier. Dit maakte het mogelijk een extra check te doen of alle moties over de onderzochte bestuursperiodes, ook daadwerkelijk meegenomen waren in de dataverzameling. In de provincie Overijssel was deze extra check niet mogelijk omdat er geen overzicht beschikbaar was van het totaal aantal ingediende moties. Het is mogelijk, maar niet waarschijnlijk, dat hierdoor niet alle ingediende moties in de provincie Overijssel zijn meegenomen.

De operationalisatie in dit onderzoek is gebaseerd op eerdere wetenschappelijke onderzoeken. Dit maakt de meting van de variabelen in dit onderzoek betrouwbaarder en intern valide. Hierbij kan nogmaals worden opgemerkt dat deze onderzoeken gericht waren op de landelijke parlementen, waardoor de operationalisering wellicht niet zondermeer toegepast kon worden op het provinciale niveau. Dit kan ervoor gezorgd hebben dat de resultaten van het onderzoek niet precies gemeten hebben wat het onderzoek beoogde te meten. Echter, omdat het provinciaal parlement en het landelijke parlement functioneel in veel opzichten vergelijkbaar zijn, wordt verwacht dat dit geen groot effect heeft gehad voor de interne validiteit van de meetinstrumenten. Een ander punt is nog dat de moties steekproefsgewijs naar onderwerp zijn ingedeeld in overleg met de experts van de Rekenkamer. Dit betekent dat een groot deel van de moties alleen door de onderzoeker zelf zijn ingedeeld met een extra controle door een externe persoon. Dit kan een eventuele bias hebben gehad op de indeling van de moties.

Tijdens het beginstadium van het onderzoek, heeft de onderzoeker ervoor gekozen zich in het bijzonder te focussen op de stemmingen over moties. Een motie is een belangrijk instrument voor een provinciaal parlementslid. Middels een motie spreekt het provinciale parlement een oordeel uit, doet een wens voor beleidsaanpassing of een verzoek aan het bestuur. De motie krijgt pas betekenis

wanneer de meerderheid van het provinciale parlement vóór stemt. Het bestuur is echter niet verplicht actie te ondernemen, zelfs niet als de meerderheid in PS de motie aanvaardt. Het niet-bindende karakter van gewone moties, kan mogelijk effect hebben gehad op de mate waarin het conflicterende stemgedrag over moties tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. Wanneer een stemming een meer bindend karakter zou hebben, kan dit mogelijk tot andere uitkomsten leiden.

Ook kan er stilgestaan worden bij de generaliseerbaarheid van het onderzoek naar andere provinciale parlementen. Vanwege pragmatische redenen heeft de dataverzameling van dit onderzoek zich beperkt tot de provincies Gelderland en Overijssel. Dit betekent dat over de onderzochte stemmingen in de provincies Overijssel en Gelderland wel betrouwbare uitspraken gedaan kunnen worden. Echter, wil dit niet zeggen dat deze uitspraken ook gegeneraliseerd kunnen worden naar de andere provincies. Nederland kent twaalf provincies, wat maakt dat er op basis van onderzoek bij twee provincies niet zomaar uitspraken gedaan kunnen worden over alle provincies in algemene zin. Ook heeft dit onderzoek zich gericht op twee provincies in het Oosten van Nederland, waardoor de onderzochte provincies ook niet geografisch over het land zijn verspreid. Uit de resultaten bleek onder andere dat bepaalde controlevariabelen wel een significante rol speelden in de provincie Gelderland, maar geen significante rol speelden in de provincie Overijssel. Dit kan betekenen dat bepaalde onderwerpen zwaarder wegen in de ene provincie dan in de andere provincie. De generaliseerbaarheid van dit onderzoek is daarom in dit opzicht beperkt. Dit onderzoek richt zich specifiek op de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet binnen de twee provincies Overijssel en Gelderland.

Voor dit onderzoek is voor de provincie Gelderland over drie bestuursperiodes informatie verzameld en voor de provincie Overijssel over twee bestuursperiodes. Mogelijk zou de bestuursperiode (2007-2011), die niet is meegenomen in Overijssel, tot andere resultaten hebben geleid. Ondanks dat het onderzoeken van drie bestuursperiodes in Gelderland wel aansluit bij eerdere studies naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen (Otjes et al., 2016 p. 751; Tuttnauer; 2018; De Giorgi, 2007), hadden meer data over de onderzochte variabelen tot een hogere validiteit kunnen leiden. Het was echter binnen de randvoorwaarden van dit onderzoek niet mogelijk om meerdere provincies of meer bestuursperiodes te onderzoeken.

In dit onderzoek zijn partijen gedefinieerd als unitaire actoren en zijn moties afkomstig van afgesplitste partijen niet meegenomen. Dit kan in theorie invloed gehad hebben op de resultaten. Ingeschat wordt echter dat de invloed hiervan zeer minimaal is. Tijdens de dataverzameling bleek het maar zelden voor te komen dat partijen niet als eenheid stemden of een motie ingediend werd door een afgesplitste partij.

De resultaten in het onderzoek zijn verkregen uit twee multiële regressieanalyses. Vanwege multicollineariteit kon de hypothese over het effect van de ideologische beleidspositie van de coalitie niet worden onderzocht middels een multiële regressie. Om alsnog in te gaan op deze hypothese, is daarom voor beide provincies een alternatieve test gekozen. Idealiter was deze hypothese ook getoetst middels een multiële regressie, maar aan de hand van de resultaten uit de twee testen kon alsnog het effect worden achterhaald van de ideologische beleidsposities van de coalities op de gemiddelde mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet in beide provinciale parlementen.

Uit de resultaten blijken sommige verklarende factoren de uitkomsten beter te ondersteunen dan andere. De verklarende factoren betreffende 'tijd' en de 'indienende partij', zijn beide aangenomen in alle twee de provinciale parlementen. De uitkomsten zijn in de voorspelde richting, waardoor de bestaande theorieën over deze factoren kunnen worden onderbouwd in de context van beide provinciale parlementen. De overige niet significante variabelen blijken de mate waarin het

conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet niet in beide provincies of helemaal niet te kunnen verklaren. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat niet alle theorieën vanuit de context van een landelijk parlement zomaar vertaald kunnen worden naar de context van deze provinciale parlementen.

Dit onderzoek is een van de eerste analyses naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen in provinciale parlementen. Wanneer we deze resultaten vergelijken met onderzoek naar het stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen op het landelijk niveau, zijn er een aantal verschillen op te merken. Ten eerste is op te merken dat de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet in de beide provinciale parlementen een lager niveau heeft in vergelijking met de landelijke parlementen (Otjes & Louwerse, 2012; Tuttnauer, 2018). Daarnaast is het opvallend dat in onderzoek naar het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen op het landelijk niveau, het effect van onderwerpen, de ideologische beleidspositie van de coalitie en de mate van fragmentatie van het politieke systeem relatief groot is en dit niet is terug te zien in de resultaten van de onderzochte provinciale parlementen in dit onderzoek. Dit verschil kan misschien verklaard worden doordat veel van de onderwerpen die worden behandeld in een provinciaal parlement, minder politiek van aard zijn dan onderwerpen die spelen op het landelijke niveau. Daardoor zouden de factoren over de ideologische beleidspositie van de coalitie, de fragmentatie van het partijsysteem en de onderwerpen in een provinciaal parlement er minder toe kunnen doen. Dat zou ook het algehele lagere niveau waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in de provinciale parlementen ten opzichte van de landelijke parlementen kunnen verklaren. Hierbij moet wel benadrukt worden, dat in dit onderzoek alleen stemmingen zijn onderzocht over ingediende moties en in andere onderzoeken veelal ook stemmingen onderzocht zijn over amendementen en wetten.

De controlevariabelen in dit onderzoek zijn niet significant bevonden, met uitzondering van de onderwerpcategorie 'Regionale economie' in de provincie Gelderland en de onderwerpcategorie 'Bedrijfsvoering' in Overijssel. Volgens de theorie zou dit kunnen worden verklaard, doordat precies deze onderwerpen politiek gevoeliger liggen in de afzonderlijke provincies.

Een ander punt is nog de mate waarin de variantie die zich voordoet in het conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen door de verklarende variabelen kan worden verklaard, in dit onderzoek erg laag is. Echter in sociale wetenschappen wordt verwacht dat lang niet alle verklarende variabelen in het model opgenomen kunnen worden, die de uitkomst van de afhankelijke variabele bepalen. In het bijzonder niet wanneer het model een vorm van gedrag probeert te verklaren, zoals het geval is in dit onderzoek.

Dit onderzoek heeft aangetoond dat er meerdere verklaringen gegeven kunnen worden voor het stemgedrag van politieke partijen tijdens stemmingen over moties in de provinciale parlementen van Overijssel en Gelderland. Daarvoor is een aanpak gebruikt die is gebaseerd op theorieën die zich beperken tot het onderzoeken van parlementen op het landelijke en Europese niveau. Dit onderzoek heeft aangetoond dat deze theorieën ook toe te passen zijn op parlementen op het regionale niveau, in het specifiek de provinciale parlementen van Gelderland en Overijssel. Provinciale parlementen zijn onderbelichte onderzoekseenheden die veel potentie bieden voor het verder ontwikkelen van theorieën over het stemgedrag van politieke partijen. Dit onderzoek heeft hiervoor een eerste benadering en aanzet gegeven. Verder onderzoek is nodig om deze ontwikkeling voort te zetten zodat kan worden bijgedragen aan het verkleinen van de kennislacune over het stemgedrag van politieke partijen.

7. Conclusie

Door middel van de beschreven informatie en resultaten in vorige hoofdstukken, kan in dit hoofdstuk antwoord worden gegeven op de centrale vraagstelling.

7.1 Beantwoording van de hoofdvraag

De centrale vraag in dit onderzoek was gericht op het verklaren van het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen over moties in de Provinciale Staten van Gelderland en Overijssel. Het centrale begrip van het onderzoek, het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen, is op basis van de literatuur gedefinieerd en uiteengezet. In deze verkenning is gesteld dat het stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen kan worden geduid middels de opposition modus, waarbij de mate waarin coalitie- en oppositiepartijen in conflict stemmen tijdens stemmingen het uitgangspunt is. Daarnaast is uit de theoretische verkenning een vijftal mogelijke verklaringen gekomen voor de mate waarin dit stemgedrag voorkomt.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet in de provincies Gelderland en Overijssel, in stemmingen over moties kan worden verklaard door te kijken naar de omstandigheden waaronder de stemming plaatsvindt. Zo blijken bepaalde omstandigheden invloed te hebben op de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet. Middels de verschillende analyses en testen die zijn uitgevoerd in dit onderzoek, kan van onderstaande omstandigheden worden geverifieerd dat zij effect hebben op de mate waarin het conflicterende stemgedrag van coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet tijdens stemmingen.

Ten eerste blijkt uit de resultaten van dit onderzoek dat tijdens stemmingen over moties die worden ingediend door een coalitiepartij, de mate waarin het conflicterende stemgedrag zich voordoet minder sterk is dan tijdens stemmingen over moties die worden ingediend door oppositiepartijen. Dit geldt in beide provinciale parlementen, waarbij dit effect zelfs nog sterker is in de provincie Overijssel. Hieruit kan geconcludeerd worden dat oppositiepartijen in de provinciale parlementen minder weerstand bieden tegen moties afkomstig van de coalitie dan andersom. Oppositiepartijen treden minder op in samenhang. Coalitiepartijen daarentegen zijn eerder geneigd om wel als één blok tegen moties van de oppositie te stemmen, vanwege hun onderlinge verbondenheid en collectieve verantwoordelijkheid voor het coalitieakkoord. Dit maakt dat de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet, voornamelijk in stand gehouden wordt door de coalitiepartijen: coalitiepartijen keuren moties die worden ingediend door een oppositiepartij vaker af.

Ten tweede blijkt uit de resultaten dat naarmate een stemming over een motie dichterbij de nieuwe verkiezingen plaatsvindt, de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet afneemt. Dit geldt ook voor beide provinciale parlementen. Naarmate de verkiezingen dichterbij komen, stemmen partijen in de provinciale parlementen minder vanuit hun coalitie of oppositie achtergrond, maar stemmen zij meer vanuit hun eigen afzonderlijke beleidspositie. Hierdoor ontstaat minder conflict tijdens stemmingen langs de coalitie- en oppositielijnen, waardoor de mate waarin conflicterend stemgedrag zich voordoet minder sterk terugkomt. Dit effect is het grootst in het jaar direct voor de verkiezingen.

Tot slot blijkt uit de resultaten van het onderzoek, dat in de provincie Gelderland de ideologische beleidspositie van de coalitie een effect heeft op de mate waarin het conflicterend stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet. Naarmate de coalitie een extremere ideologische beleidspositie inneemt, stijgt de mate waarin het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zich voordoet significant. Coalitie- en oppositiepartijen worden het dan immers minder snel eens over onderwerpen vanwege de meer uiteenlopende beleidsvoorkeuren.

8. Aanbevelingen

Naar aanleiding van de uitkomsten en het proces van dit onderzoek, kunnen er meerdere aanbevelingen worden gedaan voor vervolgonderzoek.

8.1 Vervolgonderzoek

Dit onderzoek onderscheidt zich van eerder onderzoek naar conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen, door de focus op de provinciale bestuurslaag. Ondanks dat de resultaten van dit onderzoek een goed beeld geven van hoe provinciale parlementen in stemmingen kunnen functioneren, heeft dit onderzoek zich wel beperkt tot een gelimiteerd aantal provincies en bestuursperiodes. Dit roept de vraag op in hoeverre de resultaten van dit onderzoek ook zouden kunnen gelden voor andere provinciale parlementen. Daarom wordt aanbevolen dit onderzoek ook uit te voeren voor andere provincies. Dit maakt het mogelijk de resultaten over twaalf provincies te vergelijken. Hiermee kan ook tegelijk de onderbelichte positie van onderzoek naar de provinciale bestuurslaag in de literatuur verbeterd worden. Deze onderzoeken zouden meer inzicht kunnen geven in hoe het provinciale parlement in Nederland functioneert in stemmingen. Daarbij wordt aanbevolen het onderzoek niet alleen te beperken tot moties, maar ook het niveau van conflicterend stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen te onderzoeken voor andere politieke instrumenten zoals amendementen en voorstellen voor beleid. De moties die zijn onderzocht in dit onderzoek, zijn in de basis geen bindende voorstellen.

Een andere aanbeveling voor vervolgonderzoek, is onderzoek te doen naar het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen middels kwalitatief onderzoek. Aan de hand van kwalitatief onderzoek is het mogelijk nog andere variabelen te ontdekken die het stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen op provinciaal niveau zouden kunnen verklaren. Daarnaast is er in dit onderzoek van uitgegaan dat het provinciale parlement functioneert in de opposition-modus, waarbij coalitie- en oppositie voornamelijk in conflict stemmen. Aan de hand van kwalitatief onderzoek is het mogelijk nog dieper op dit stemgedrag in te gaan en te kijken of deze modus wel het meest typerend is. Hierdoor is het mogelijk dit onderzoek nog meer toe te spitsen op de provinciale bestuurslaag. Daarnaast kan dit het meetinstrument voor het conflicterende stemgedrag tussen coalitie- en oppositiepartijen zoals dit afkomstig is uit eerder onderzoek, nog optimaliseren voor de casus van de provincie.

Tot slot wordt nog aandacht gevraagd voor de dataset die samengesteld is voor het kunnen uitvoeren van de analyses in dit rapport. Naast de informatie over het conflicterende stemgedrag tussen de coalitie- en oppositiepartijen dat hierin is verwerkt, staat er in deze dataset nog meer waardevolle informatie over de provincies Overijssel en Gelderland. Zo is het ook mogelijk met de data onderzoek uit te voeren naar verklaringen voor het falen/slagen van moties of het uitvoeren van analyses naar het afzonderlijke stemgedrag van de verschillende politieke partijen. Het wordt aanbevolen deze dataset te blijven updaten en te gebruiken voor meer aanvullend onderzoek.

9. Bronnenlijst

- Andeweg, B., & Nijzin. (1995). Beyond the two-body image: relations between ministers and MPs, 152–78.
- Andeweg, W., De Winter., & Dumont. (2011). In Puzzles of government formation: coalition theory and deviant cases.
- Andeweg, R. B. (2013). Parties in Parliament: The Blurring of Opposition. *Party Governance and Party Democracy*, 99–114.
- Axelrod, R. (1970). *Conflict of interest*. Chicago, MI: Markham.
- Babbie, E. (2007). *The practice of social research* Thomson Wadsworth. Belmont, CA
- Blondel, J. (1997). Political Opposition in the Contemporary World. *Government and Opposition*, 32(04), 462–486.
- Boogers, Marcel., & Gerrit Voerman. (2010). Independent Local Political Parties in the Netherlands. *Local Government Studies*, 36 (1), 75-90.
- Budge., Ian., & Laver. (1986). Office Seeking and Policy Pur-suit in Coalition Theory. *Legislative Studies Quarterly*, 11 (4), 485-506.
- Casal Bértoa, F., & Enyedi, Z. (2014). Party system closure and openness. *Party Politics*, 22 (3), 265–277.
- Crombez, C. (1996). Minority governments, minimal winning coalitions and surplus majorities in parliamentary systems. *European Journal of Political Research*, 29(1), 1–29.
- Dahl, Ra. (1966). *Patterns of Opposition in Western Democracies*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Dal Maso, C., Pompa, G., Puliga, M., Riotta, G., & Chessa, A. (2014). Voting Behavior, Coalitions and Government Strength through a Complex Network Analysis. *PLoS ONE*, 9 (12).
- De Swaan., & Abram. (1973). *Coalition Theories and Cabinet Formations; A Study of Formal Theories of Coalition Formation applied to nine European Parliaments after 1918*. Amsterdam: Elsevier.
- De Giorgi., E. (2007). Parliamentary opposition in Western European democracies today: Systemic or issue-oriented? Paper presented at the ECPR joint sessions of workshops, Helsinki.
- Döring., Holger., & Hellström. (2013). Who Gets into Government? Coalition Formation in European Democracies. *West European Politics*, 36 (4), 683–703.
- Depauw, S., & S. Martin (2009). Legislative Party Discipline and Cohesion in Comparative Perspective, in D. Giannetti and K. Benoit (eds.), *Intra-Party Politics and Coalition Governments in Parliamentary Democracies*. London: Routledge, 103–20.
- Eric C., Browne., (1973). *Coalition Theories: A Logical and Empirical Critique* (Beverly Hills, Calif: Sage.
- Evans, M. (2018). Policy-Seeking and Office-Seeking: Categorizing Parties Based on Coalition Payoff Allocation. *Politics & Policy*, 46(1), 4–31
- Field, A. P. (2017). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). London, UK: SAGE.
- Franklin., Mark N., & Thomas T. (1983). Familiarity and Inertia in the Formation of Governing Coalitions in Parliamentary Democracies. *British Journal of Political Science* 13 (3): 275-298.
- Kiesraad. (2020). Zetelverdeling over partijen. Verkiezingen | Kiesraad.nl. <https://www.kiesraad.nl/verkiezingen/provinciale-staten/uitslagen/zetelverdeling-over-partijen>
- M. Gallagher. (2001). Parliamentary Control of the Executive in Ireland: Non-Party, Inter-Party, Cross-Party and Intra-Party. Paper presented at the European Consortium for Political Research, Joint Sessions, Copenhagen.
- Gamson., & William A. (1962). Coalition Formation at Presidential Nominating Conventions. *American Journal of Sociology*, 68 (2), 157-171.
- Ganghof., & Brauning. (2006). Government status and legislative behaviour: Partisan veto players in Australia, Denmark, Finland and Germany. *Party Politics*, 12(4), 521–539.
- Giorgi, E. & Marangoni, F. (2015). Government laws and the opposition parties' behaviour in parliament. *Acta Politica*, 50(1), 64–81.

- Goeree, M., & Popping, R. (2013). Types of motions as proposed in the Dutch House of Representatives. *Quality & Quantity*, 48(6), 3253–3269.
- Grofman, B. (2004). Downs and two-party convergence. *Annual Review of Political Science*, 7(1), 25–46.
- Hansen, ME. (2006). The dimensionality of European parliaments: comparing Denmark, Norway and Ireland. Paper presented at the IPSA World Congress. Fukuoka, Japan.
- Helms, L. (2008b). Studying parliamentary opposition in old and new democracies: Issues and perspectives. *Journal of Legislative Studies*, 14(1), 6–19.
- Herderscheë, G. (2020). Coalitie houdt het been stijf: nu geen verhoging van de zorgsalarissen. de Volkskrant. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/coalitie-houdt-het-been-stijf-nu-een-verhoging-van-de-zorgsalarissen~baf22e93/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Hesse-Biber, S.N., & Leavy, P. (2004). *Approaches to Qualitative Research: A Reader on Theory and Practice*. New York: Oxford University Press.
- Hix, S. & Noury, A. (2016). Government-opposition or left-right? The institutional determinants of voting in legislatures. *Political Science Research and Methods*, 4(2), 249–273.
- Holzhaecker, R. (2002). National Parliamentary Scrutiny over EU Issues - Comparing the Goals and Methods of Governing and Opposition Parties. *European Union Politics*, 3(4), 339–352.
- Holzhaecker, R. (2005). The power of opposition parliamentary party groups in European scrutiny. *The Journal of Legislative Studies*, 11(3-4), 428–445.
- Katz, RS. & Mair, P. (1995). Changing models of party organization and party democracy: The emergence of the cartel party. *Party Politics*. 1(1), 5–28.
- Kellehear, A. (1993). *The Unobtrusive Researcher: A Guide to Methods*. St Leonards, New South Wales, Australia: Allen & Unwin.
- Klüver, H., & Spoon, J.-J. (2016). Challenges to multiparty governments. *Party Politics*, 23(6), 793–803.
- Klüver, H., & Bäck, H. (2019). Coalition Agreements, Issue Attention, and Cabinet Governance. *Comparative Political Studies*.
- Kortmann, C.A.J.M. (2008). *Constitutioneel recht* (6^e druk). Deventer: Kluwer.
- Lee, R. M. (2019). Unobtrusive Methods. *Handbook of Research Methods in Health Social Sciences*, 491–507.
- Lijphart, A. (1994) *Electoral Systems and Party Systems*. Oxford: Oxford University Press
- Louwerse, T., & Otjes, S. (2018). How Populists Wage Opposition: Parliamentary Opposition Behaviour and Populism in Netherlands. *Political Studies*.
- Loxbo, K., & Sjölin, M. (2017). Parliamentary opposition on the wane? The Case of Sweden, 1970–2014. *Government and Opposition*, 52(4), 587–613.
- Lund Research Ltd. (2013). *Multiple Regression Analysis using SPSS Statistics*. Geraadpleegd op 18 september 2020, van <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/multipleregression-using-spss-statistics.php>
- Markus, N. (2020). De Haagse eensgezindheid keert voorlopig niet meer terug. Trouw. <https://www.trouw.nl/politiek/de-haagse-eensgezindheid-keert-voorlopig-niet-meer-terug~be52b27f/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Miller, G & Yang, K (2008). *Handbook of Reserach Methods in Public Administration*. CRC Press.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2019). Provincie voert landelijk en eigen beleid uit. Provincies | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/provincies/taken-provincie>
- Lee, R.M. (2000). *Unobtrusive Methods in Social Research*. Philadelphia: Open University Press.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2020). Waar stem ik voor bij de Provinciale Statenverkiezingen? Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/provinciale-statenverkiezingen>
- Moury, C. (2010). Coalition agreement and party mandate: How coalition agreements constrain the ministers. *Party Politics*, 17(3), 385–404.

- Müller, W., & Strøm, K. (1999). *Policy, Office, or Votes?: How Political Parties in Western Europe Make Hard Decisions* (Cambridge Studies in Comparative Politics). Cambridge: Cambridge University Press.
- Müller, W. C., Bergman, T., & Strøm, K. (2003). Parliamentary democracy: promise and problems. In Strøm, Müller, & Bergman, (2), 3–32
- Müller, W. C., & Strøm, K. (2008). Coalition agreements and cabinet governance. In K. Strøm, W. Müller, C., & Bergman, T. (Eds.), *Cabinet governance: Bargaining and the cycle of democratic politics*. Oxford, UK: Oxford University Press, 159-199.
- Otjes, S. & Louwse, T. (2013). Patterns of coalition-opposition voting in parliamentary systems: exploring case of the Netherlands. Paper presented at the ECPR General Conference, Bordeaux.
- Otjes, S. (2019). *Radicale en constructieve oppositie*. Montesquieu Instituut. https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vjd5di8is6oj/radicale_en_constructieve_oppositie
- Popping, R. (2016). On the relevance of exclamation mark motions. *Australasian Journal of Law, Ethics and Governance (AJLEG)*, 2(2), 165-176.
- Prodemos. (2020). *De organisatie*. <https://prodemos.nl/kennis-en-debat/publicaties/informatie-over-politiek/de-provincie/de-organisatie/>
- Raad voor het Openbaar Bestuur (1997). *Op de grens van monisme en dualisme*
- Rekenkamer Oost-Nederland. (z.d.). *Over ons*. Rekenkamer. <https://rekenkameroost.nl/over-ons/missie>. Geraadpleegd op 11 november 2020, van <https://rekenkameroost.nl/over-ons>
- Rösken, T. (2020). *Motie voor beloning zorgpersoneel verworpen*. <https://www.skipr.nl/nieuws/motie-voor-beloning-zorgpersoneel-weer-verworpen/>
- Schermann, K., & Ennsner-Jedenastik, L. (2014). Explaining coalition-bargaining outcomes: Evidence from Austria, 2002–2008. *Party Politics*, 20, 791-801.
- Russell, G. W. E. (1912). *One look back*. London: Nelson
- Russell, M., Gover, D., Wollter, K., et al. (2017) *Actors, motivations and outcomes in the legislative process: Policy influence at Westminster*. *Government and Opposition*, 52(1), 1–27.
- Sartori, G. (1966). *Opposition and Control Problems and Prospects*. *Government and Opposition*, 1(02), 149–154.
- Schumacher, G., van de Wardt, M., Vis B., et al. (2015). How Aspiration to office conditions the impact of government participation on party platform change. *American Journal of Political Science*, 59(4), 1040–1054.
- Sieberer, U. (2006). Party unity in parliamentary democracies: A comparative analysis. *The Journal of Legislative Studies*, 12(2), 150–178.
- Steinack, K. (2011). Two Patterns of Opposition: Party Group Interaction in the Bavarian State Parliament. *The Journal of Legislative Studies*, 17(1), 1–26.
- Strom, K. (1990). A Behavioral Theory of Competitive Political Parties. *American Journal of Political Science*, 34(2), 565.
- Strøm, K. W., & Nyblade, B. (2009). *Coalition Theory and Government Formation*. Oxford Handbooks Online.
- Swanborn, P. G. (2010). *Basisboek sociaal onderzoek*. Den Haag, Boom.
- Thiel, S. (2014). *Research methods in public administration and public management*. Taylor & Francis Books.
- Timmermans, A. (2003). *High Politics in the Low Countries: Functions and Effects of Coalition Agreements in Belgium and the Netherlands*. Aldershot: Ashgate.
- Timmermans, A., & Moury, C. (2006). Coalition Governance in Belgium and the Netherlands. *Rising Electoral Stability Against All Electoral Odds*, *Acta Politica* 41, 389–407.
- Tops, (1990). *Afspiegeling en Afspraak*. Den Haag: VUGA
- Tweede Kamer. (2020). *Coalitie versus oppositie*. Tweede Kamer der Staten-Generaal. https://www.tweedekamer.nl/zo_werkt_de_kamer/de_nederlandse_democratie/coalitie_versus_oppositie

- Van den Berg, J. (2019). Zo breed mogelijk: coalitievorming in de provincies. Geraadpleegd van https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vkxylhbvitww/nieuws/zo_breed_mogelijk_coalitievorming_in_de
- Van Der Zee, F. (2004). Kennisverwerving in de Empirische Wetenschappen, de methodologie van wetenschappelijk onderzoek. Groningen: BMOOO.
- Van Helvoirt, E. (2014). Het recht om af te vragen. Een onderzoek naar de verhouding tussen de funties van het schriftelijk vragenrecht en de rollen van Provinciale Staten. (Masterthesis). Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Van Leerdam, M. (2019). De Multiple Regressie Analyse lastig? SPSS Handboek. <https://spsshandboek.nl/multiple-regressie-analyse/>
- Walgrave, S.F., Varone., & P, Dumont. (2006). Policy With or Without Parties? A Comparative Analysis of Policy Priorities and Policy Changes in Belgium, 1991 to 2000, *Journal of European Public Policy* 13, 1021–38.

10. Bijlage

Bijlage 1 Onderzochte besturen

Gelderland 2007-2011 (BP1)

Coalitie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
PVDA:	10	3,6
CU:	4	6,2
CDA:	15	5,9

Oppositie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
GL:	3	2
D66:	1	4,5
SP:	7	1,4
SGP:	3	8,8
PVDD:	1	-
VVD:	9	7,3

Fragmentatie PS:

EAP: 5,7

Ideologie PS:

Coalitie : 5.15

Gemiddelde PS: 4,94

Extremiteit : 0,21

Gelderland 2011-2015 (BP2)

Coalitie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
PVDA:	9	3,6
D66:	4	4,5
CDA:	9	5,9
VVD:	11	7,3

Oppositie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
GL:	4	2
CU:	3	6,2
SP:	5	1,4
SGP:	2	8,8
PVDD:	1	-
50Plus:	1	6
PVV:	6	8,8

Fragmentatie PS:

EAP: 7,7

Ideologie PS:

Coalitie : 5,57

Gemiddelde PS: 5,34

Extremiteit : 0,23

Gelderland 2015-2019 (BP3)

Coalitie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
PVDA:	6	3,6
D66:	7	4,5
CDA:	9	5,9
VVD:	9	7,3

Oppositie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
SGP	3	8.8
GL:	3	2
CU:	4	6,2
SP:	6	1,4
PVDD:	2	-
50Plus:	1	6
PVV:	5	8,8

Fragmentatie PS:

EAP: 8,7

Ideologie PS:=

Coalitie : 5,55

Gemiddelde PS : 5,23

Extremiteit : 0,32

Overijssel 2011-2015 (BP1)

Coalitie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
CDA:	11	5,9
VVD:	8	7,3
SGP:	2	8,8
CU:	3	6,2

Totaal: 24

Oppositie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
GL:	2	2
SP:	4	1,4
50Plus:	1	6
PVV :	4	8,8
PVDA:	9	3,6
D66:	3	4,5

Totaal: 23

Fragmentatie PS:

EAP: 6,8

Ideologie PS:

Coalitie : 6,65

Gemiddelde PS : 5,45

Extremiteit : 1,20

Overijssel 2015-2019 (BP2)

Coalitie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
D66:	5	4,5
CDA:	11	5,9
VVD:	6	7,3
CU:	4	6,2

Oppositie:

	Zetels:	Links-rechtsschaal:
GL:	2	2
SP:	5	1,4
PVDD:	1	-
50Plus:	1	6
PVV:	5	8,8
SGP:	2	8,8
PVDA:	5	3,6

Fragmentatie PS:

EAP: 7,8

Ideologie PS:

Coalitie : 6

Gemiddelde PS: 5,37

Extremiteit : 0,63

Bijlage 2 Multipele regressieanalyse

Gelderland:

Tabel 14 Model Summary Gelderland

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,314a	0,099	0,084	0,23352

a Predictors: (Constant), Overig , Kwaliteit openbaar bestuur, Coalitiepartij, Cultuur, Jaar sinds toetreding coalitie , Ruimtelijk beheer, Bedrijfsvoering , Bestuursperiode1, Klimaat, Economie, Bestuursperiode3GLD, Bereikbaarheid, OppErvaring

Tabel 15 ANOVA Gelderland

ANOVAa						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4,77	13	0,367	6,729	,000b
	Residual	43,461	797	0,055		
	Total	48,231	810			

a Dependent Variable: Mate van conflicterend stemgedrag

b Predictors: (Constant), Overig , Kwaliteit openbaar bestuur, Coalitiepartij, Cultuur, Jaar sinds toetreding coalitie , Ruimtelijk beheer, Bedrijfsvoering , Bestuursperiode1, Klimaat, Economie, Bestuursperiode3GLD, Bereikbaarheid, OppErvaring

Tabel 16 Coëfficiënten Gelderland

Coefficients				
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients
		B	Std. Error	Beta
1	(Constant)	0,435	0,034	
	BP1	0,023	0,021	0,043
	BP2	0,089	0,02	0,175
	Indienende partij (1 = Coalitie)	-0,069	0,025	-0,131
	OppErvaring	0,002	0,002	0,05
	Jaar sinds toetreding coalitie	-0,023	0,008	-0,105
	Ruimtelijk beheer	0,003	0,03	0,004
	Klimaat	-0,042	0,03	-0,053
	Bereikbaarheid	0,009	0,025	0,014
	Economie	0,106	0,028	0,141
	Cultuur	-0,039	0,036	-0,04

Kwaliteit openbaar bestuur	0,017	0,04	0,015
Bedrijfsvoering	0,066	0,035	0,068
Overig	-0,024	0,063	-0,013

a Dependent Variable: Mate van conflicterend stemgedrag

Overijssel:

Tabel 17 Model Summary Overijssel

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,294a	0,086	0,068	0,26638

a Predictors: (Constant), Overig , Jaar sinds toetreding coalitie , OppErvaring, Kwaliteit openbaar bestuur, Cultuur, Bestuursperiode2OVR, Bedrijfsvoering , Economie, Ruimtelijk beheer, Klimaat, Bereikbaarheid, Coalitiepartij

Tabel 18 ANOVA Overijssel

ANOVAa						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4,076	12	0,34	4,787	,000b
	Residual	43,071	607	0,071		
	Total	47,146	619			

a Dependent Variable: Mate van conflicterend stemgedrag

b Predictors: (Constant), Overig , Jaar sinds toetreding coalitie , OppErvaring, Kwaliteit openbaar bestuur, Cultuur, Bestuursperiode2OVR, Bedrijfsvoering , Economie, Ruimtelijk beheer, Klimaat, Bereikbaarheid, Coalitiepartij

Tabel 19 Coëfficiënten Overijssel

Coefficients						
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	
	B	Std. Error				
1	(Constant)	0,563	0,043		13,037	0
	B1 (1 = Bestuursperiode twee)	-0,027	0,022	-0,049	-1,216	0,224
	Indienende partij (1 = Coalitie)	-0,11	0,029	-0,188	-3,846	0
	OppErvaring	0	0,002	0,005	0,096	0,923
	Jaar sinds toetreding coalitie	-0,032	0,011	-0,121	-3,029	0,003
	Ruimtelijk beheer	-0,049	0,04	-0,057	-1,243	0,214
	Klimaat	0,025	0,037	0,031	0,665	0,506
	Bereikbaarheid	-0,05	0,035	-0,069	-1,437	0,151
	Economie	-0,057	0,036	-0,074	-1,576	0,116

Cultuur	-0,036	0,045	-0,036	-0,813	0,417
Kwaliteit openbaar bestuur					
	-0,041	0,055	-0,031	-0,74	0,46
Bedrijfsvoering	0,11	0,054	0,087	2,047	0,041
Overig	-0,132	0,088	-0,06	-1,502	0,134

a Dependent Variable: Mate van conflicterend stemgedrag

Bijlage 3 Assumpties ANOVA & Independent Sample T test

Hieronder worden de assumpties getest waaraan zou moeten voldaan voor de uitvoering van een ANOVA-analyse voor de variabele ideologische beleidspositie coalitie, in de provincie Gelderland. In beide Tabellen 20 en 21 zouden geen significante waardes moeten voorkomen om te kunnen voldoen aan de assumpties van normale verdeeldheid en homogeniteit. In beide tabellen is dit wel het geval.

Tabel 20 Normale verdelingstest voor uitvoering ANOVA Gelderland

		Tests of Normality					
		Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
	Ideologische beleidspositie	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Mate van conflicterend stemgedrag	Ideologische beleidspositie : 0,21	0,135	233	0	0,936	233	0
	Ideologische beleidspositie : 0,23	0,142	289	0	0,953	289	0
	Ideologische beleidspositie : 0,32	0,124	289	0	0,967	289	0

a Lilliefors Significance Correction

Tabel 21 Homogeniteit test voor uitvoering ANOVA Gelderland

		Test of Homogeneity of Variances			
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Mate van conflicterend stemgedrag	Based on Mean	25,582	2	808	0
	Based on Median	19,611	2	808	0
	Based on Median and with adjusted df	19,611	2	774,856	0
	Based on trimmed mean	26,658	2	808	0

Hieronder worden de assumpties getest waaraan zou moeten voldaan voor de uitvoering van een Independent Sample T test voor de variabele ideologische beleidspositie coalitie, in de provincie Overijssel. In onderstaande Tabellen 22 en 23 zou geen significante waardes moeten voorkomen om te kunnen voldoen aan de assumpties van normale verdeeldheid en homogeniteit. In onderstaande tabellen is dit wel het geval.

Tabel 22 Normale verdelingstest voor uitvoering Independent Samples T test Overijssel

Tests of Normality							
	Ideologische beleidspositie	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Mate van conflicterend stemgedrag	Ideologische beleidspositie= 1,2	0,127	301	0	0,924	301	0
	Ideologische beleidspositie = 0,63	0,15	337	0	0,941	337	0

a Lilliefors Significance Correction

Tabel 23 Homogeniteit test voor uitvoering Independent Samples T test Overijssel

Test of Homogeneity of Variances						
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.	
Mate van conflicterend stemgedrag	Based on Mean	22,850	1	636	0,000	
	Based on Median	19,932	1	636	0,000	
	Based on Median and with adjusted df	19,932	1	635,979	0,000	
	Based on trimmed mean	22,893	1	636	0,000	

Bijlage 4 Kruskal-Wallis test Gelderland

Tabel 24 Hypothese test Kruskal-Wallis Gelderland

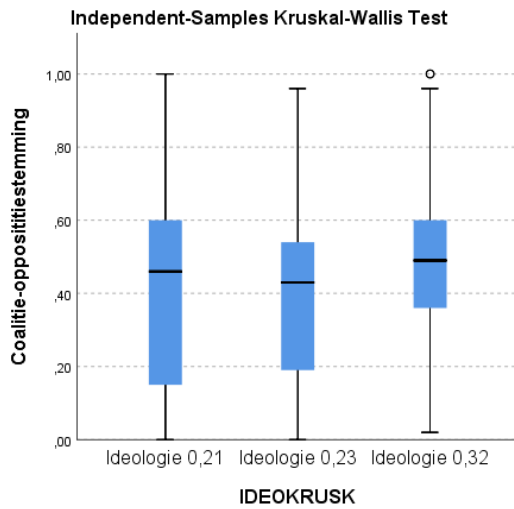
Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of mate van conflicterend stemgedrag is the same across categories of Ideologische beleidspositie	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	0,000	Reject the null hypothesis.

Tabel 25 Statistieken Kruskal-Wallis test Gelderland

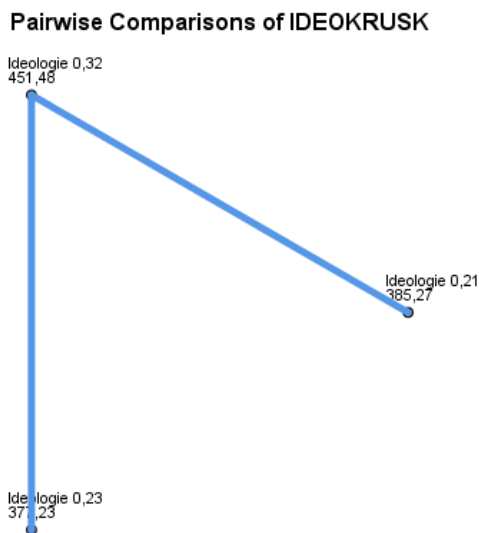
Test Statistics	
	Mate van conflicterend stemgedrag
Total n	811
Kruskal-Wallis H	17,109
df	2
Asymp. Sig.	0

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: Ideologische beleidspositie

Figuur 21 Boxplot Kruskal-Wallis test Gelderland

Each node shows the sample average rank of IDEOKRUSK.

Figuur 22 Grafiek vergelijking Kruskal-Wallis test Gelderland

Tabel 26 Paarsgewijze vergelijkingen Gelderland

Pairwise Comparisons of Ideologische beleidspositie					
Sample 1- Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig.^a
Ideologie 0,23- Ideologie 0,21	8,033	20,607	0,390	0,697	1,000
Ideologie 0,23- Ideologie 0,32	-74,249	19,470	-3,814	0,000	0,000

Ideologie 0,21- Ideologie 0,32	-66,217	20,607	-3,213	0,001	0,004
---	---------	--------	--------	-------	-------

Bijlage 5 Man-Whitney U test Overijssel

Tabel 27 Ranks Man-Whitney Y test Overijssel

Ranks				
	Ideologische beleidspositie	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Mate van conflicterend stemgedrag	0,63	337	307,94	103775,5
	1,20	301	332,44	100065,5
	Total	638		

Tabel 28 Statistieken Mann-Withney U test Overijssel

Test Statistics	
	Mate van conflicterend stemgedrag
Mann-Whitney U	46822,5
Wilcoxon W	103775,5
Z	-1,681
Asymp. Sig. (2- tailed)	0,093

11. Index

Figuren

Figuur 1: Beleidscyclus Provinciaal Bestuur	p. 14
Figuur 23 Conceptueel model 'Mate van conflicterend stemgedrag	p. 26
Figuur 3 Scatterplot Gelderland	p. 38
Figuur 4 Scatterplot Overijssel	p. 39
Figuur 5 Histogram Gelderland	p. 40
Figuur 6 Normal P-P Plot Gelderland	p. 40
Figuur 7 Histogram Overijssel	p. 40
Figuur 8 Normal P-P Plot Overijssel	p. 40
Figuur 9: Aantal ingediende moties Gelderland 2007-2019	p. 43
Figuur 10: Aantal ingediende moties Overijssel 2011-2019	p. 43
Figuur 11: Moties ingediend door coalitie/oppositie Gelderland 2007-2019	p. 44
Figuur 12: Moties ingediend door coalitie/oppositie Overijssel 2011-2019	p. 44
Figuur 13: Aantal moties ingediend per bestuursperiode en EAP Gelderland	p. 47
Figuur 14: Aantal moties ingediend per bestuursperiode en EAP Overijssel	p. 47
Figuur 15: Moties Gelderland per partij 2007-2019	p. 49
Figuur 16: Moties Overijssel per partij 2011-2019	p. 50
Figuur 17: Moties naar Kerntaak Gelderland 2007-2019	p. 51
Figuur 18: Moties naar Kerntaak Overijssel 2011-2019	p. 51
Figuur 19: Moties ingedeeld naar jaar sinds aantreden coalitie Gelderland 2007-2019	p. 52
Figuur 20: Moties ingedeeld naar jaar sinds aantreden coalitie Overijssel 2011-2019	p. 52
Figuur 21 Boxplot Kruskal-Wallis test	p. 80
Figuur 22 Grafiek vergelijking Kruskal-Wallis test	p. 80

Tabellen

Tabel 1 Tolerance en VIF waardes Gelderland	p. 36
Tabel 2 Tolerance en VIF waardes Overijssel	p. 37
Tabel 3 Descriptieve mate van conflicterend stemgedrag	p. 44
Tabel 4 Descriptieve bestuursperiodes en ideologische beleidsposities coalities	p. 45
Tabel 5 Descriptieve indienende partij en oppositie ervaring	p. 47
Tabel 6: Niveau van conflicterend stemgedrag per indienende partij Gelderland 2007-2019	p. 48
Tabel 7: Niveau van conflicterend stemgedrag per indienende partij Gelderland 2011-2019	p. 48
Tabel 8 Descriptieve onderwerpcategorieën	p. 50
Tabel 9 Descriptieve tijdniveau	p. 51
Tabel 10: Correlaties variabele Gelderland	p. 54
Tabel 11: Correlaties variabele Overijssel	p. 55
Tabel 12: Multipelle regressie, provinciaal parlement Gelderland (n= 811)	p. 56
Tabel 13: Multipelle regressie, provinciaal parlement Overijssel (n = 638)	p. 58
Tabel 14 Model Summary Gelderland	p. 76
Tabel 15 ANOVA Gelderland	p. 76
Tabel 16 Coëfficiënten Gelderland	p. 76
Tabel 17 Model Summary Overijssel	p. 77
Tabel 18 ANOVA Overijssel	p. 77
Tabel 19 Coëfficiënten Overijssel	p. 77
Tabel 20 Normale verdelingstest voor uitvoering ANOVA Gelderland	p. 78
Tabel 21 Homogeniteit test voor uitvoering ANOVA Gelderland	p. 78
Tabel 22 Normale verdelingstest voor uitvoering Independent Samples T test Overijssel	p. 79
Tabel 23 Homogeniteit test voor uitvoering Independent Samples T test Overijssel	p. 79
Tabel 24 Hypothese test Kruskal-Wallis Gelderland	p. 79

Tabel 25 Statistieken Kruskal-Wallis test Gelderland	p. 79
Tabel 26 Paarsgewijze vergelijkingen Gelderland	p. 80
Tabel 27 Ranks Man-Whitney Y test Overijssel	p. 81
Tabel 28 Statistieken Mann-Withney U test Overijssel	p. 81